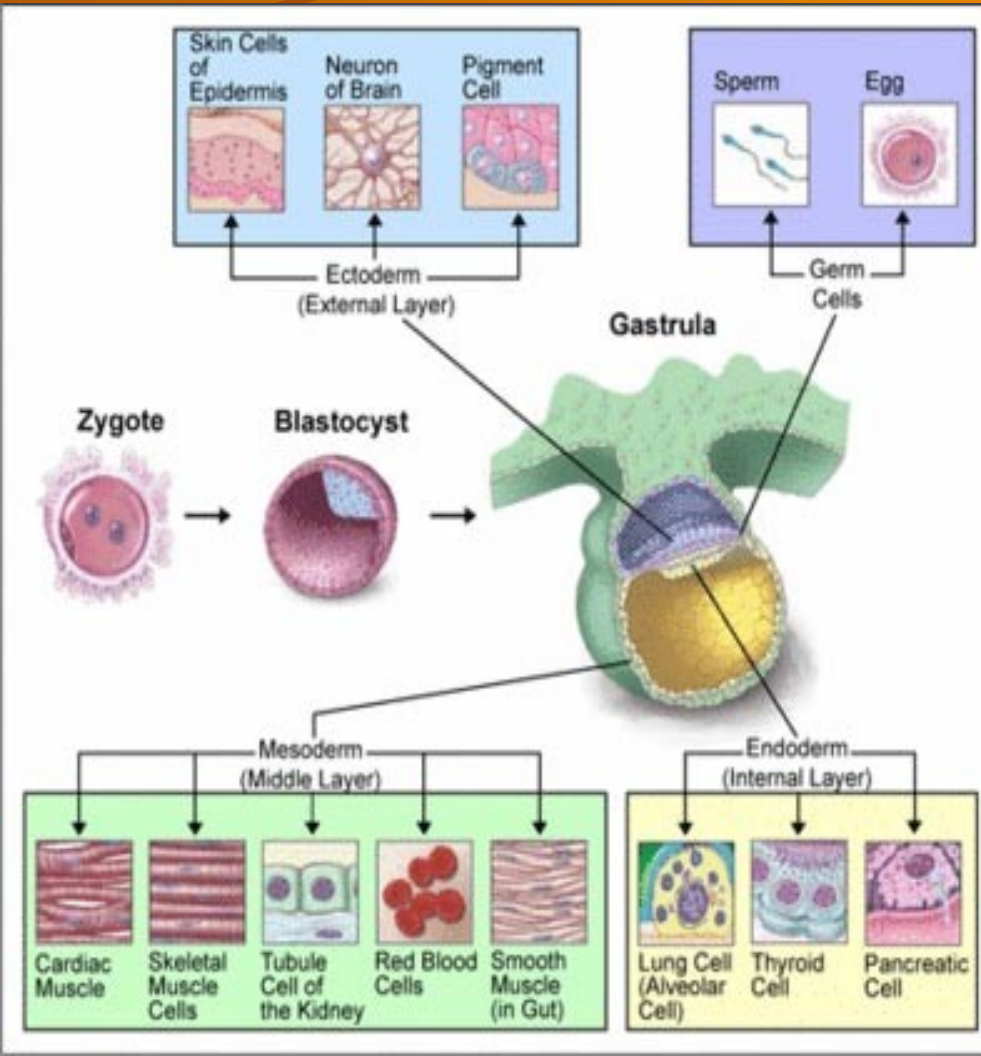

Diferenciace buněk

vznik specializovaných buněk z nediferencovaných

(*totipotentní b.* ⇒ *pluripotentní bb.* ⇒ *multipotentní bb.* ⇒ *unipotentní bb.*)

■ postupná specializace buněk (biochemická, morfologická a funkční) uskutečňovaná postupným zapojováním jednotlivých částí genomu

■ úloha signálů z okolí buňky = vzájemné interakce buněk v mnohobuněčném organismu

Autoreplikace (sebe)obnova

- Kmenové buňky (kb) – asymetrické dělení
 $kb \rightarrow kb + pg$
- Progenitorové buňky (pg) – symetrické dělení
 $pg \rightarrow pe + pe$
- Permanentní buňky (pe) – nedělí se, jsou v G_0

Růst buňky

- ▣ Růstové faktory – aktivují geny odpovědné za zahájení buněčného cyklu
- ▣ Zvětšení orgánu v důsledku:
  - hyperplazie (*počet buněk* ↑)
  - hypertrofie (*velikost buněk* ↑)
- ▣ Zmenšení orgánu: **atrofie**

Tkáně

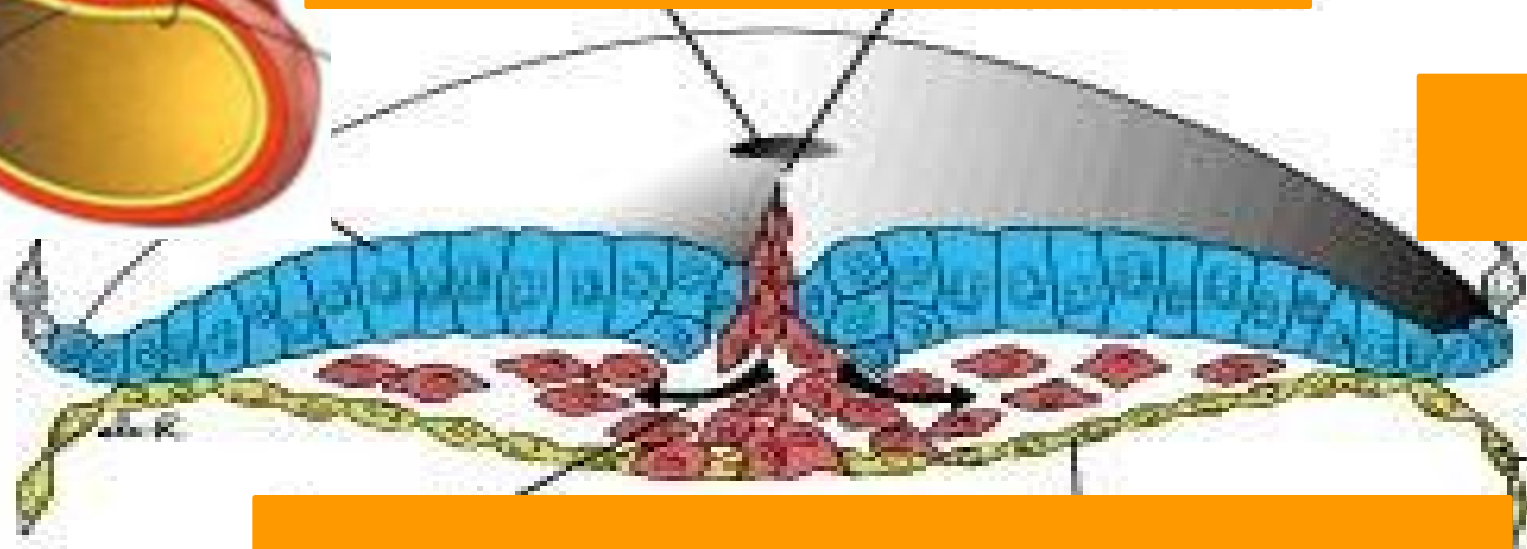
- Tkáň – soubor morfologicky i funkčně shodných nebo velmi podobných buněk
- Tkáně se diferencují v embryonálním období ze zárodečných listů (ektoderm, entoderm, mezoderm) a primitivního embryonálního pojiva (mezenchym – derivát mezodermu)
- Vývoj tkáně - histogeneze

Zárodečný terčik

ektoderm

mezoderm

entoderm

Yolk sac

Typy tkání

■ Epitelová

■ Pojivová

vazivo

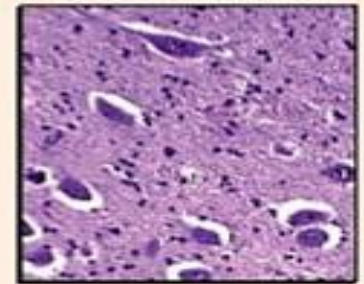
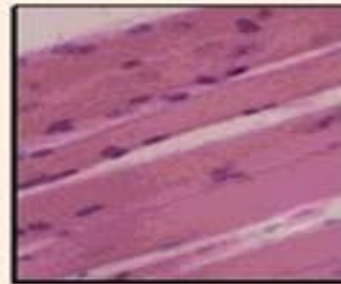
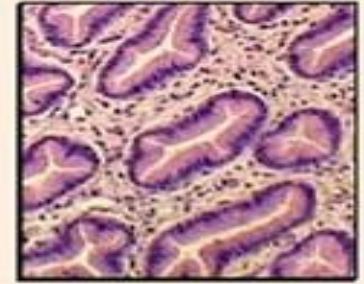
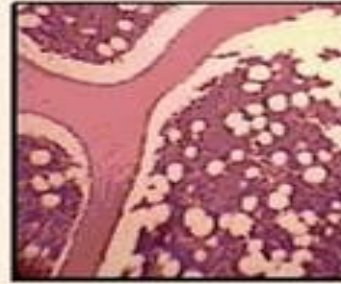
chrupavka

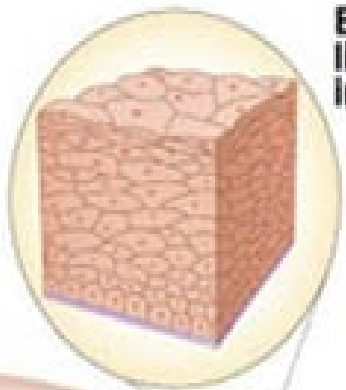
kost

[krev]

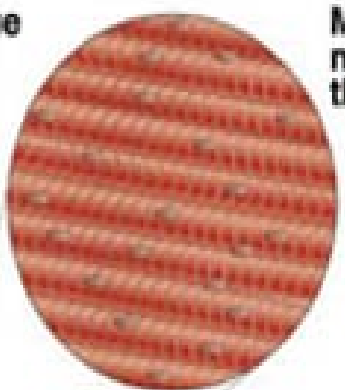
■ Svalová

■ Nervová

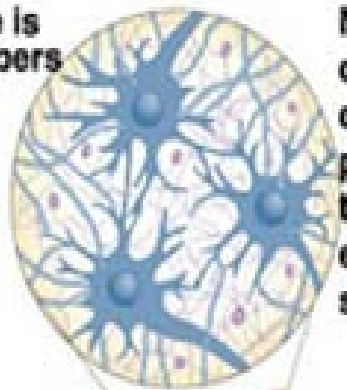

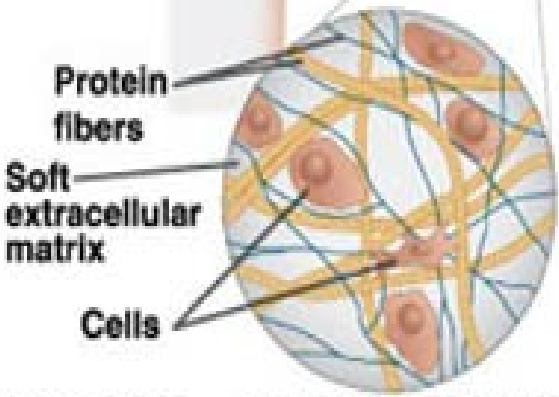
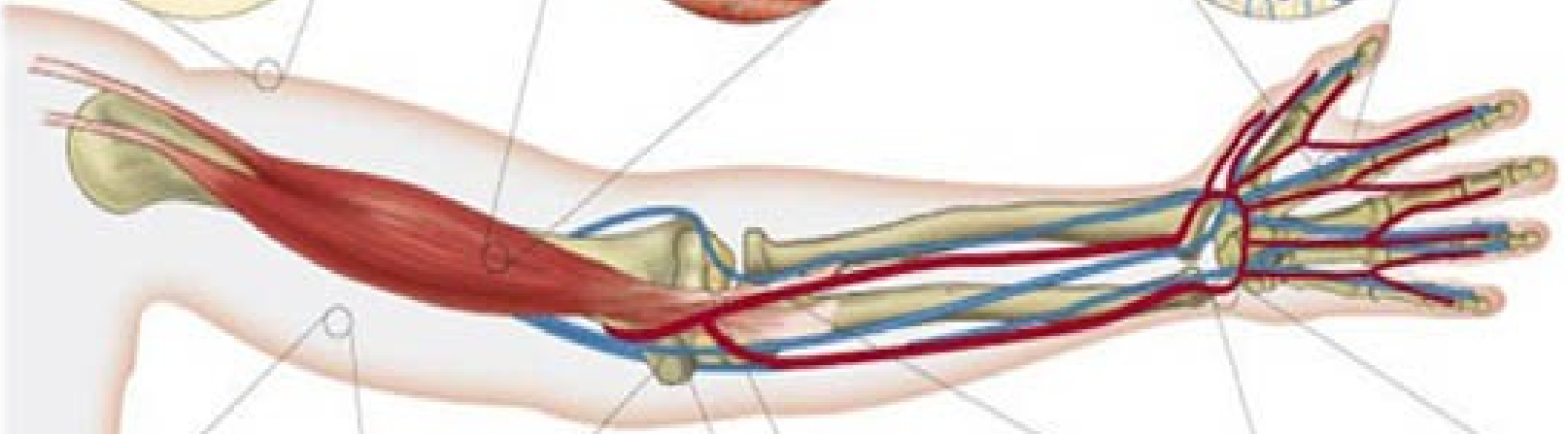
Epithelial tissue lines surfaces in the body

Muscle tissue is made up of fibers that contract

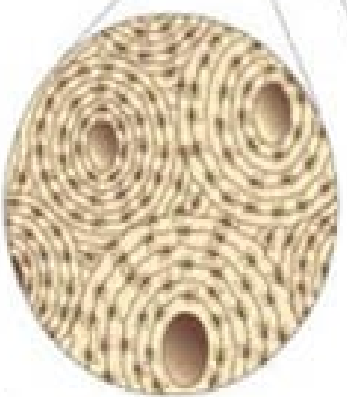
Nervous tissue consists of cells with projections that transmit electrical signals

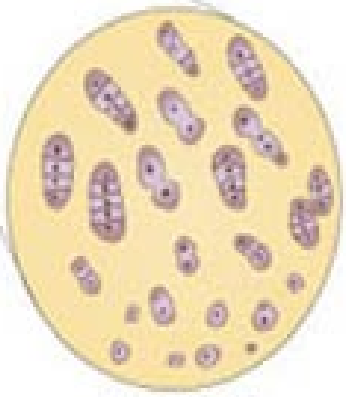
Protein fibers
Soft extracellular matrix
Cells

Connective tissues:

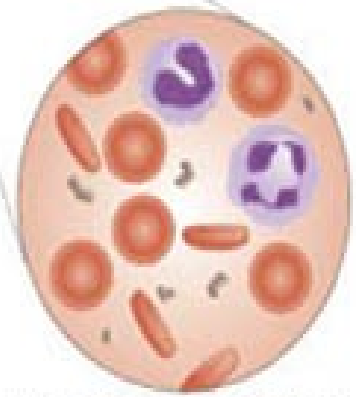
Loose connective tissue acts as padding under skin and elsewhere.

Bone
Bone and cartilage are connective tissues made up of cells in a hard or stiff extracellular matrix.

Cartilage

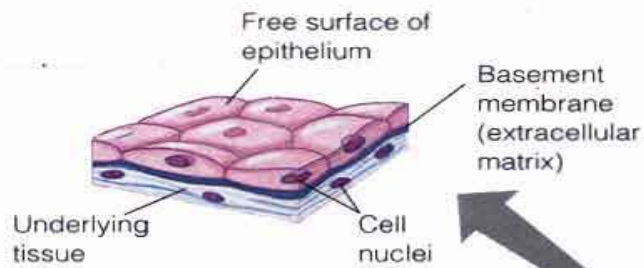

Blood is a connective tissue made up of cells in a liquid matrix.

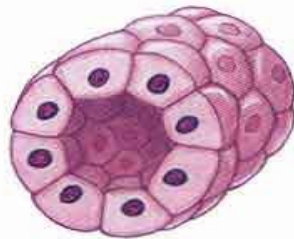
Charakteristika epitelové tkáně

- Původ – všechny 3 zárodečné listy
- Skládá se z těsně nakupených buněk, spojených různými typy mezibuněčných spojení
- Od ostatních tkání je oddělena bazální membrána nebo lamina basalis
- Je avaskulární (avaskulární)
- Funkce: krycí, sekreční, respirační, resorpční, smyslová.

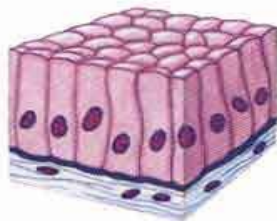

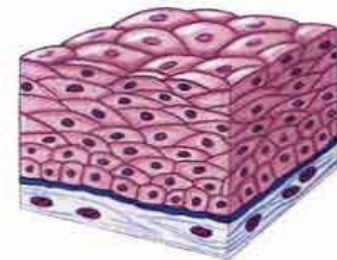
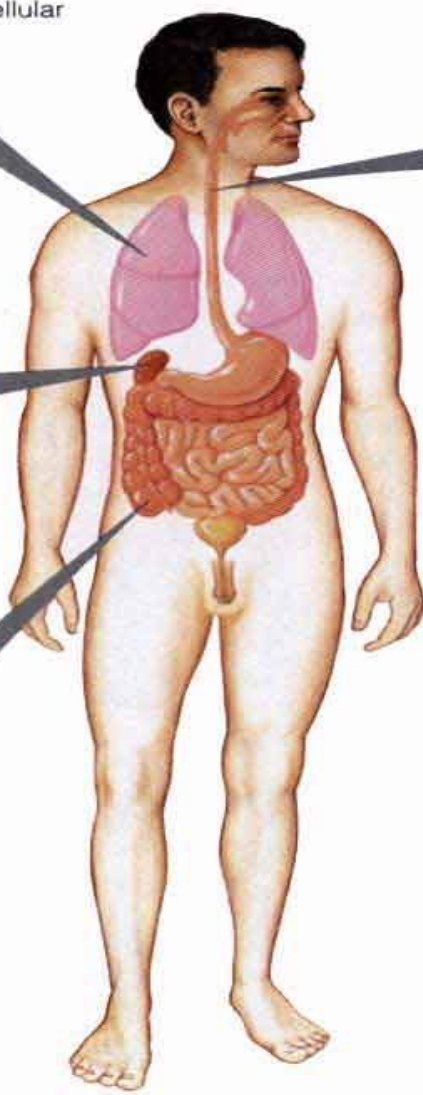
A. Simple squamous epithelium
(lining the air sacs of the lung)

B. Simple cuboidal epithelium
(forming a tube in the kidney)

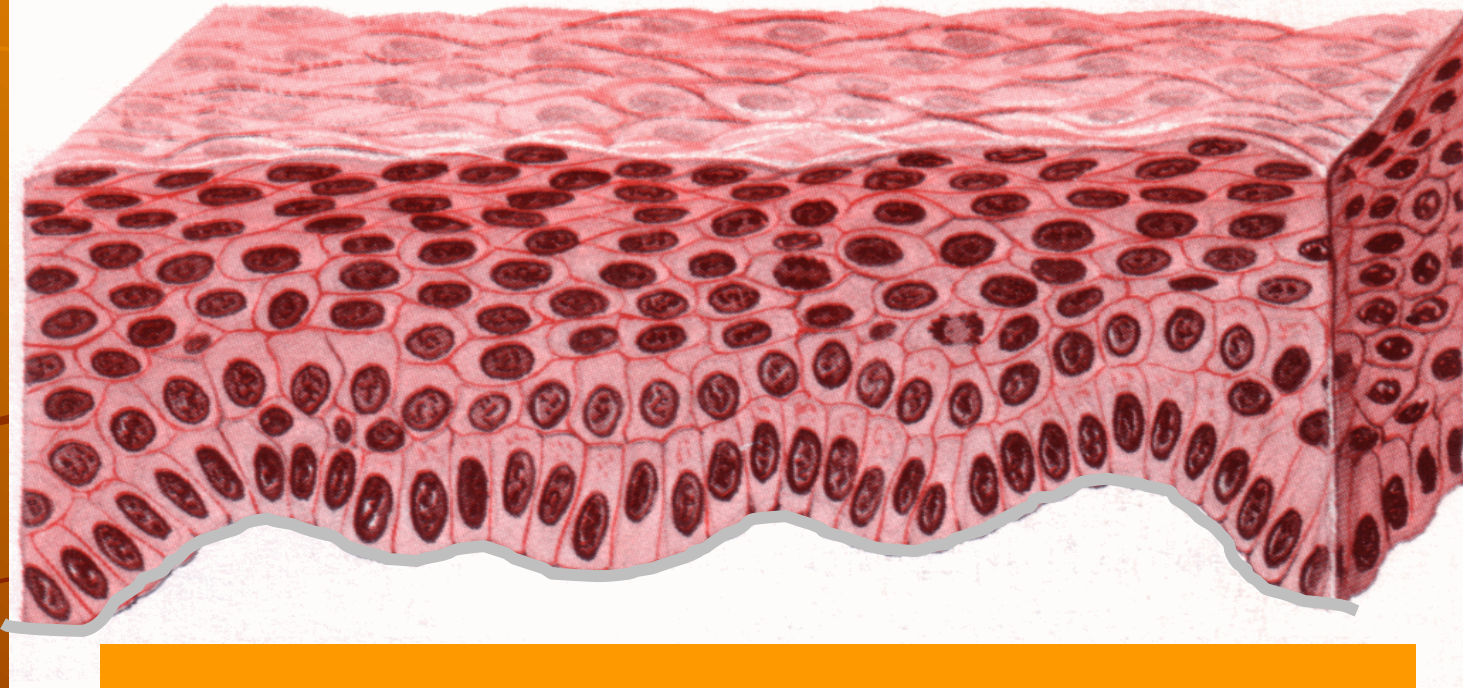

C. Simple columnar epithelium
(lining the intestine)

D. Stratified squamous epithelium
(lining the esophagus)

Gambar : Bentuk-bentuk epithelium :: (a) pipih selapis, (b) kubus sederhana, (c) batang sederhana, dan (d) pipih berlapis.
(Sumber : Campbell et al. 1999).

Klasifikace epitelů:

krycí (povrchové)

jednovrstevné
vícevrstevné

žlázové

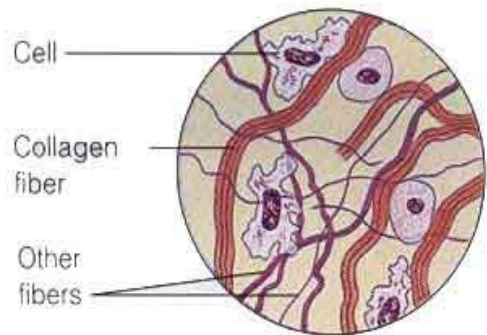
speciální

resorpční
respirační
smyslové
myoepitelové buňky

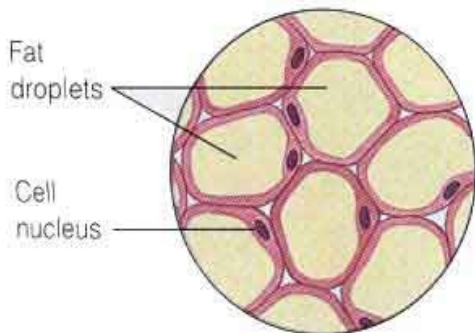

Charakteristika pojivové tkáně

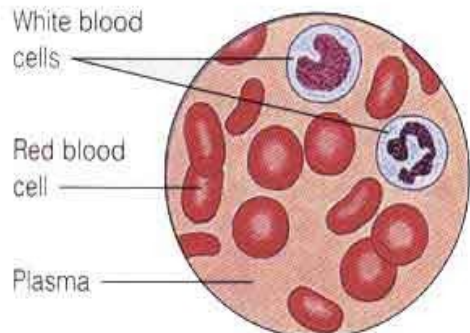
- Původ – mezenchym
- Skládá se z buněk a mezibuněčné hmoty
- Mezibuněčná hmota se skládá z amorfní hmoty a vláken
- Pojiva se dělí na vazivo, chrupavku a kost
- Funkce – mechanické (podpůrná, protektivní), metabolická, imunologická

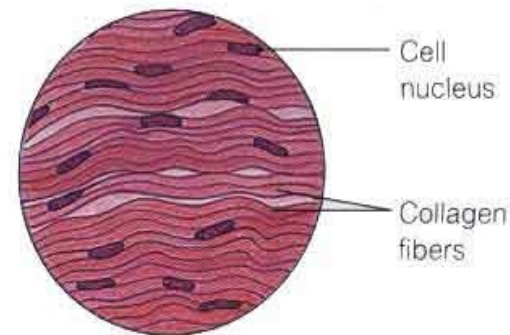
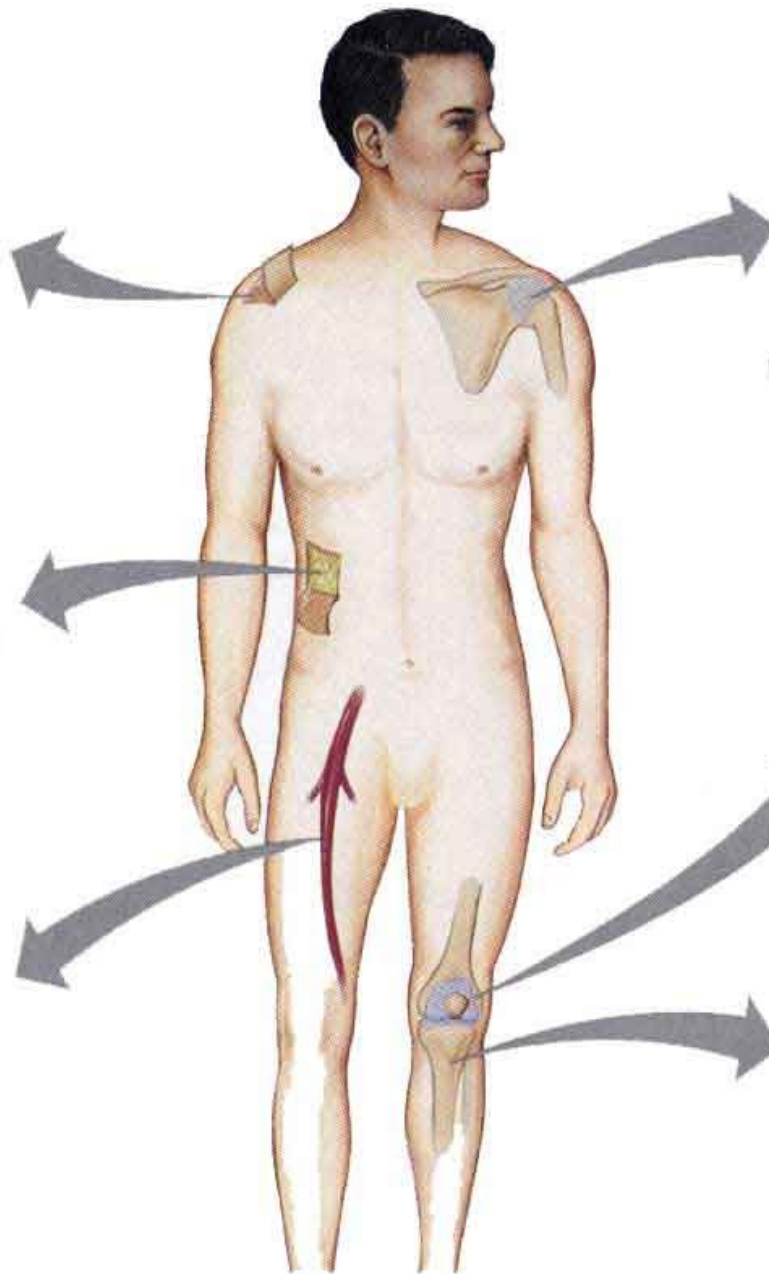
A. Loose connective tissue
(under the skin)

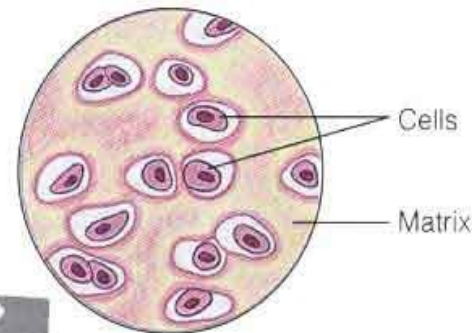
B. Adipose tissue

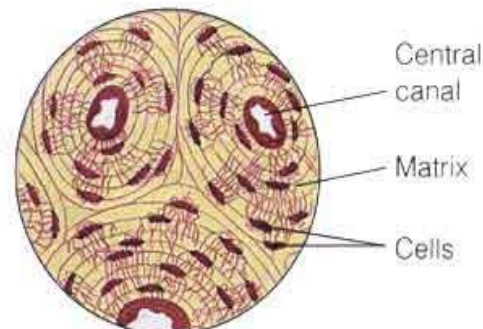
C. Blood

D. Fibrous connective tissue
(forming a ligament)

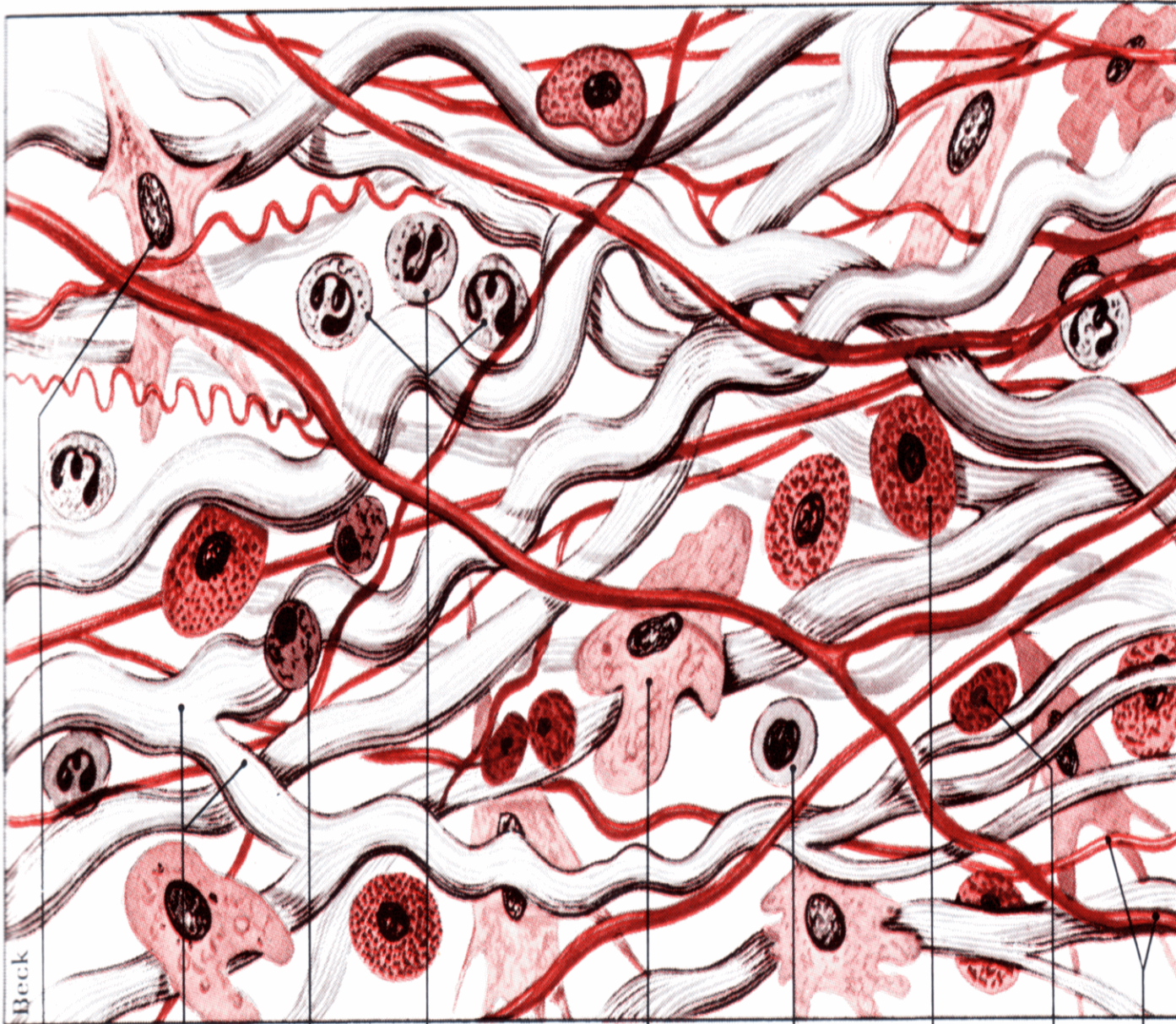

E. Cartilage
(at the end of a bone)

F. Bone

Gambar : Tipe-tipe jaringan ikat : (a) jaringan ikat longgar, (b) jaringan lemak, (c) jaringan darah, (d) jaringan ikat padat, (e) tulang rawan, dan (f) tulang keras. (Sumber : Campbell et al. 1999).

Areolar connective tissue. The large white fibers are collagenous fibers. Each of the red strands consists of a bundle of elastic fibers. Several fibroblasts are shown between the fibers. Also shown are macrophages, a plasma cell, a mast cell, and three types of white blood cells: polymorphonuclear leukocytes, eosinophils, and a monocyte.

Beck

Fibrocyte (Fibroblast)   Collagenous fibers   Plasma cell   Polymorphonuclear leukocytes   Macrophage   Monocyte   Eosinophil   Mast cell   Elastic fibers

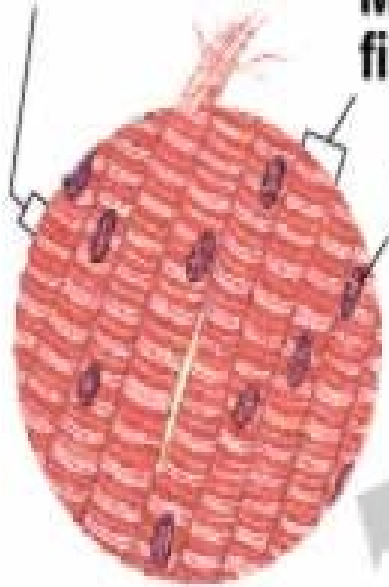
Charakteristika svalové tkáně

- Původ – mezoderm (kosterní a srdeční sval) a mezenchym (hladké svalstvo)
- Skládá se z buněk protažených do délky; některé obsahují v cytoplazmě kontraktilní elementy (myofibrily, myofilamenta),
- myofibrily jsou tvořené aktinovými a myozinovými myofilamenty,
- Funkce – stažlivost (kontraktilita)

Unit of muscle contraction

Muscle fiber

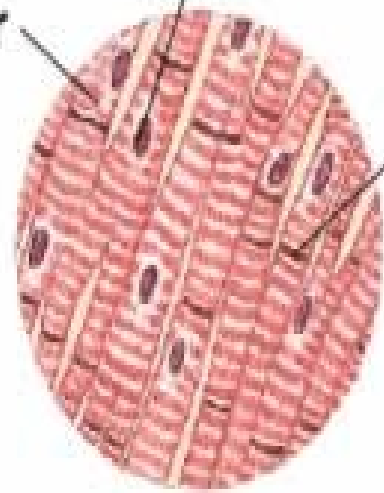
Nucleus

Muscle fiber

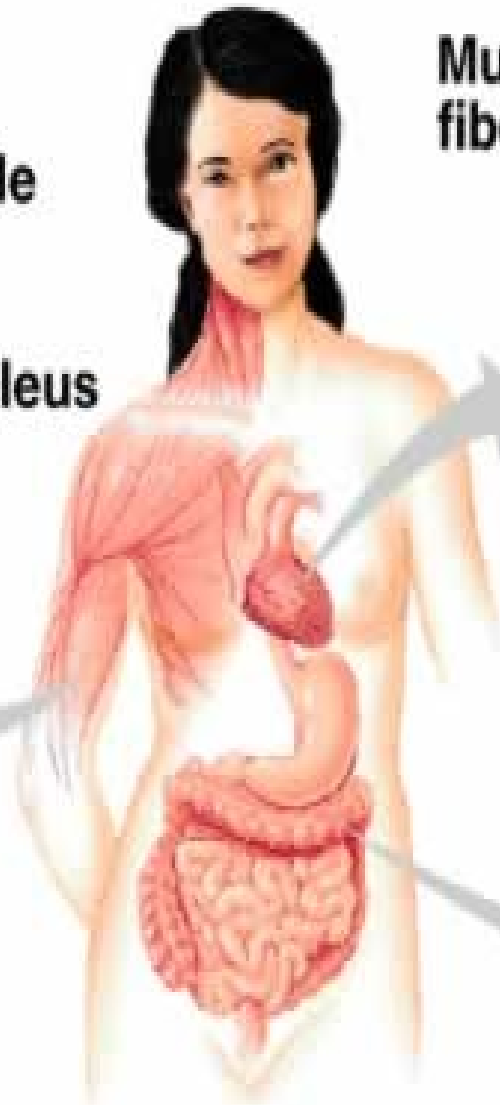
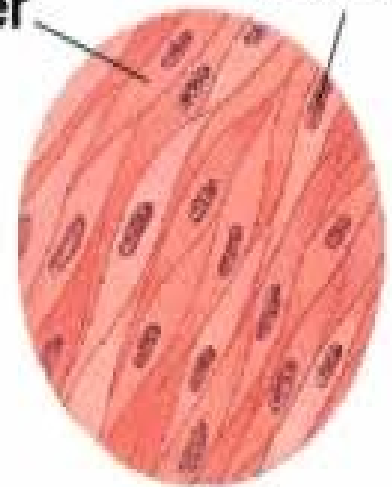
Nucleus

Junction between two cells

Muscle fiber

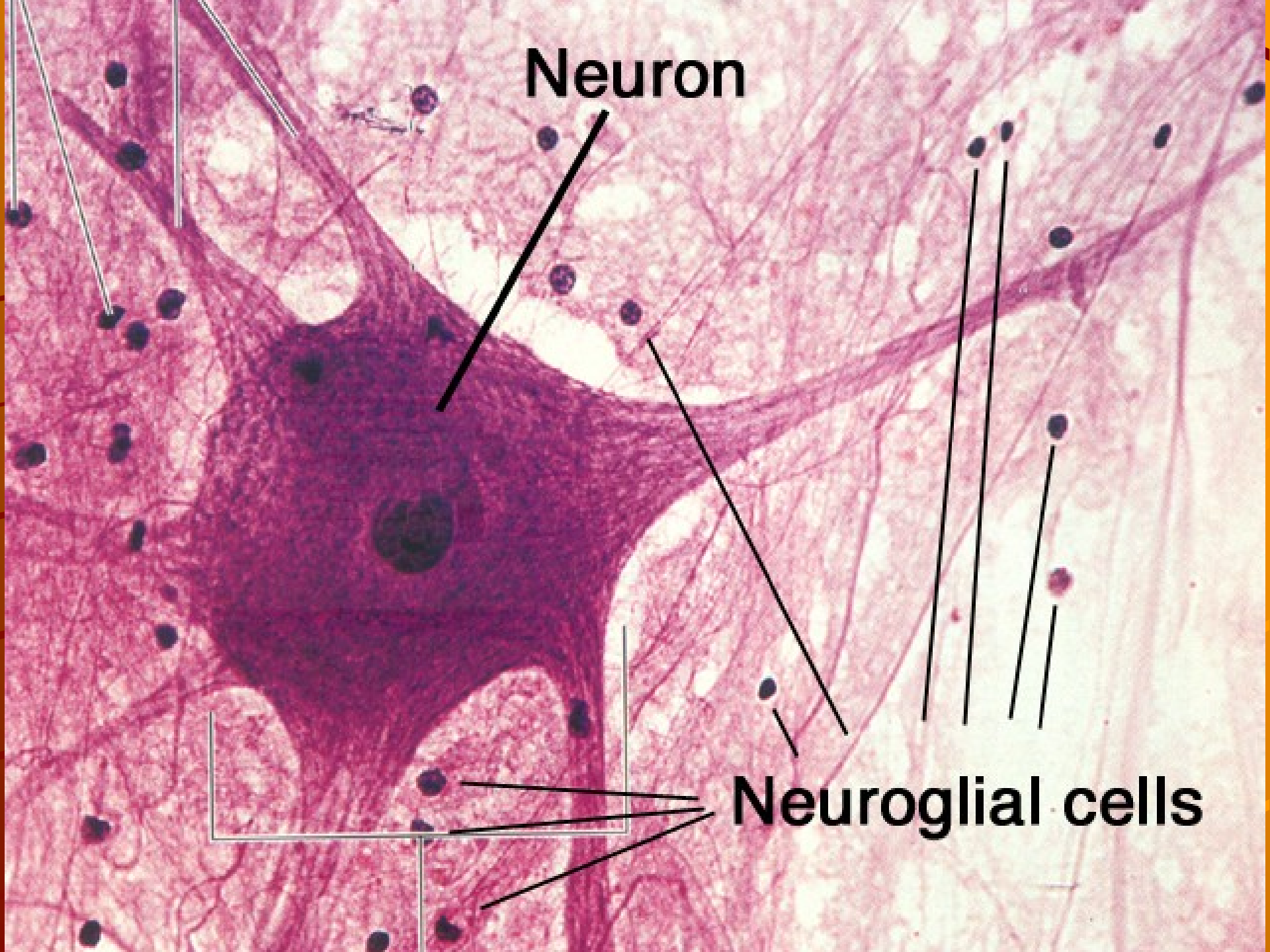
Nucleus

Charakteristika nervové tkáně

- Původ – ektoderm
neuroektoderm
- Skládá se z nervových buněk (neuronů) a podpůrných buněk (neuroglie)
- Funkce – dráždivost a vodivost neuronů

Neuron

Neuroglial cells

Pojivová tkáň

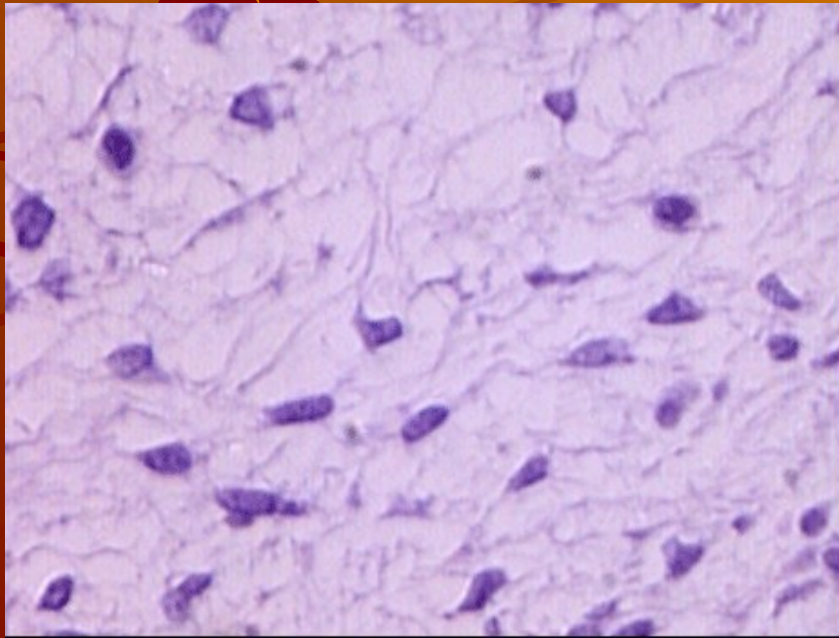
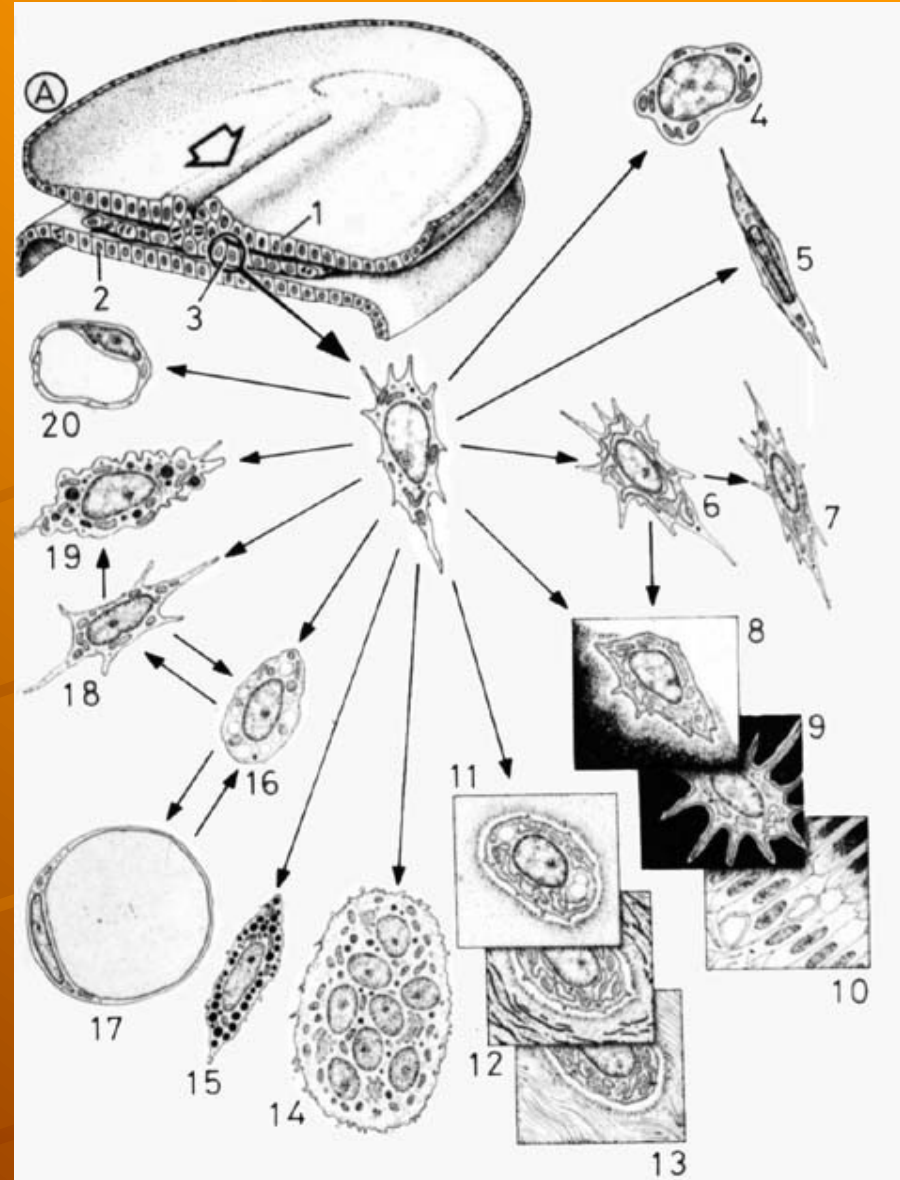
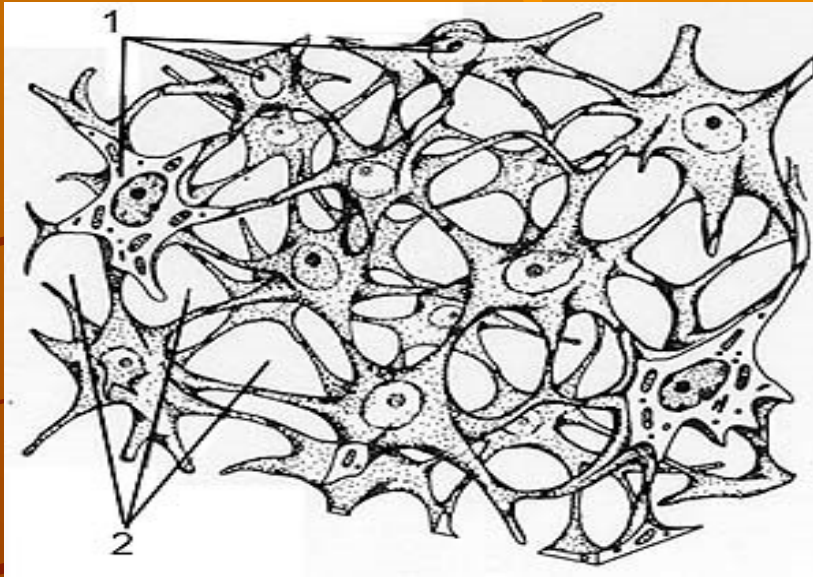
Vazivo

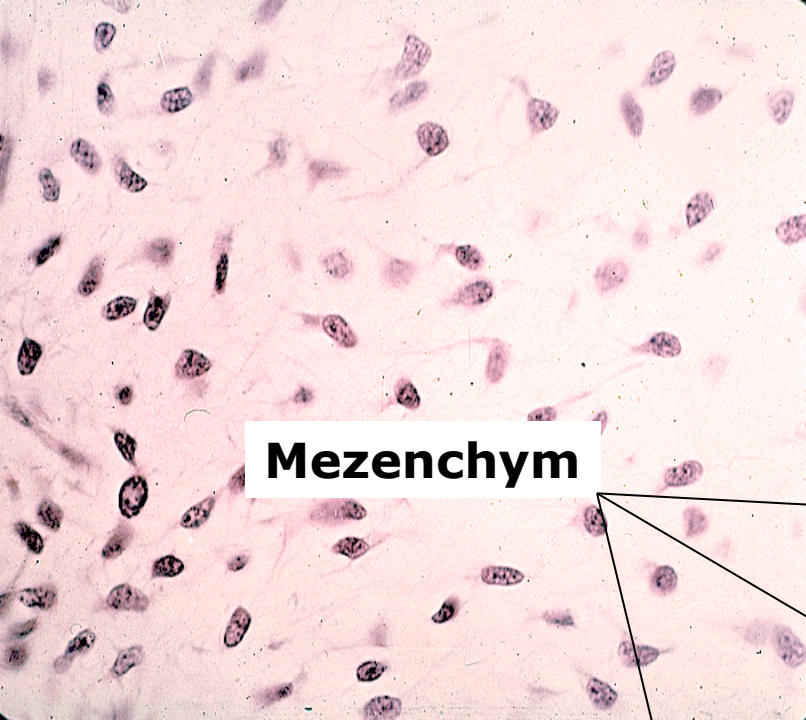
Chrupavka

Kost

Mezenchym

Mezenchym

Vazivo

Chrupavka

Kost

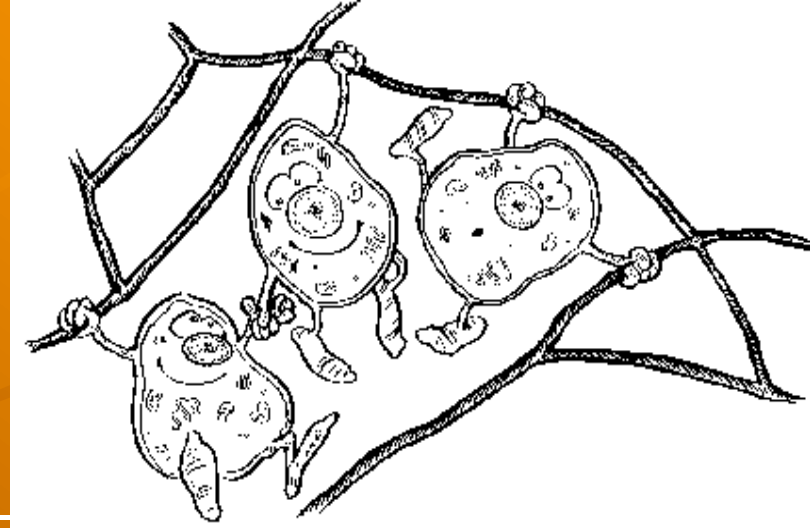
Původ a funkce

■ Původ – mezenchym

■ Funkce:

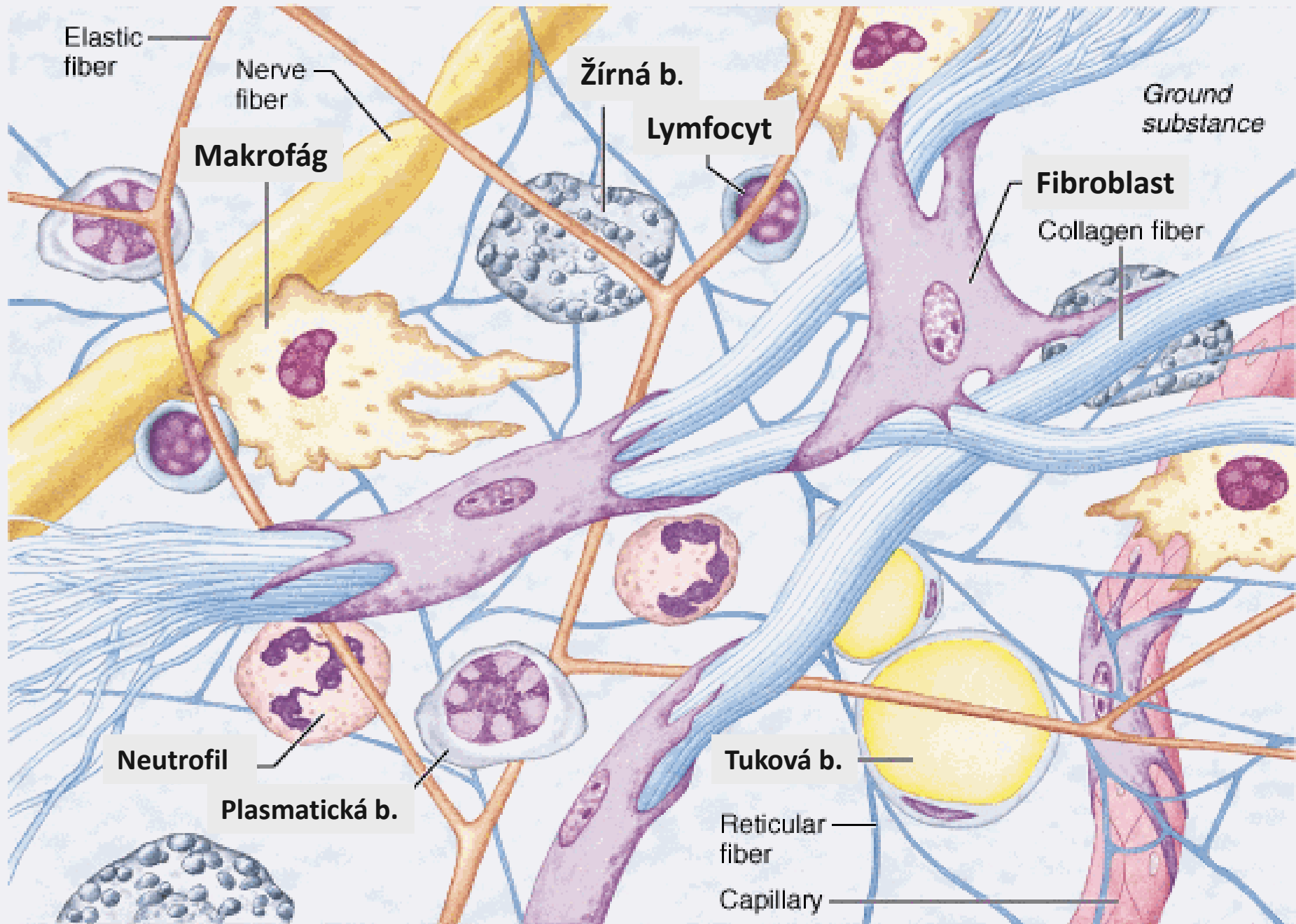
- **nutritivní** (krevní cévy, difuze živin)
- **protektivní** – imunokompetentní buňky a produkce protilátek
- **pojivová** – spojení tkání, výplň mezi orgány
- **mechanická** (podpůrná a mechanická ochrana orgánů)

POJIVO: VAZIVO

- ▣ Obecná stavba pojiv:
  - buňky (-blasty, -cyty)
  - mezibuněčná hmota

vlákna
základní (amorfní)
substance

Vazivo

■ Buňky

fixní
volné (bloudivé)

■ Vlákna

kolagenní
elastická
retikulární

■ Základní amorfní hmota

Buňky vaziva

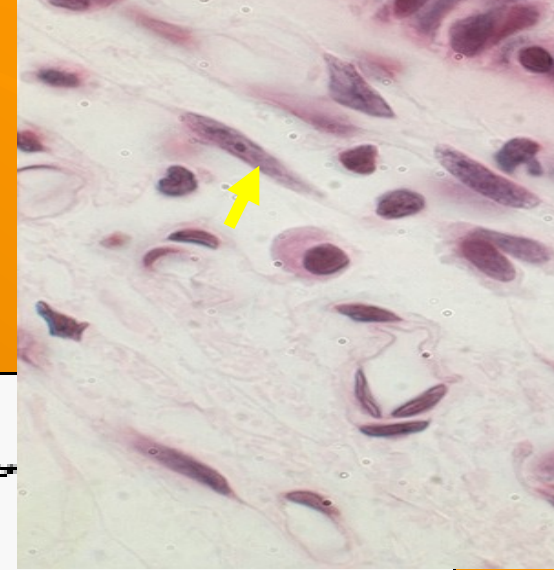
FIXNÍ

- ▣ Fibroblasty, fibrocyty
- ▣ Retikulární bb.
- ▣ Tukové bb.
- ▣ Pigmentové bb.
- ▣ Nediferencované bb.

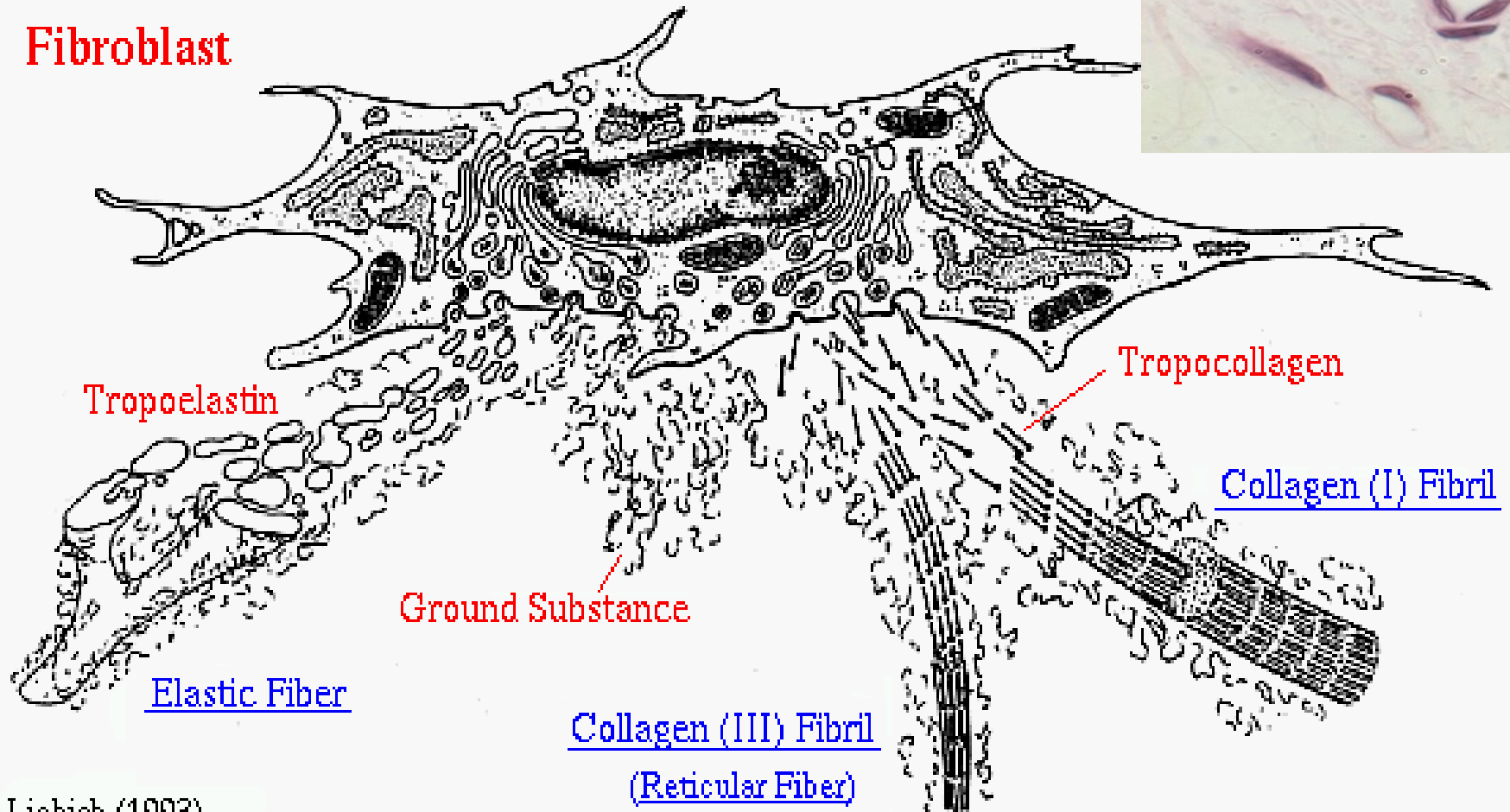
MOBILNÍ BUŇKY

- ▣ Histiocyty
▣ Makrofágy (z monocytů)
- ▣ Žírné bb.
(heparinocyty)
- ▣ Plazmatické bb. (z B-lymfocytů)
- ▣ Leukocyty

Fibroblasty, fibrocyty

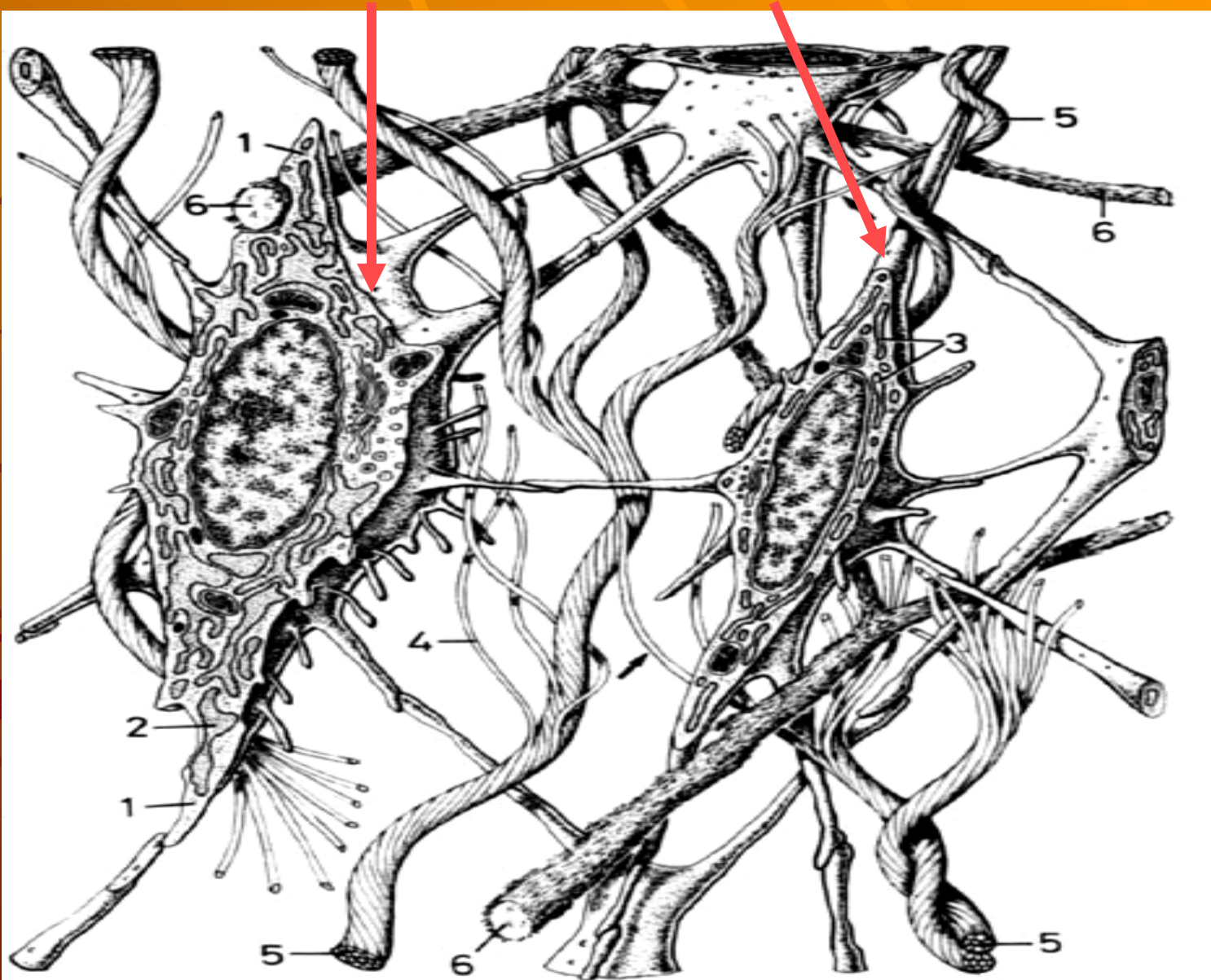
Fibroblast

Liebich (1993)

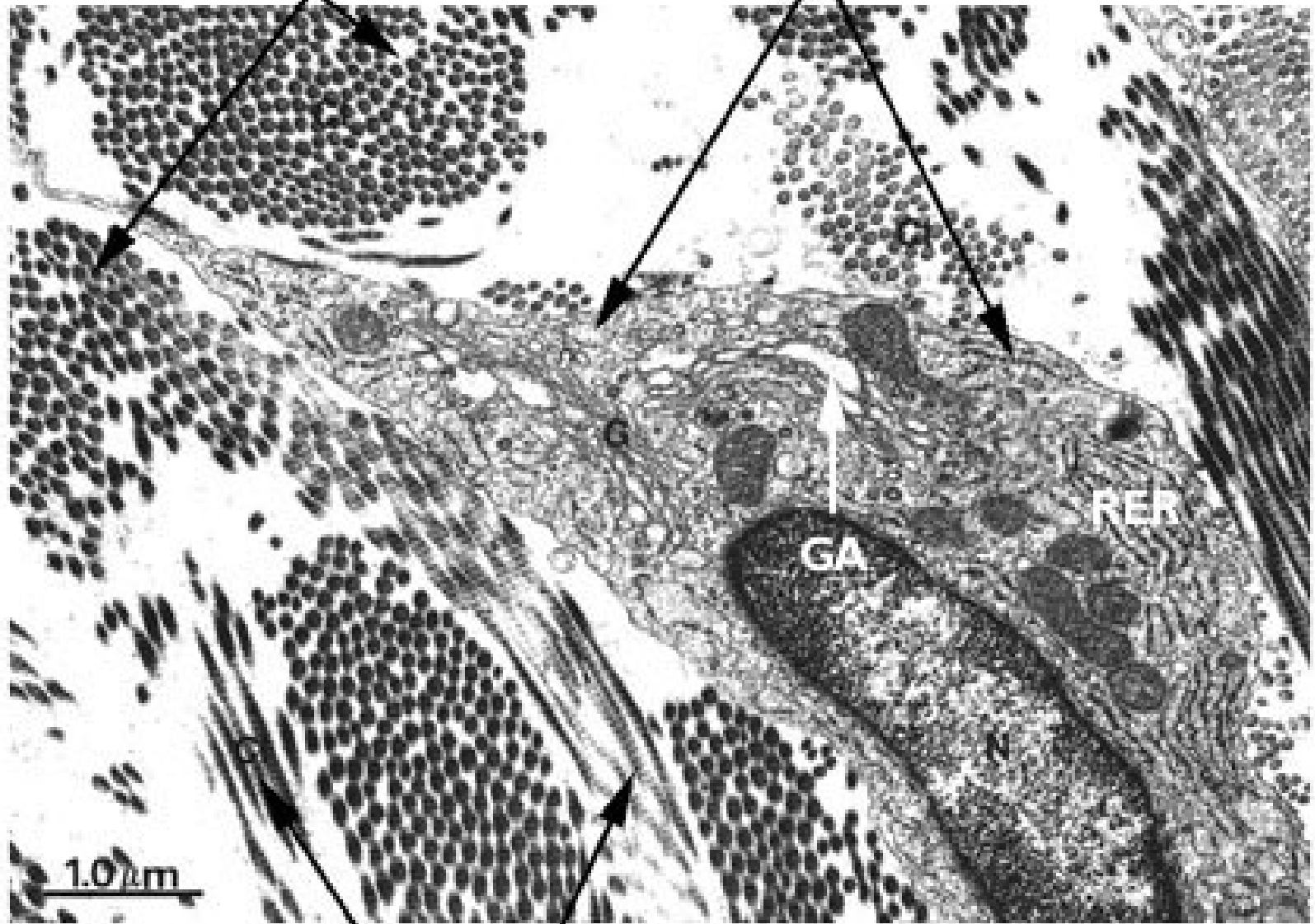
Fibroblast

Fibrocyte

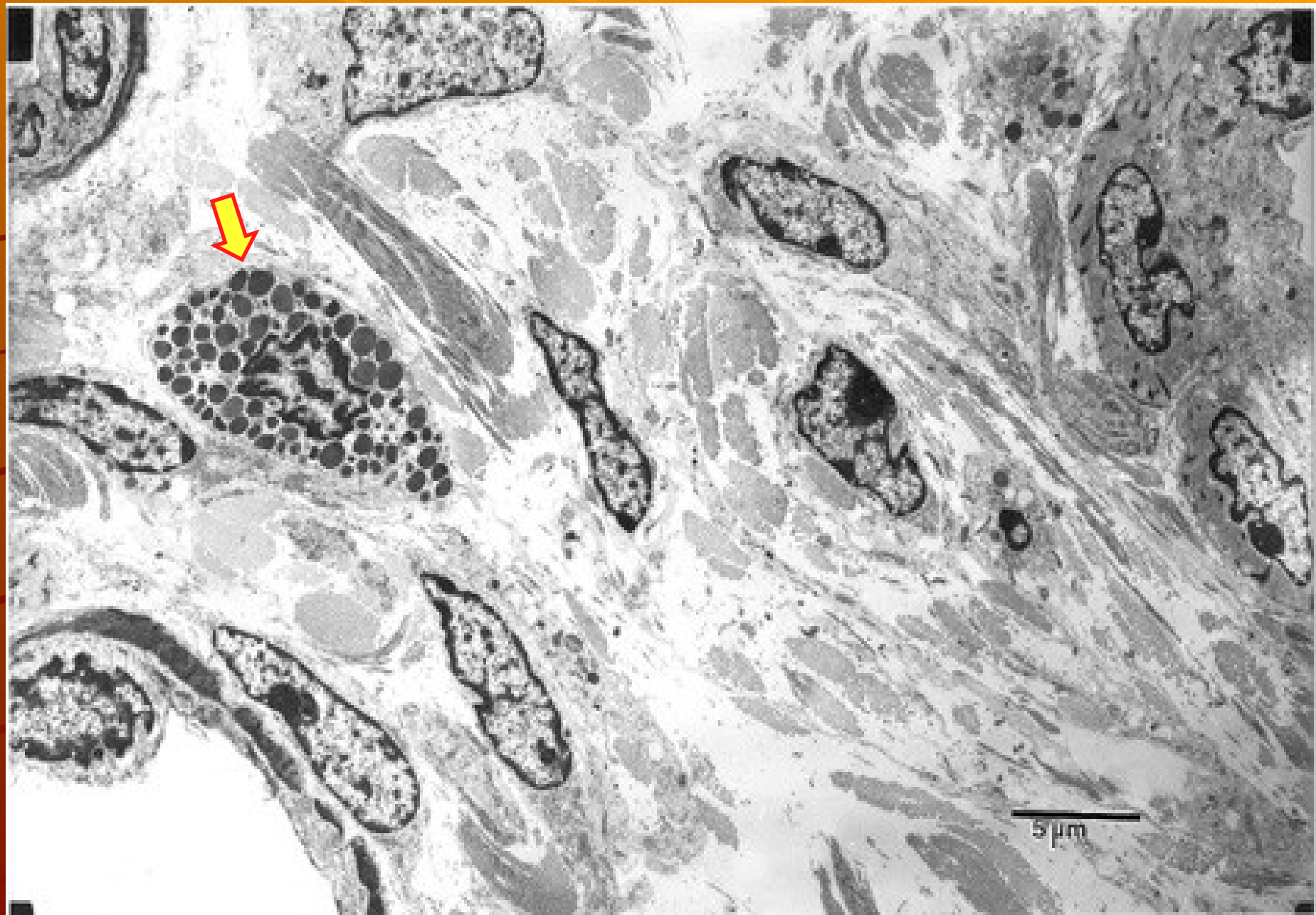
**Collagen fibers in
cross-section**

Fibroblast in active state

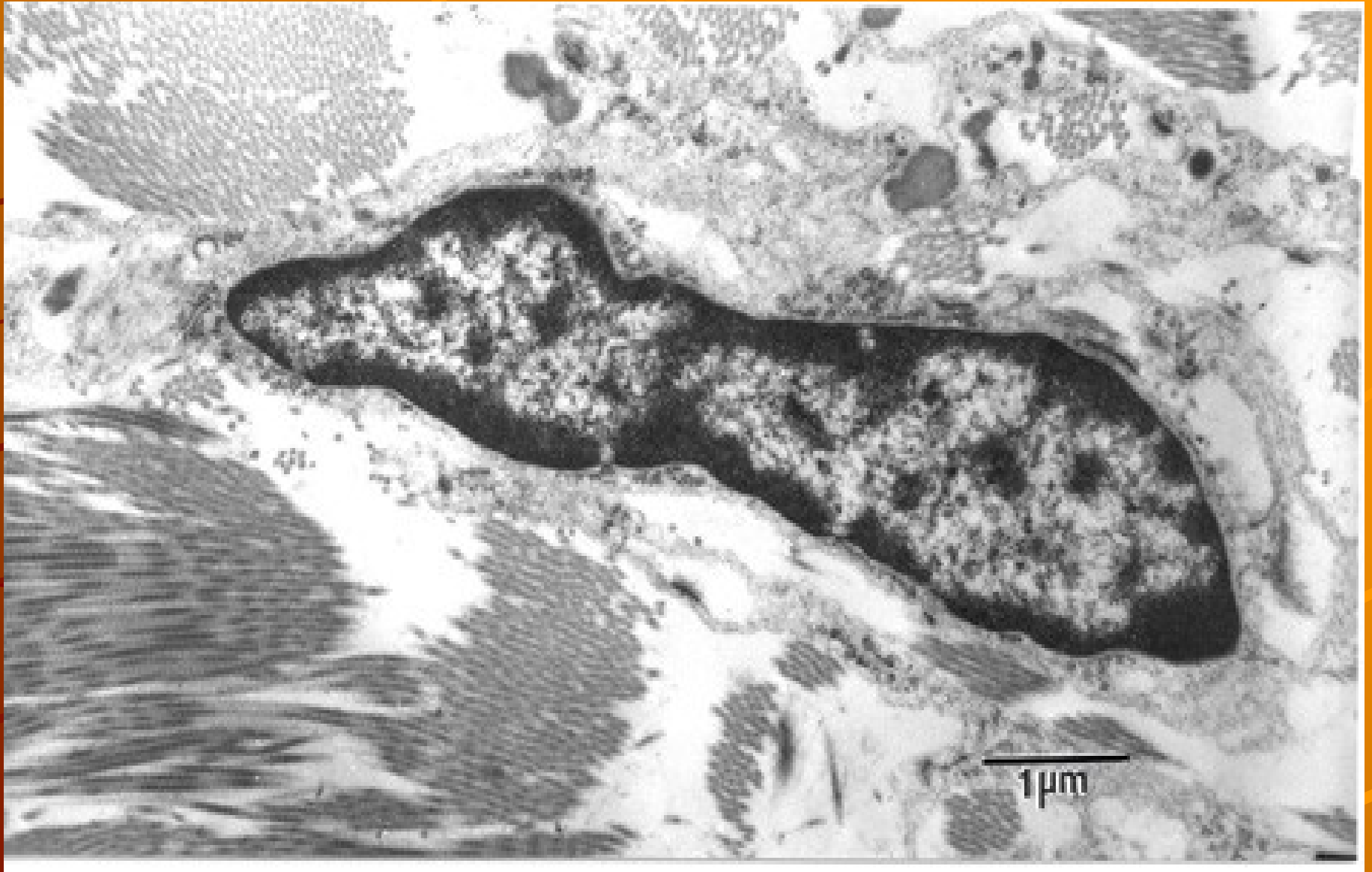

**Collagen fibers in
longitudinal section**

Fibroblasty a žírná buňka

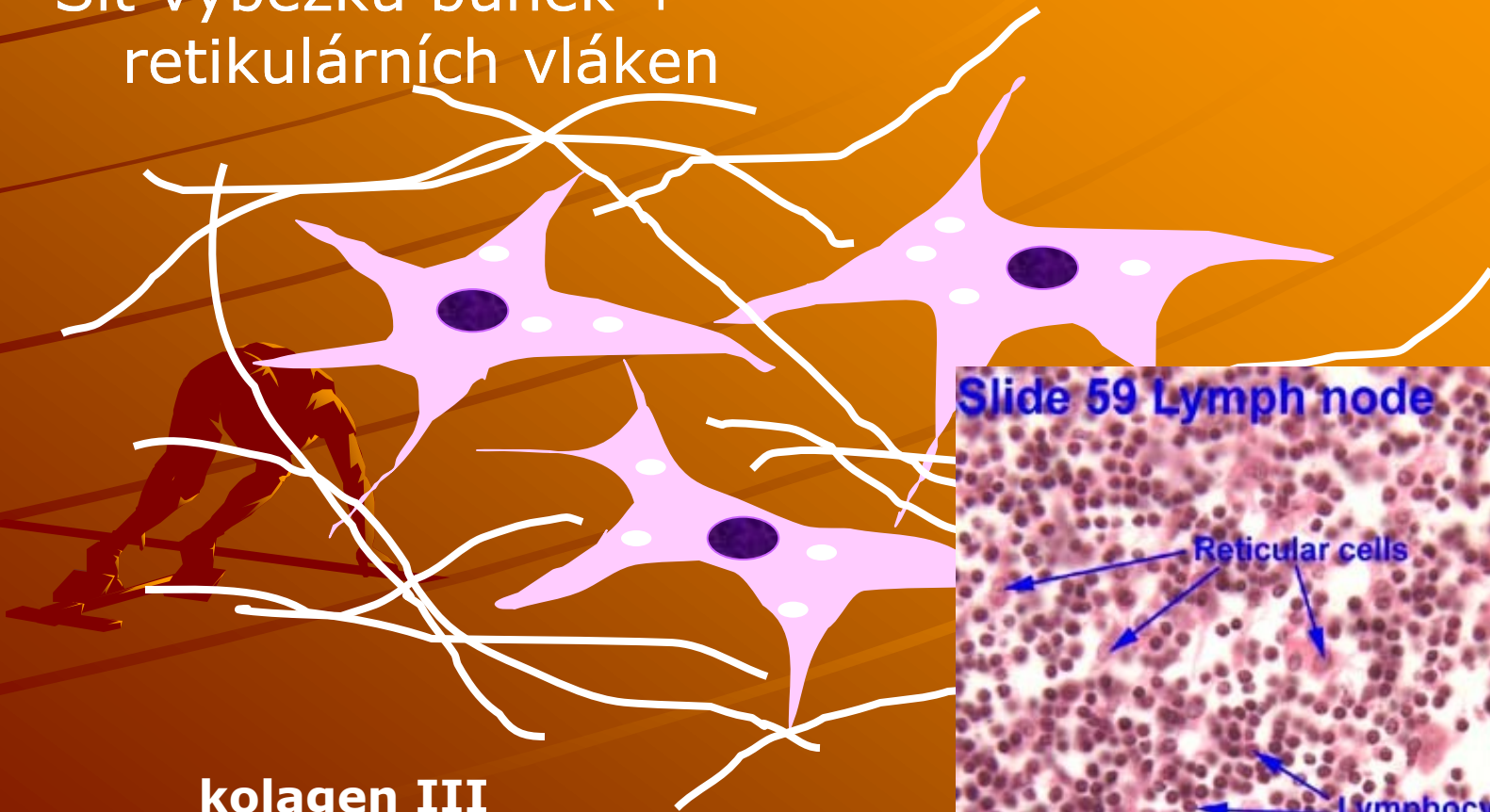

Fibroblast

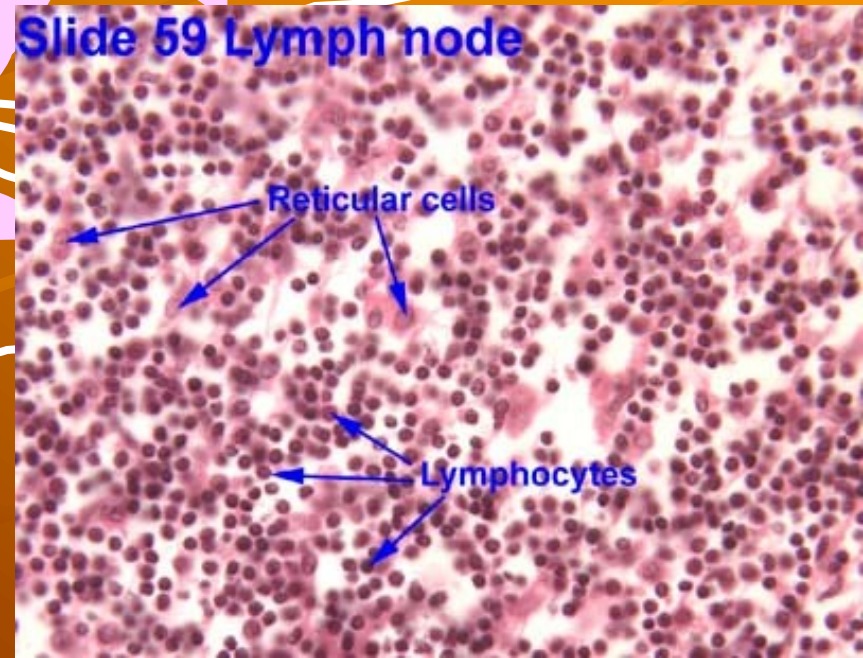
Retikulární buňka

Síť výběžků buněk +
retikulárních vláken

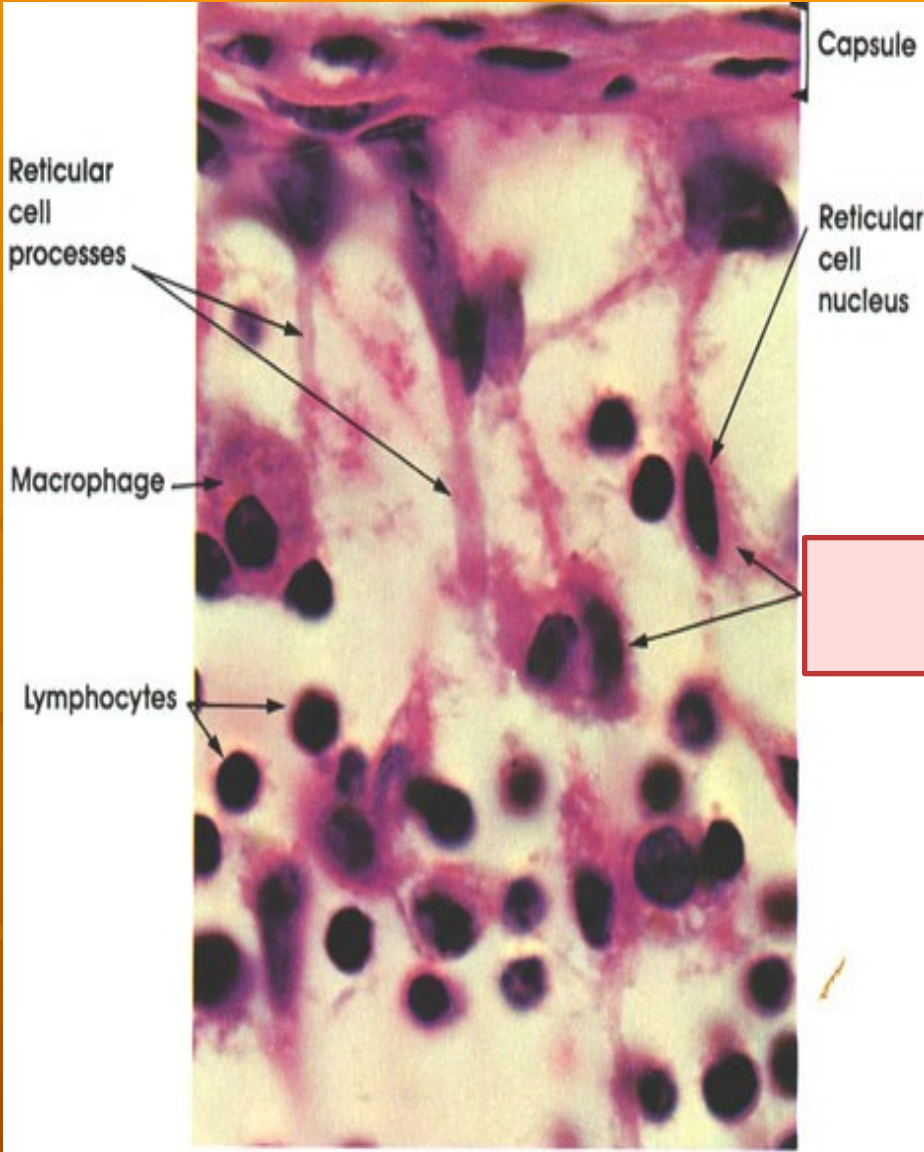

kolagen III

Slide 59 Lymph node

H&E - subcapsular sinus

Tukové buňky

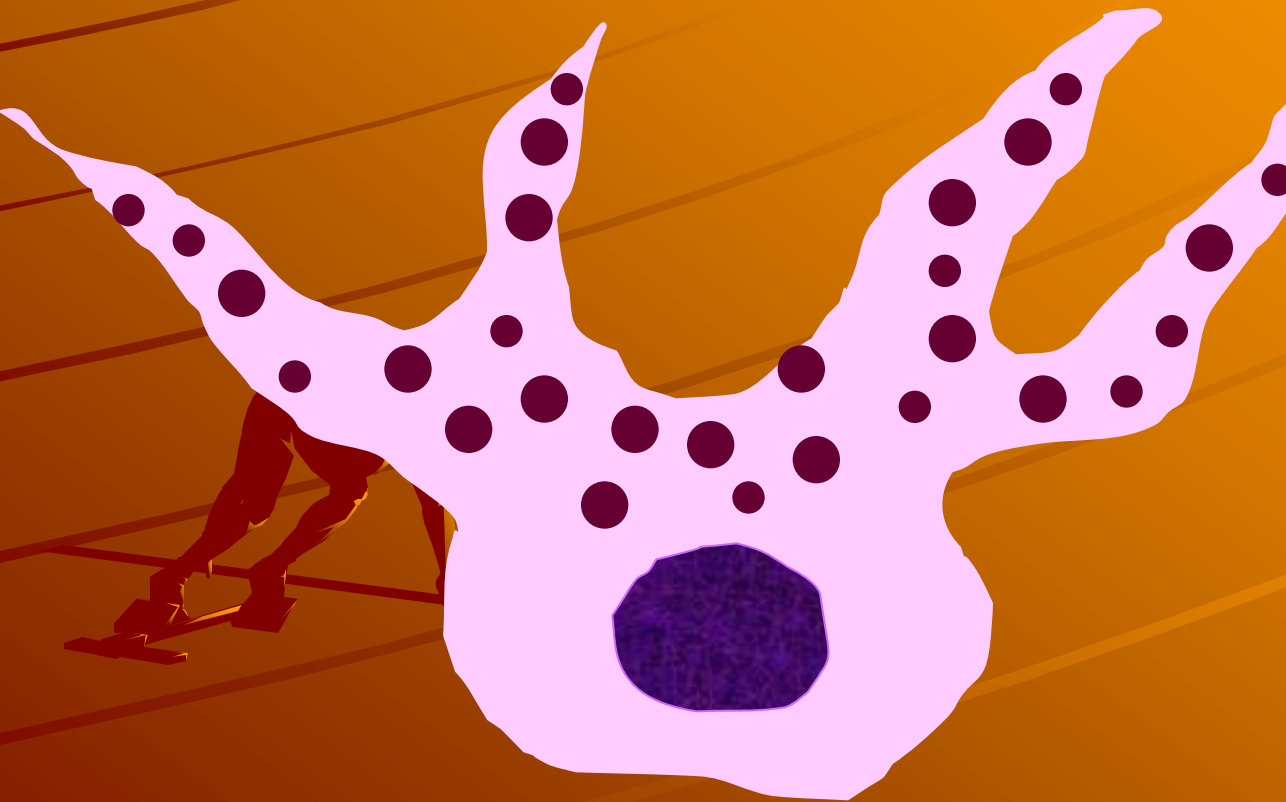
univakuolární
(bílá tuk. tkáň)

multivakuolární
(hnědá tuk. tkáň)

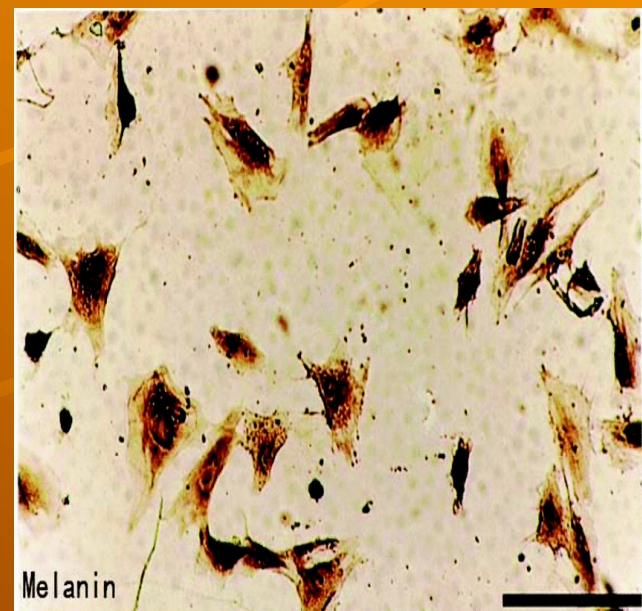
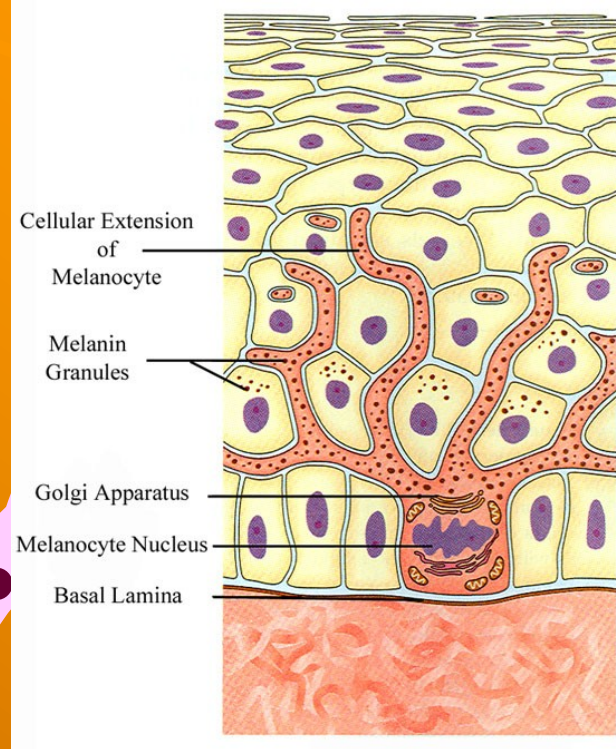

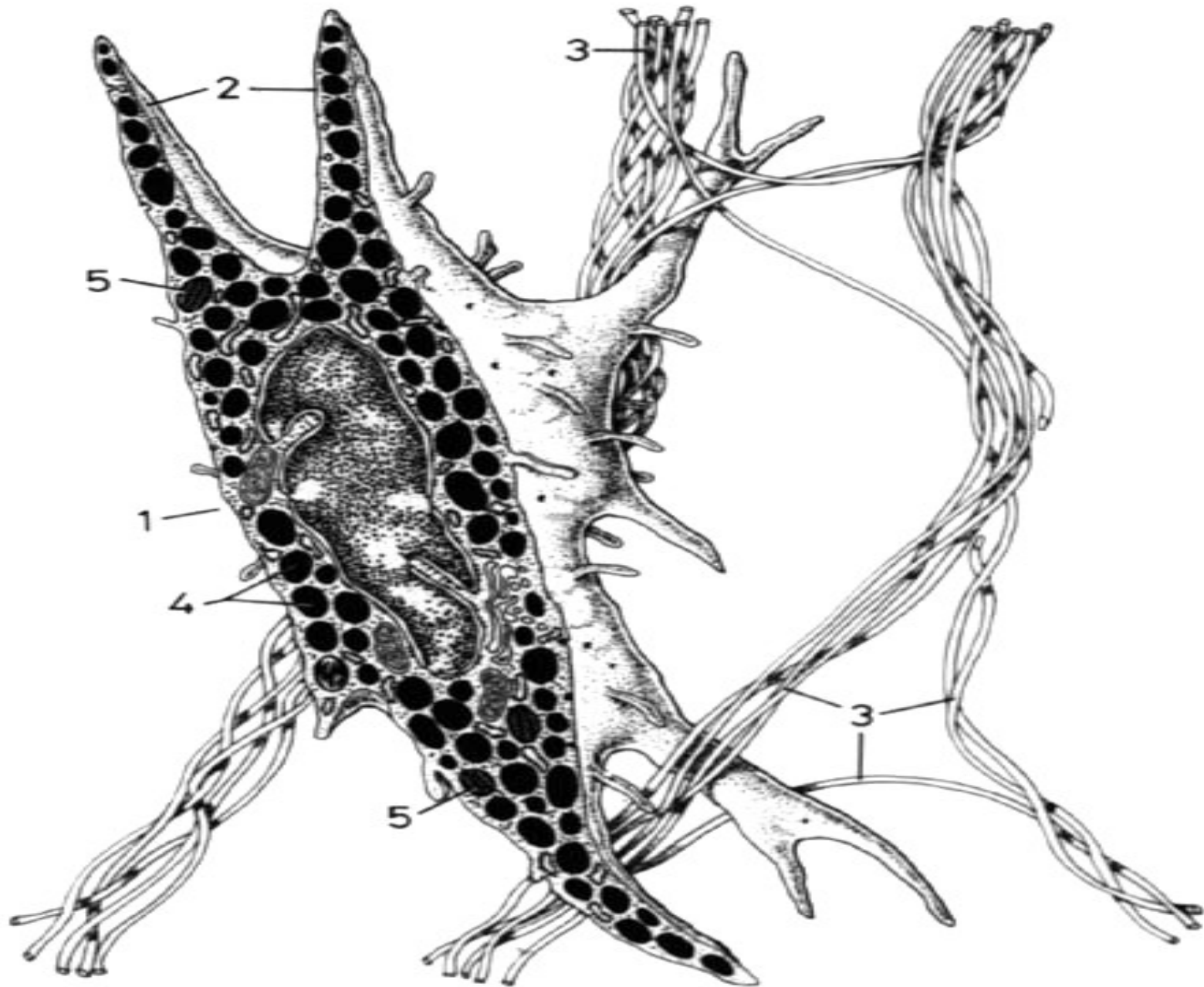
Lipidové kapky

Pigmentové buňky

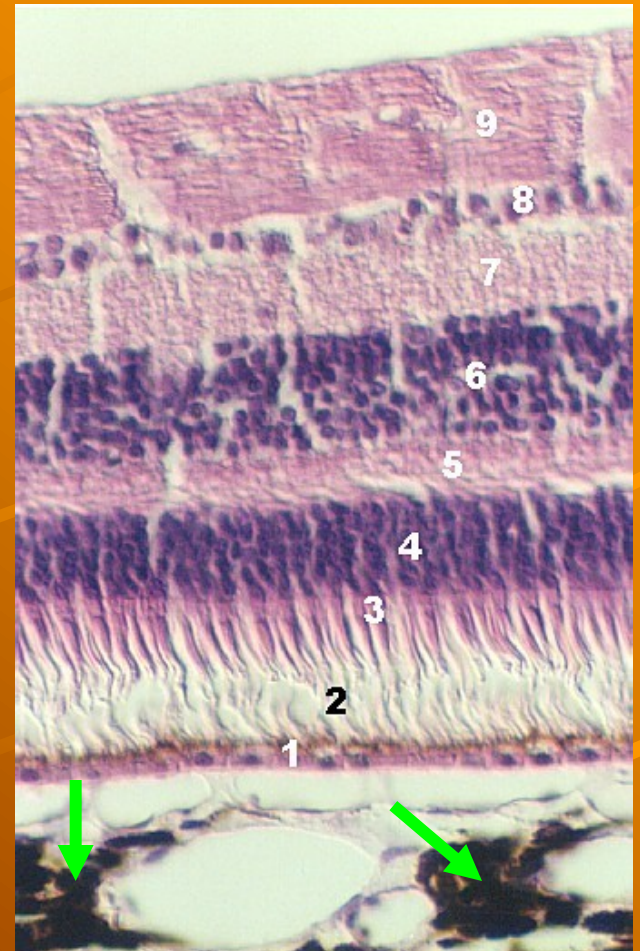
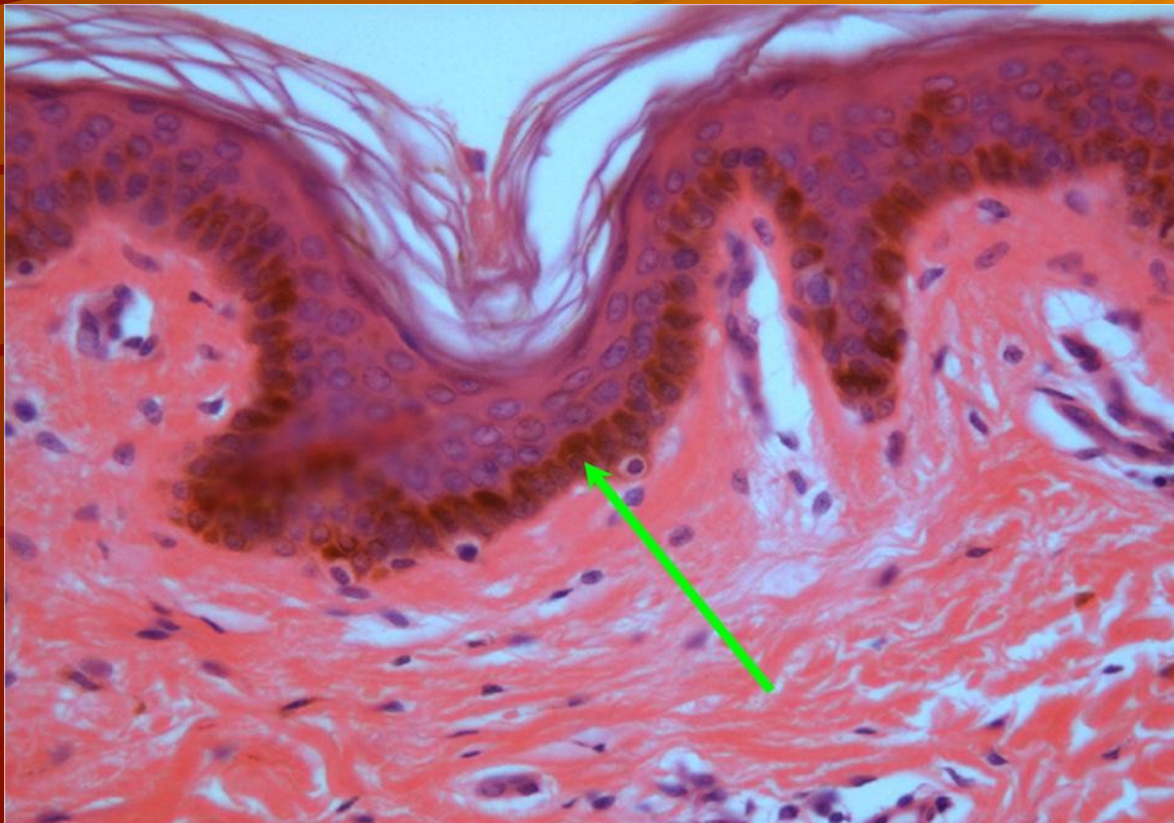
neuroektodermový původ

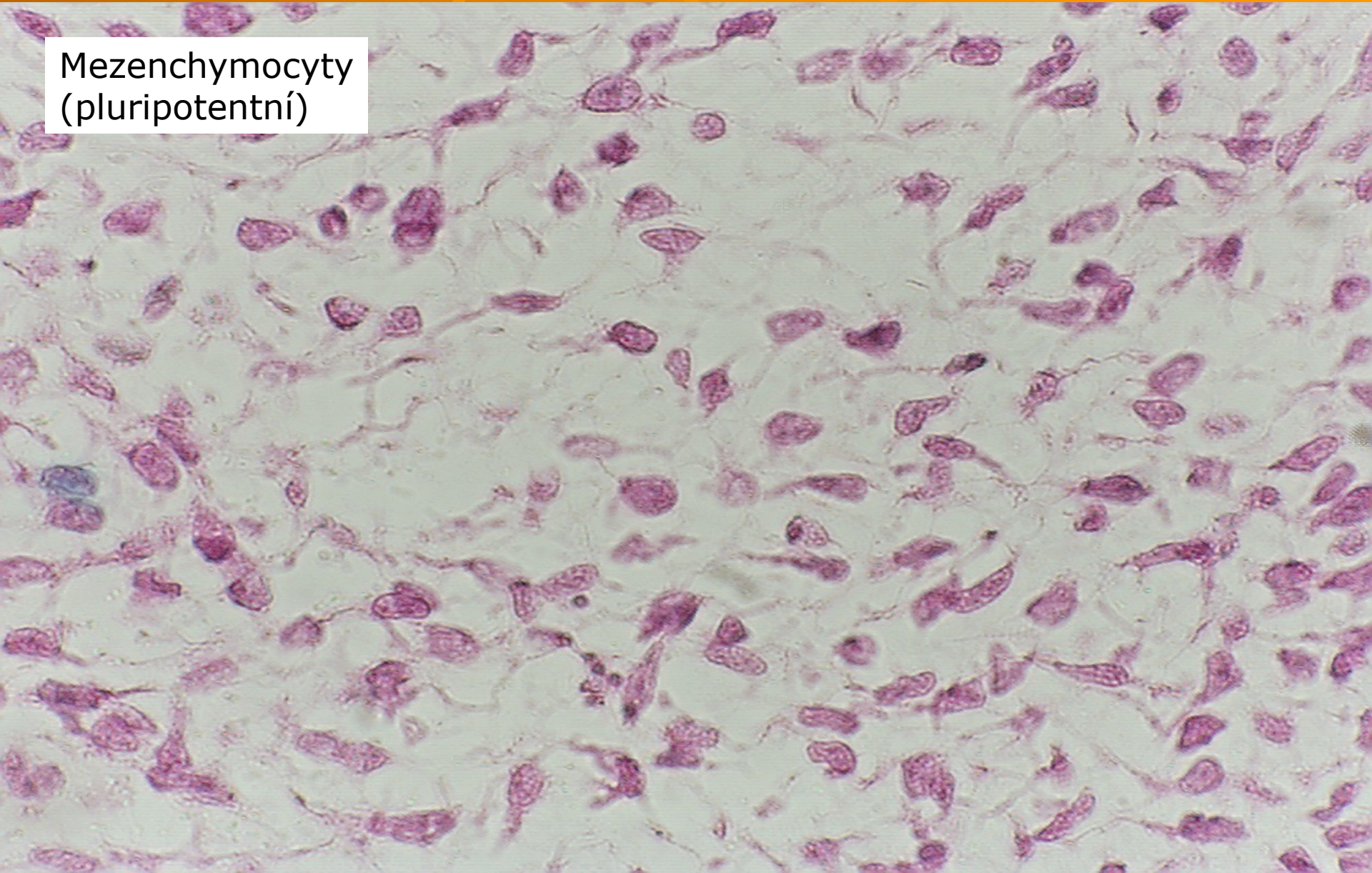
Pigmentové buňky

- Melanocyty s melanosomy
- Neuroektodermového původu
- Duhovka, cévnatka...

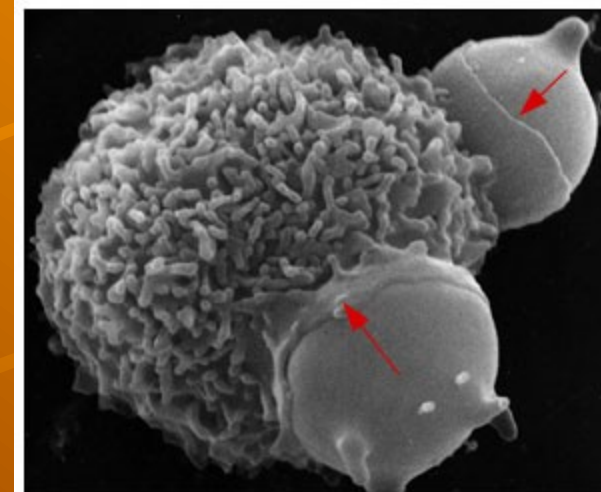
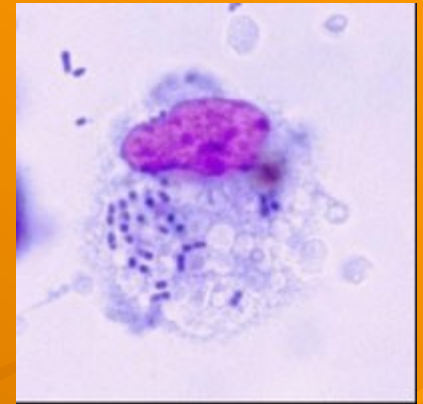
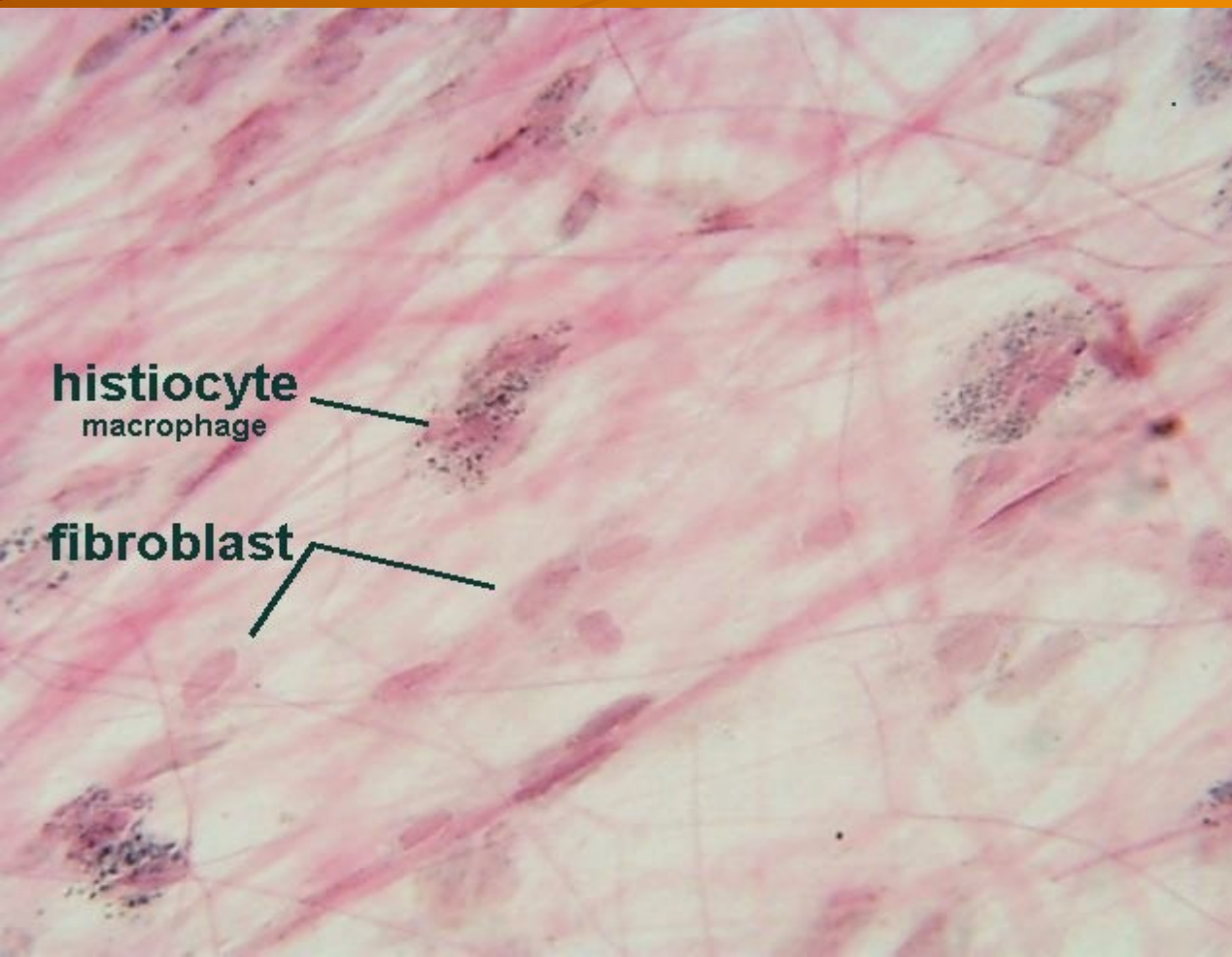
Mezenchymové buňky

Mezenchymocyty
(pluripotentní)

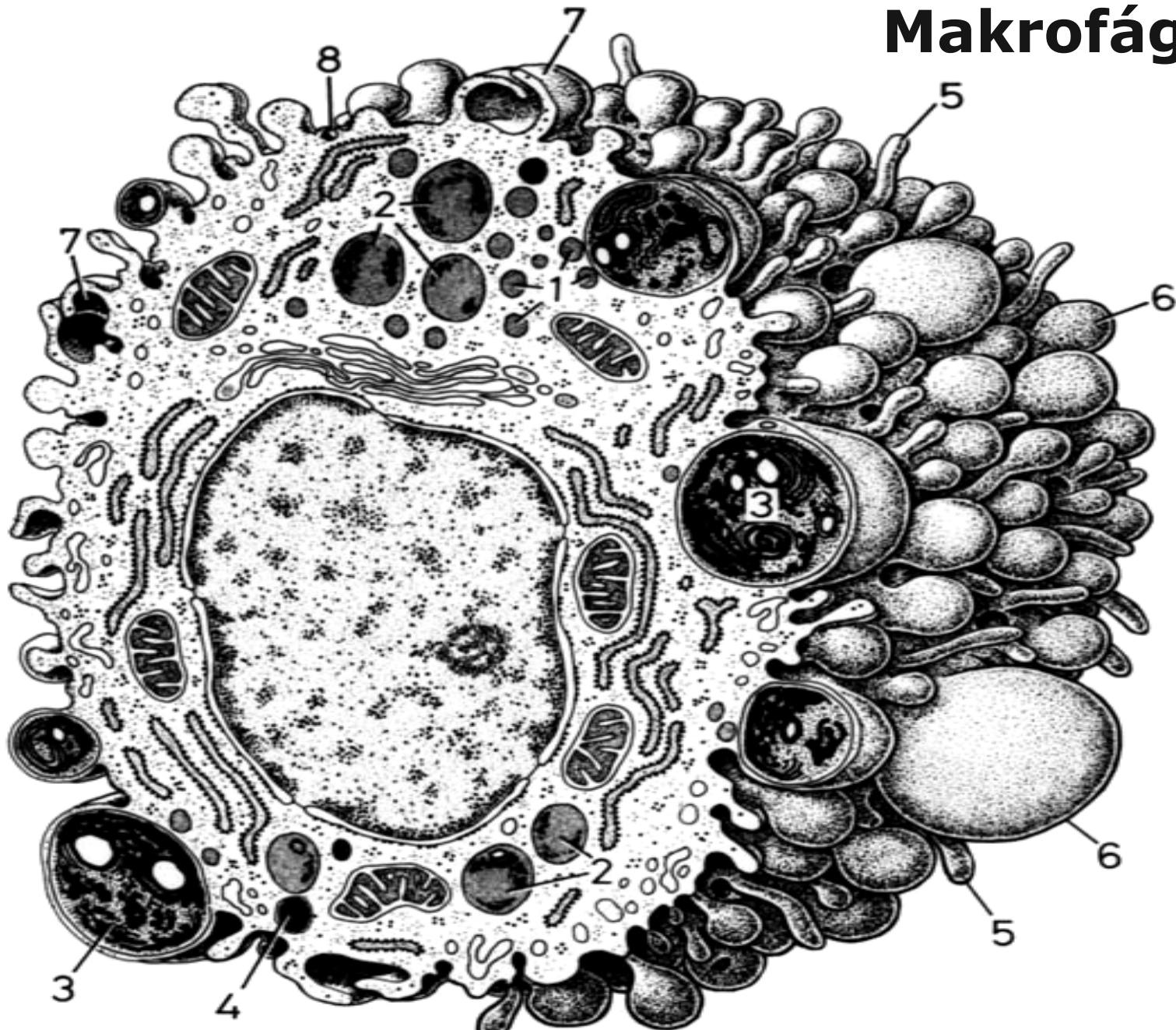
Histiocyty $\Rightarrow$ makrofágy (monocyto-makrofágový systém)

fagocytóza

5 μm

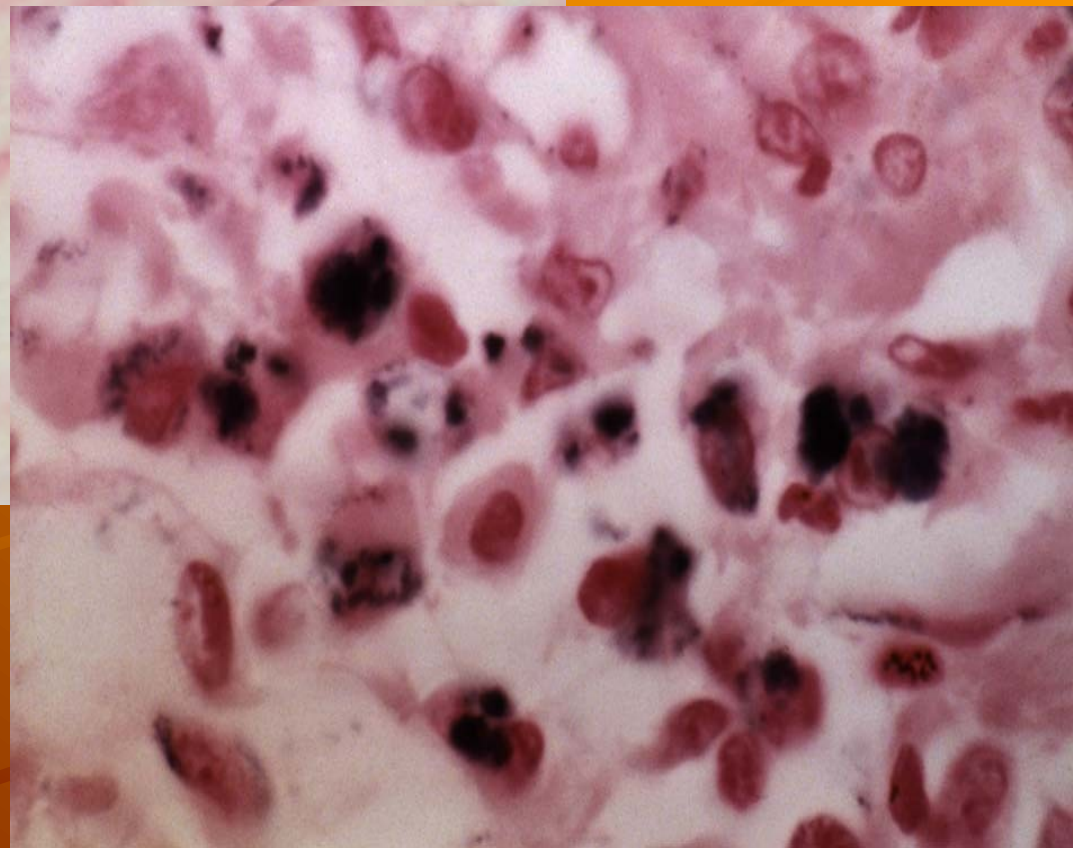
Makrofág

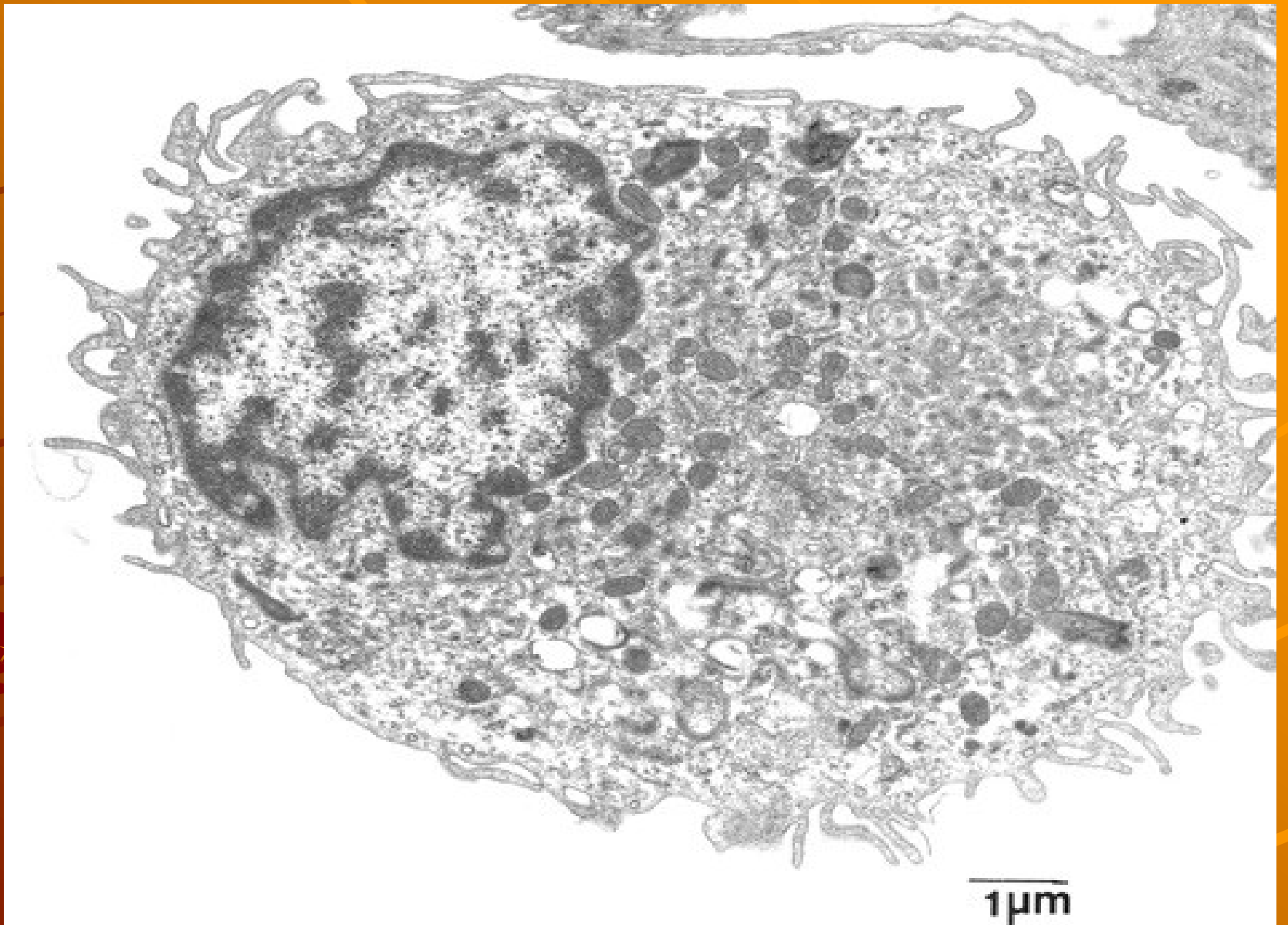
histiocyte
macrophage

fibroblast

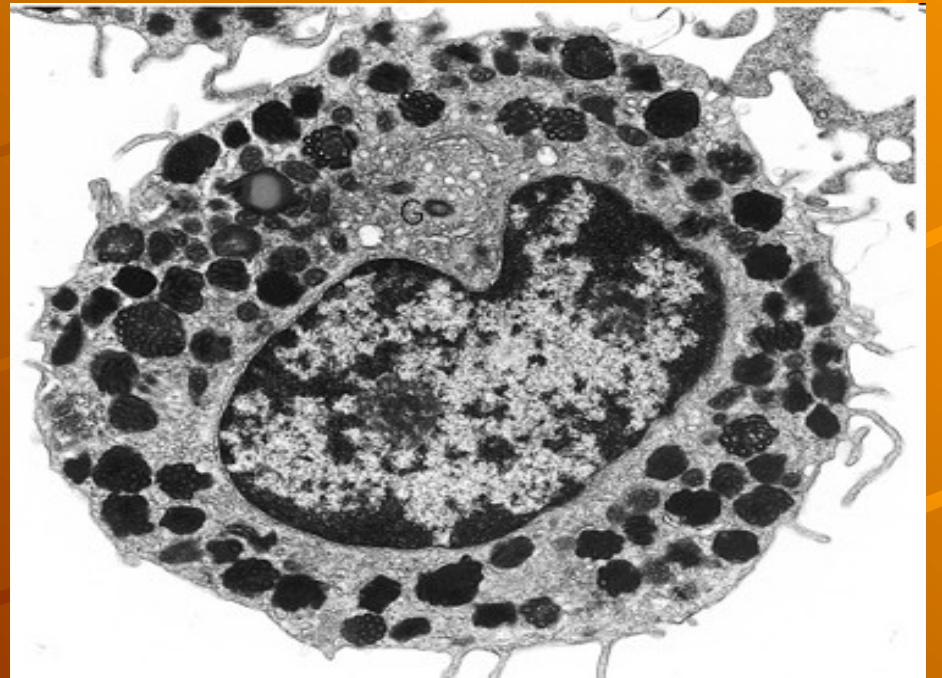

Makrofág (plíce)

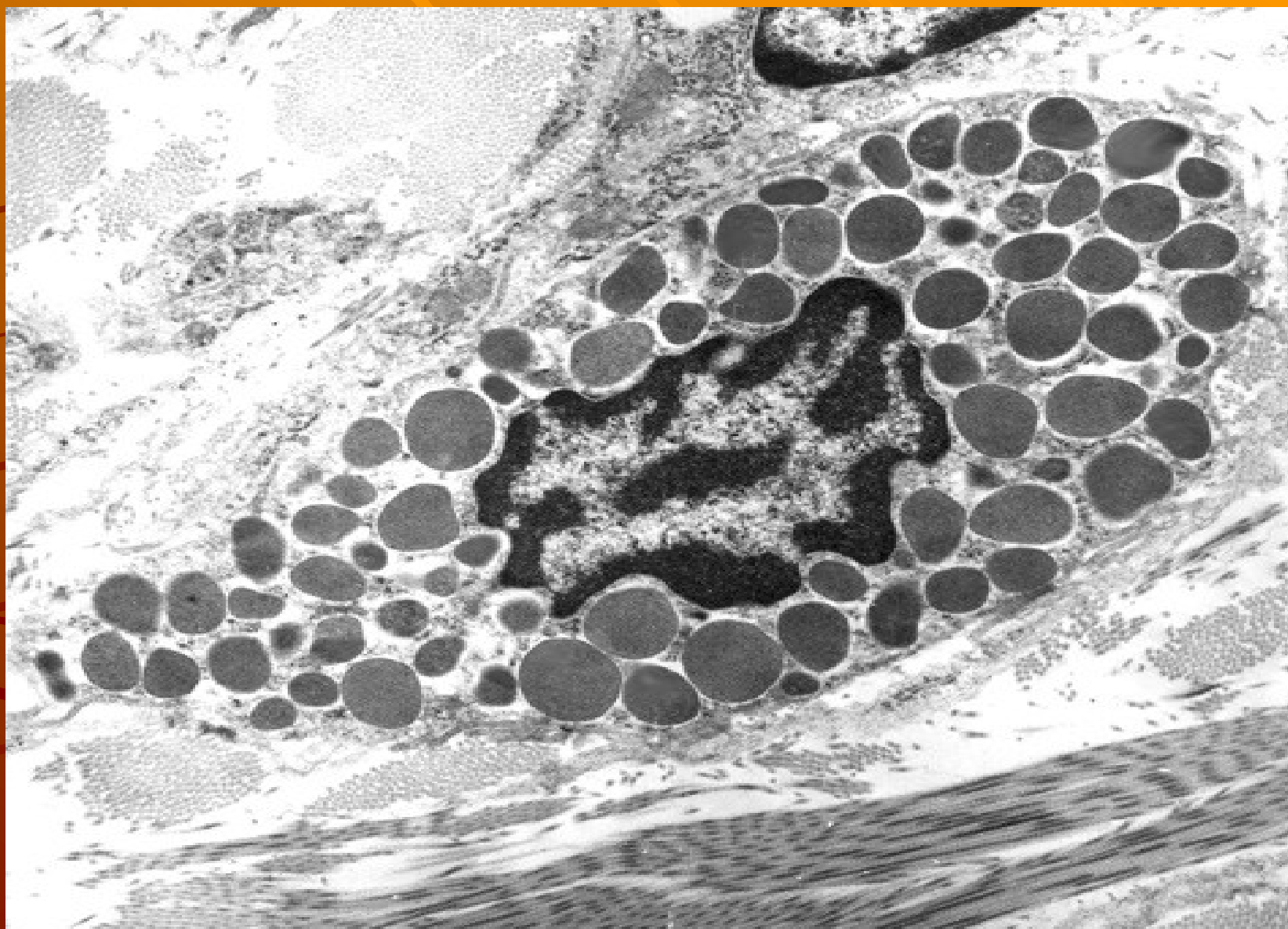

Žírné buňky

heparin, histamin
– mediatory zánětu

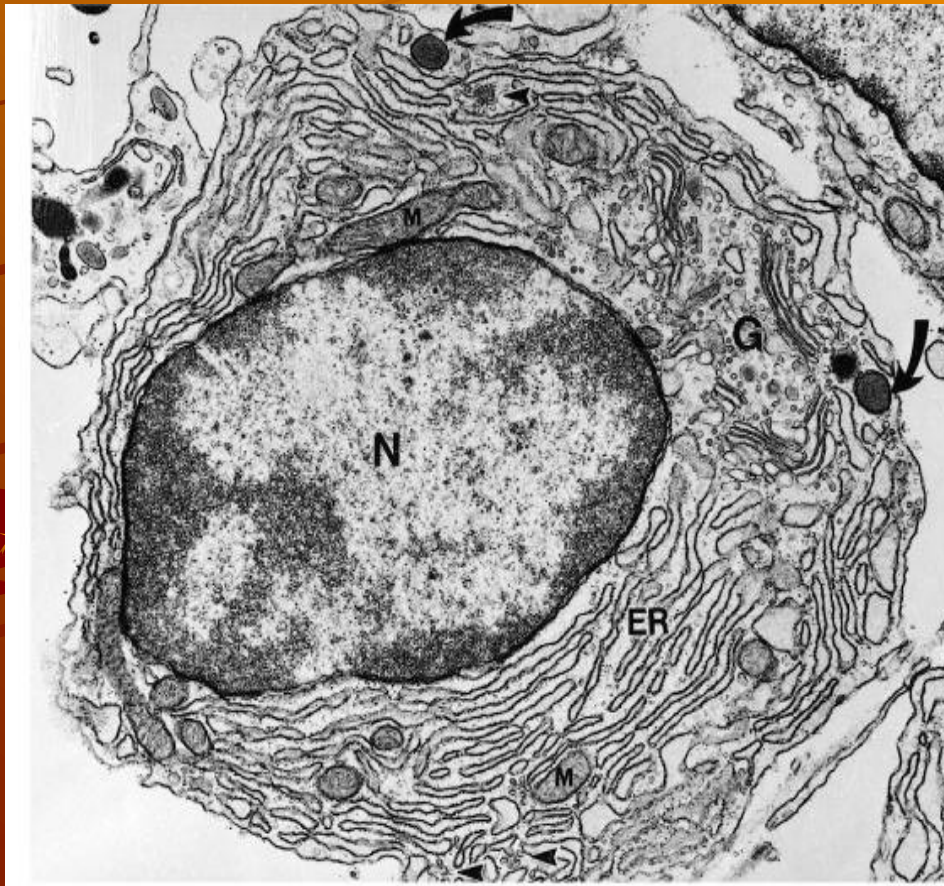
Žírná buňka

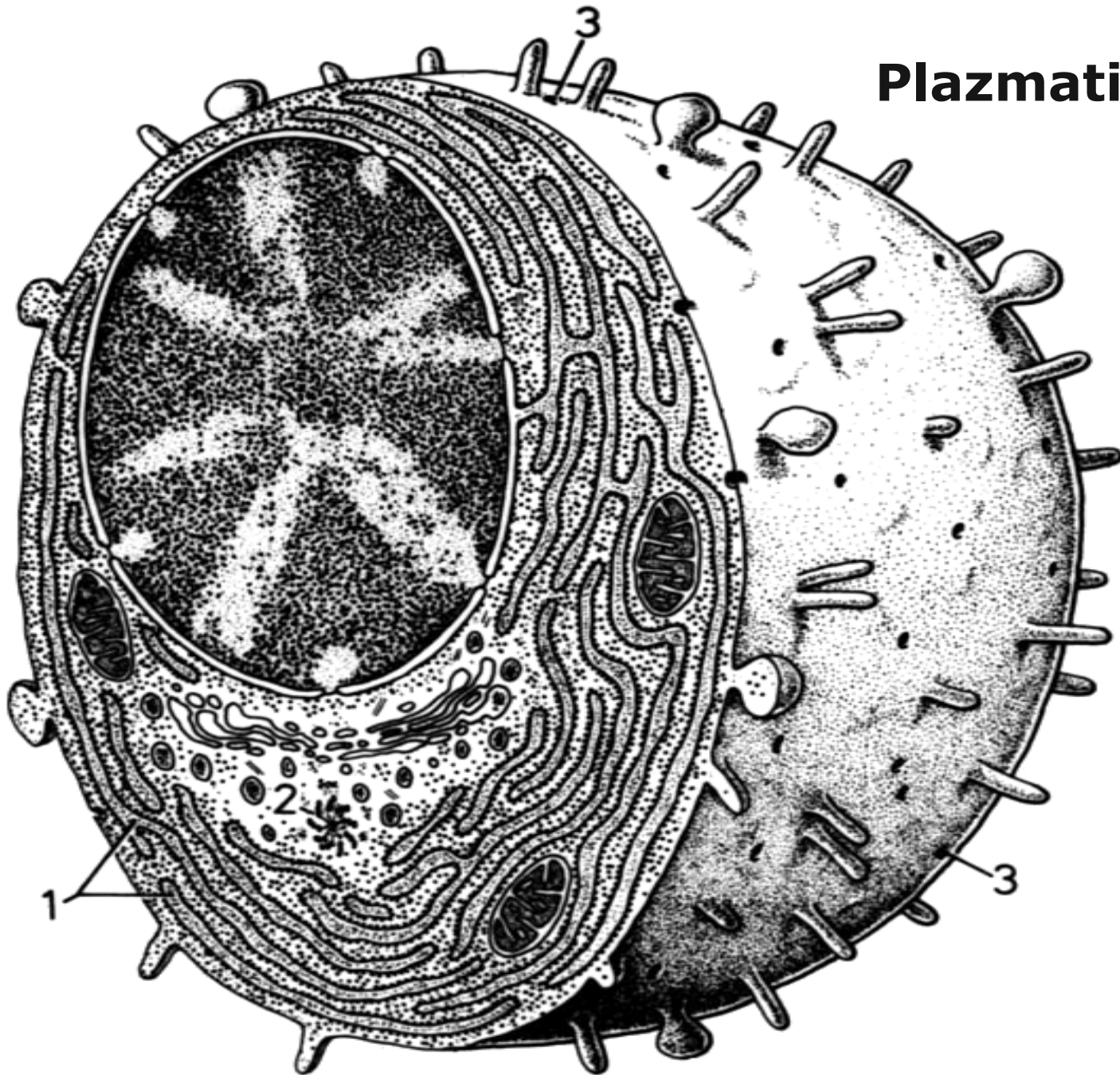
Plazmatické buňky

(vznikají z B-lymfocytů)

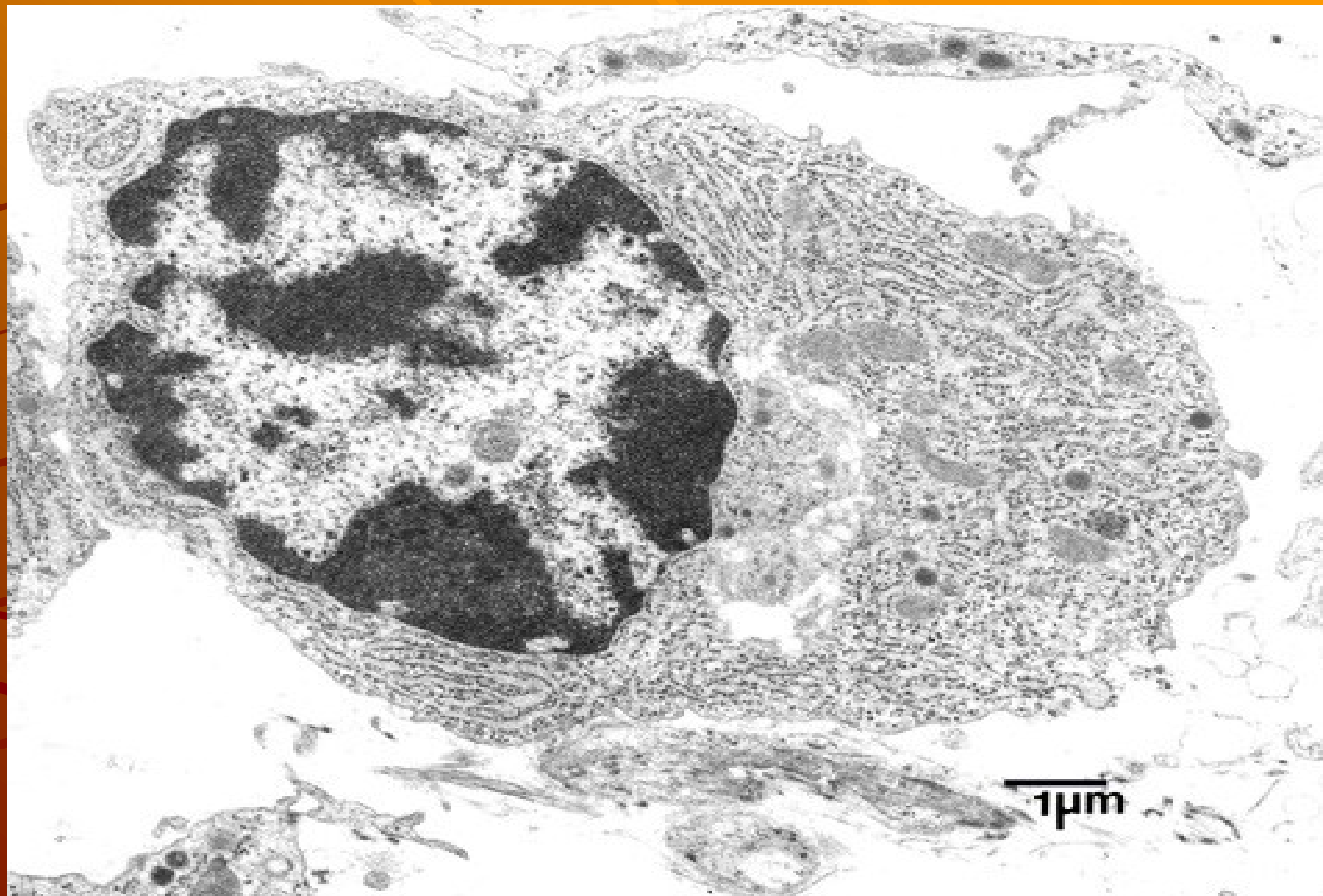
Tvoří protilátky (imunoglobuliny)

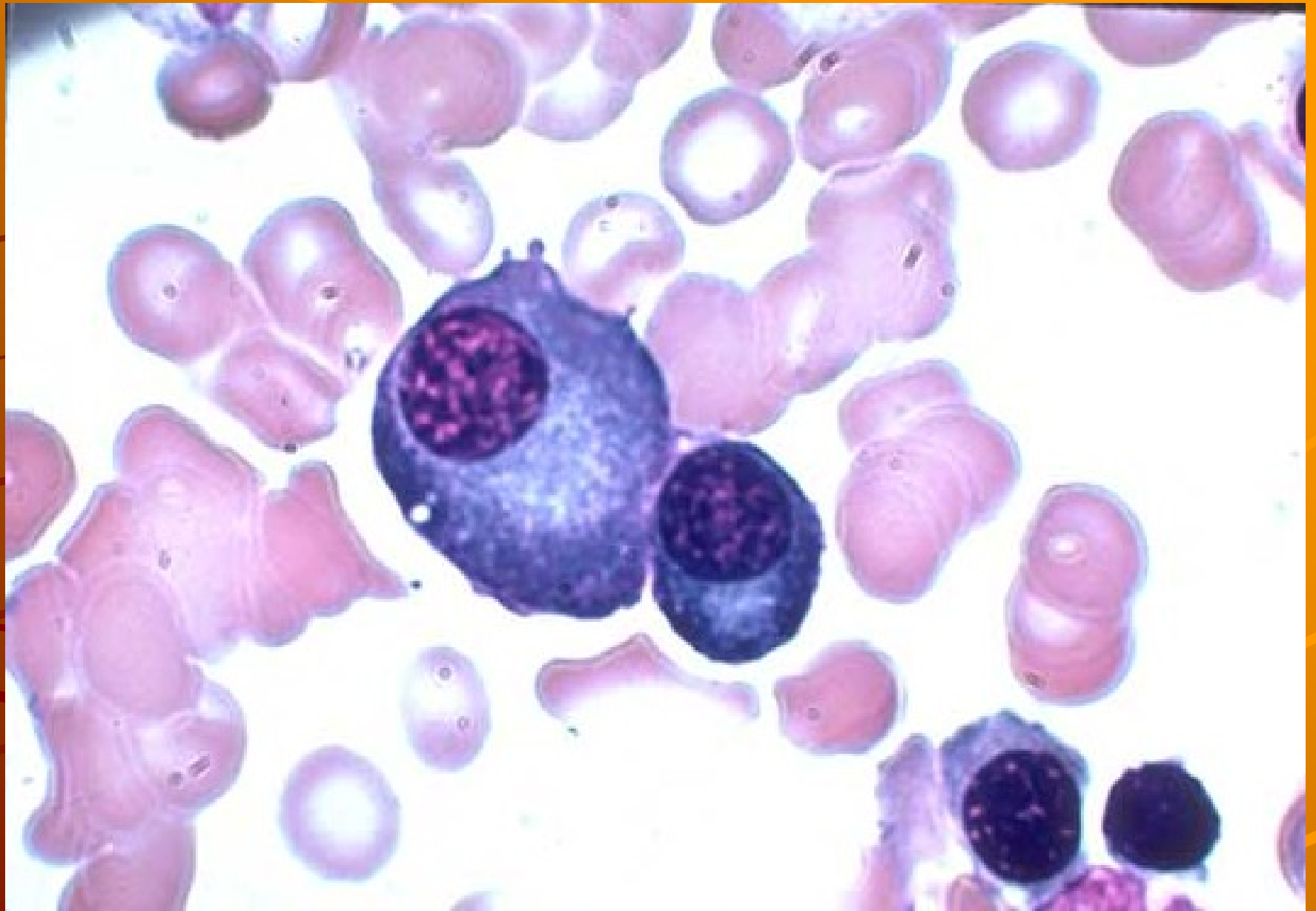

Plazmatická b.

Plazmatická buňka

Základní amorfní substance

Homogenní, bezbarvá, transparentní, rosolovitá

 glykosaminoglykany (kys.hyaluronová, chondroitinsulfát, dermatansulfát, keratansulfát, heparansulfát)

 proteoglykany (syndecan, fibroglycan, agrecan)

 glykoproteiny (fibronektin, laminin, chondronektin, osteonektin, osteopontin)

 H₂O, ionty

GLYKOSAMINOGLYKANY (kyselé mukopolysacharidy)

polymery hexosmaninů a uronových kyselin

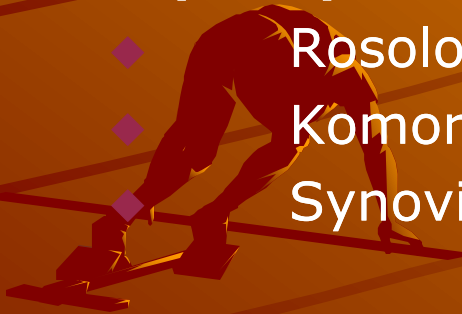
- ◆ Nesulfatované (kys. hyaluronová)
- ◆ Sulfatované (chondroitin 4- a 6- sulfát, dermatansulfát, keratansulfát, heparansulfát)

Glykosaminoglykany nesulfatované

◆ HYALURONOVÁ kyselina (hyaluronan)

Výskyt: „všude“

- ◆ Rosolovité vazivo pupečníku
- ◆ Komorový mok
- ◆ Synoviální tekutina

Glykosaminoglykany sulfatované (GAG)

◆ Chondroitin-sulfát

- ◆ Chrupavka, kost, velké cévy

◆ Dermatansulfát

- ◆ Kůže, šlachy

◆ Keratansulfát

- ◆ Typ I – v rohovce
- ◆ Typ II – chrupavka a disci intervertebrales

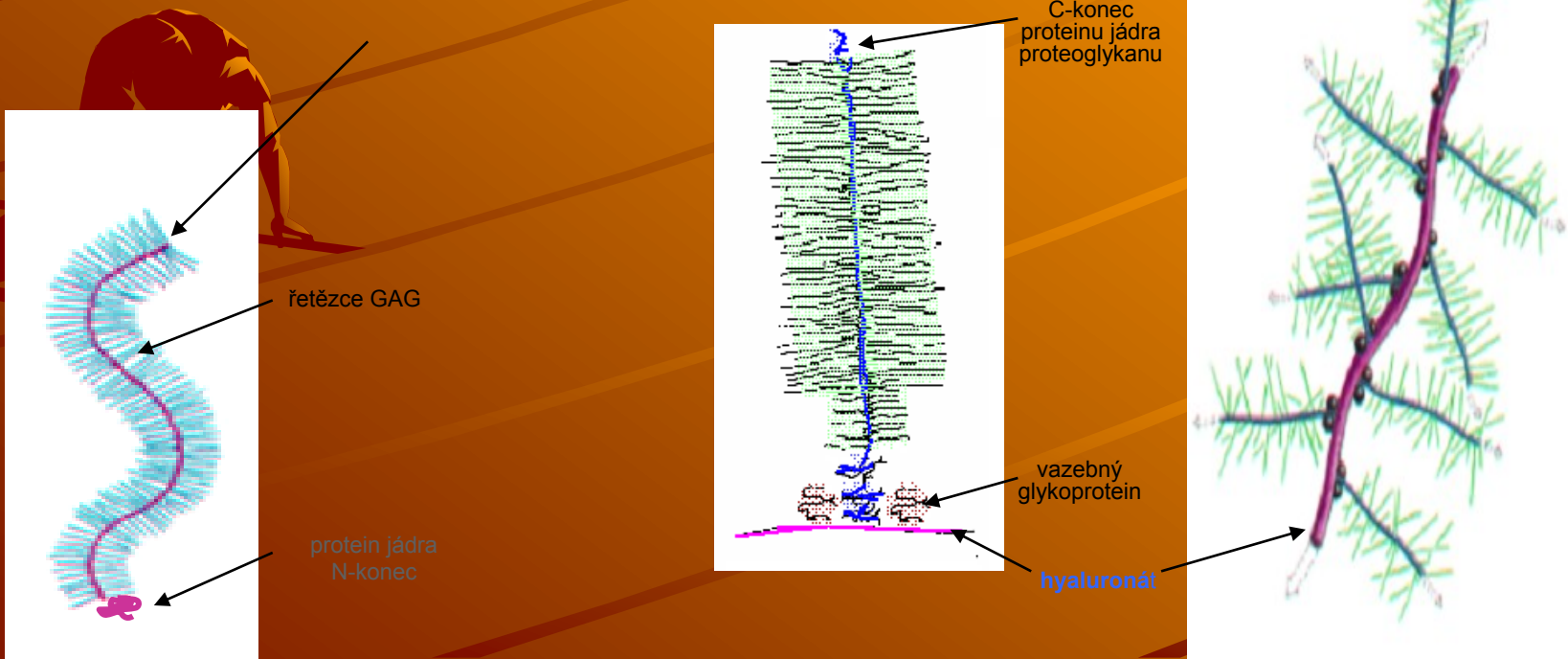
◆ Heparansulfát

- ◆ Plíce a lamina basalis

PROTEOGLYKANY

- ◆ proteinové jádro + sulfatované GAG
- ◆ Agrecan - chrupavka
- ◆ Syndecan - mezenchym

GLYKOPROTEINY

liší se strukturně od proteoglykanů
proteinové jádro + oligosacharidy

- ◆ Fibronektin
- ◆ Chondronektin
- ◆ Laminin
- ◆ Osteokalcin, osteopontin

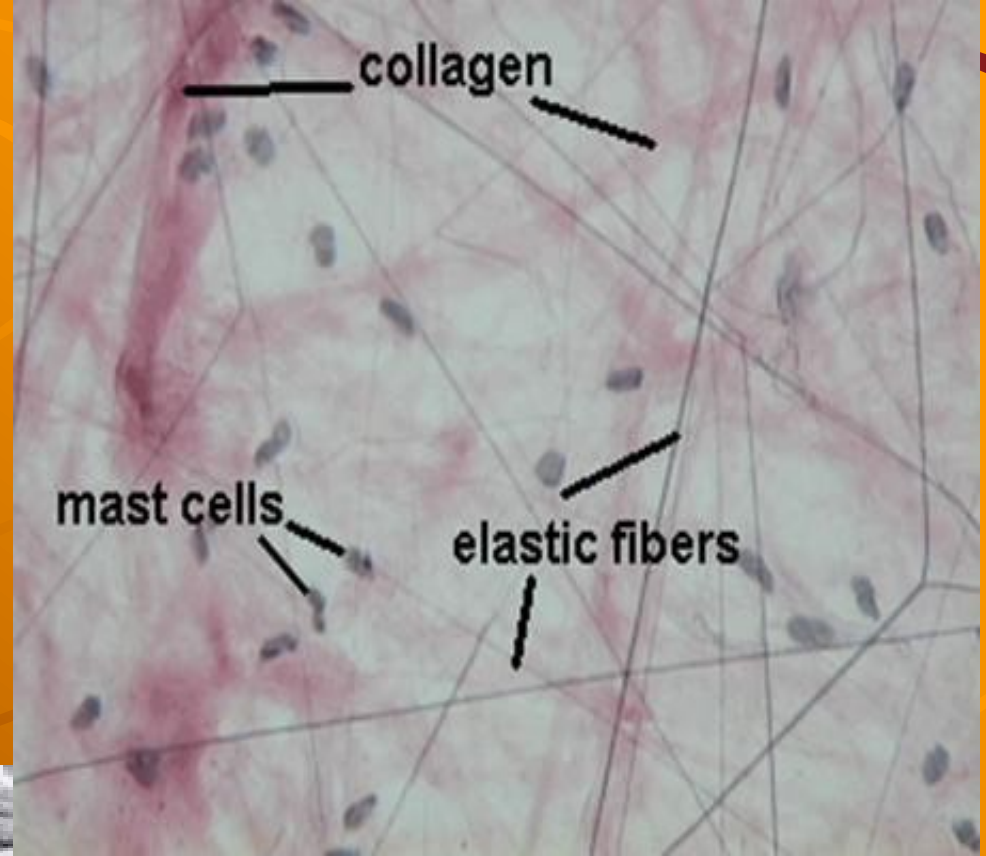
Vlákná

polypeptidové řetězce

✚ kolagenní

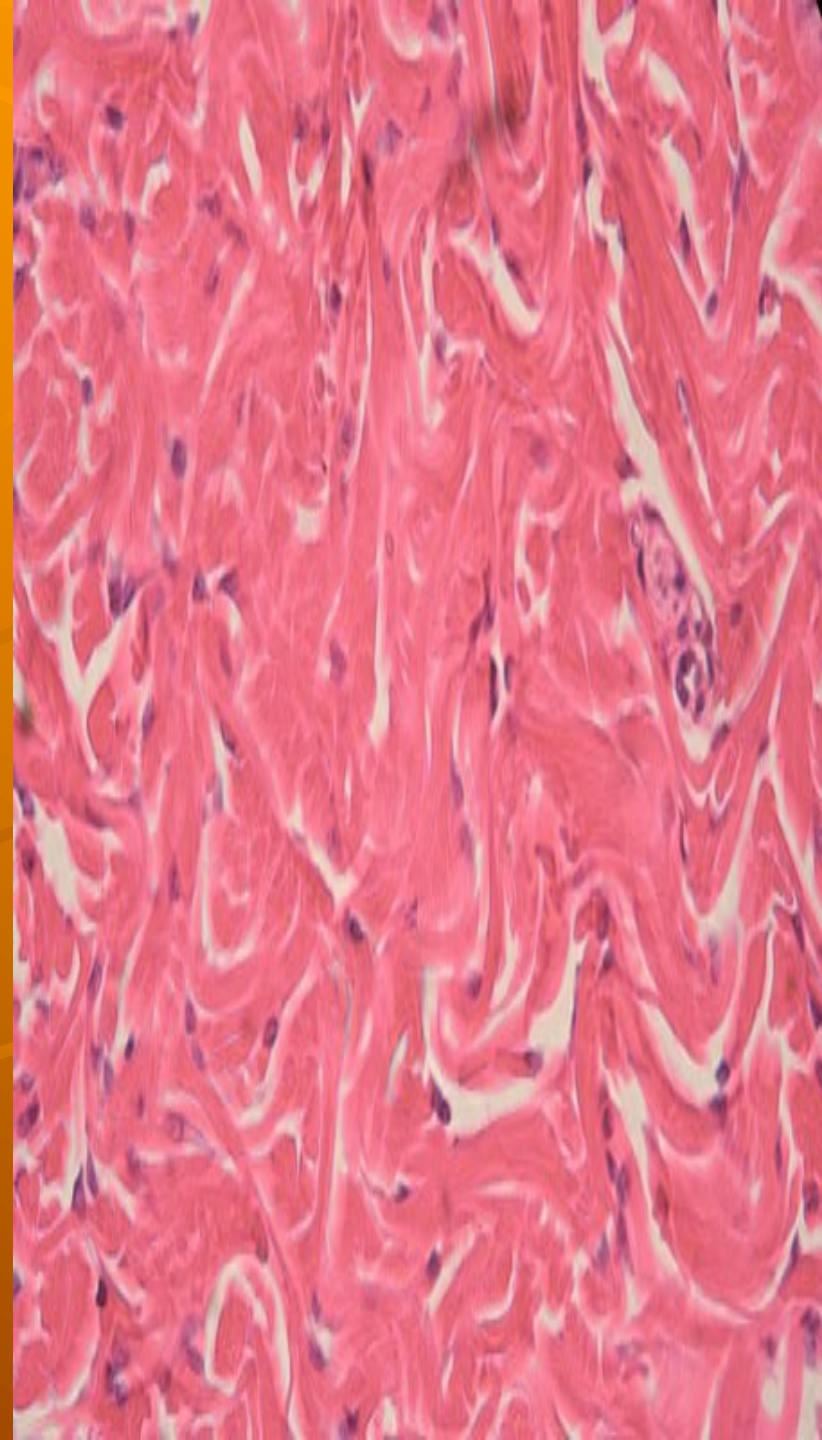
✚ retikulární

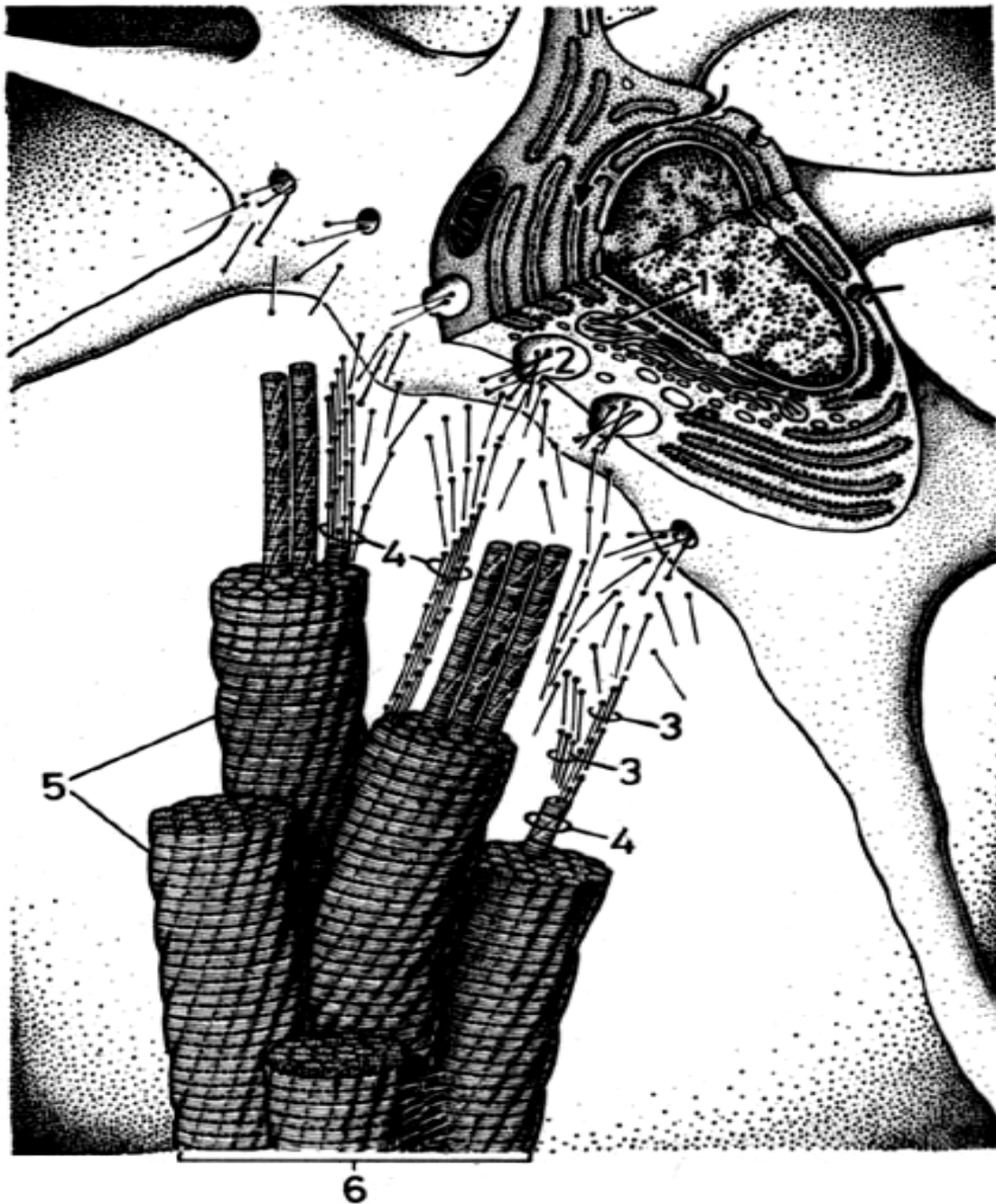
✚ elastická

Kolagenní vlákna

- „bílá“, pevná a silná, nepružná
- 1 – 20 μm $\varnothing$
- kolagen
- ve svazcích
- kolagenáza – digestivní enzym
- varem denaturují - kliš
- acidofilní (HE – růžově, kyselý fuchsin – červeně, šafrán – žlutě, anilinová modř – modře)

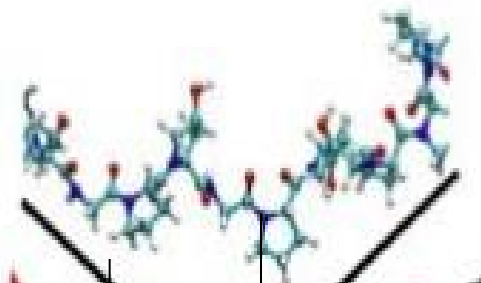
Fibroblast:

Produkce kolagenu
a jeho polymerace
v kolagenní vlákna

Kolagenní vlákna

amino acids
-1 nm

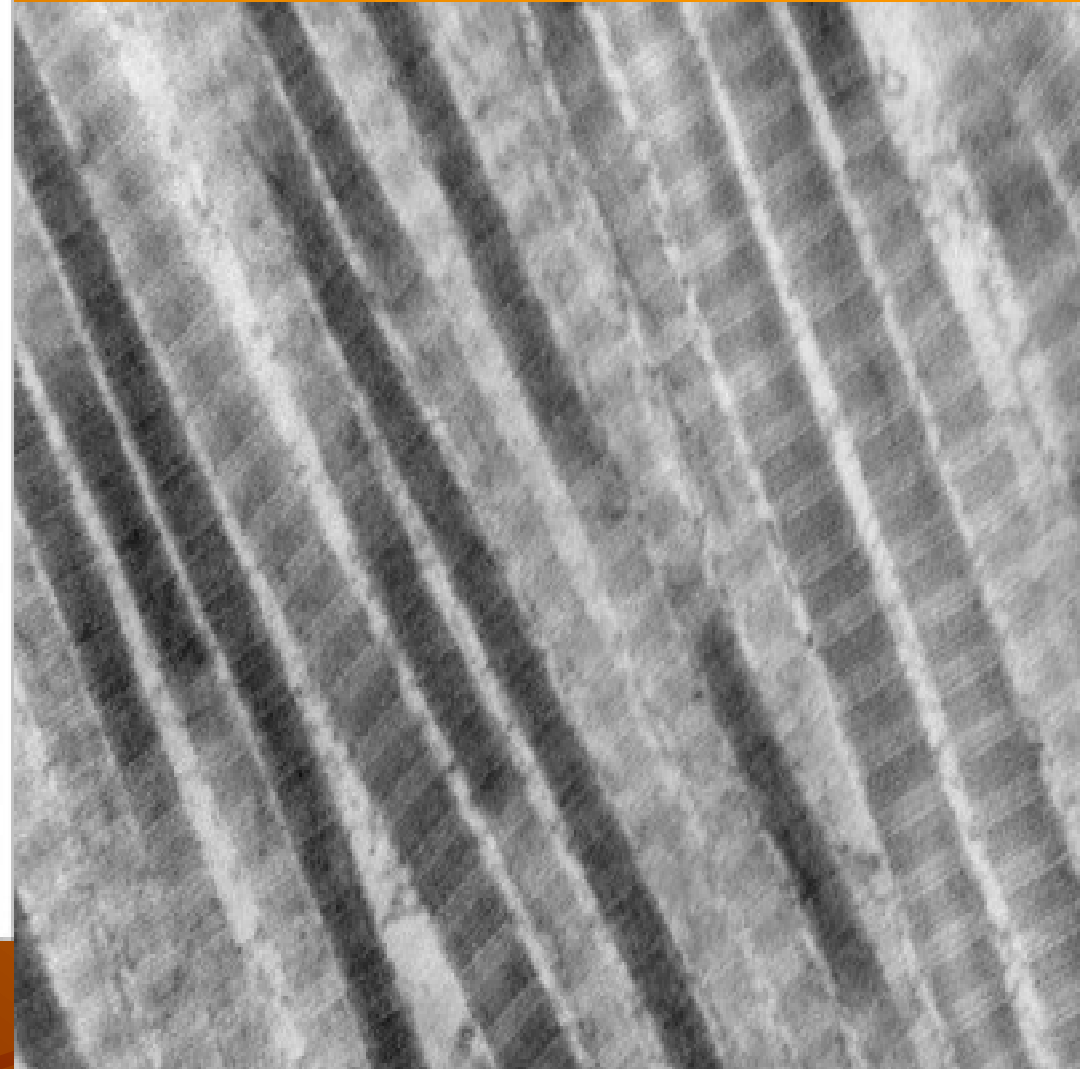
tropocollagen
-300 nm

fibrils
-1 μm

fibers
-10 μm

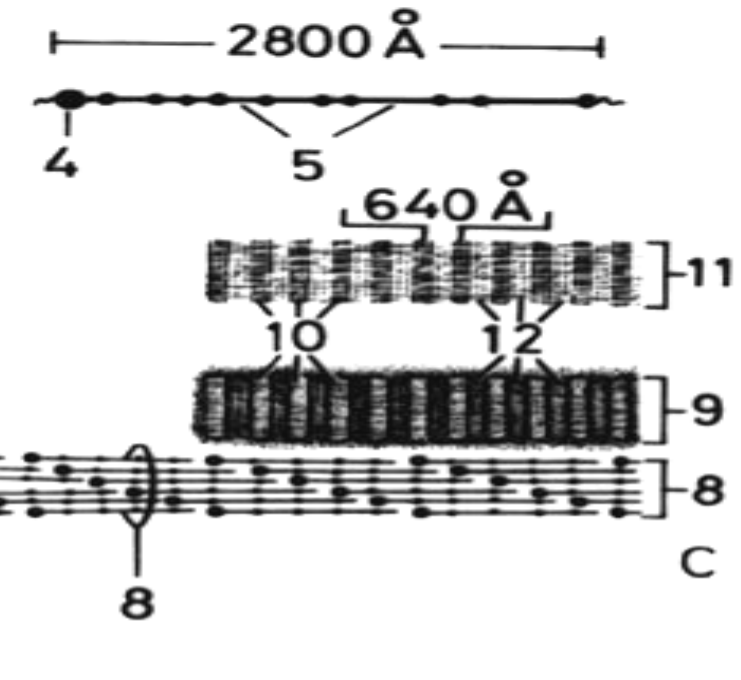
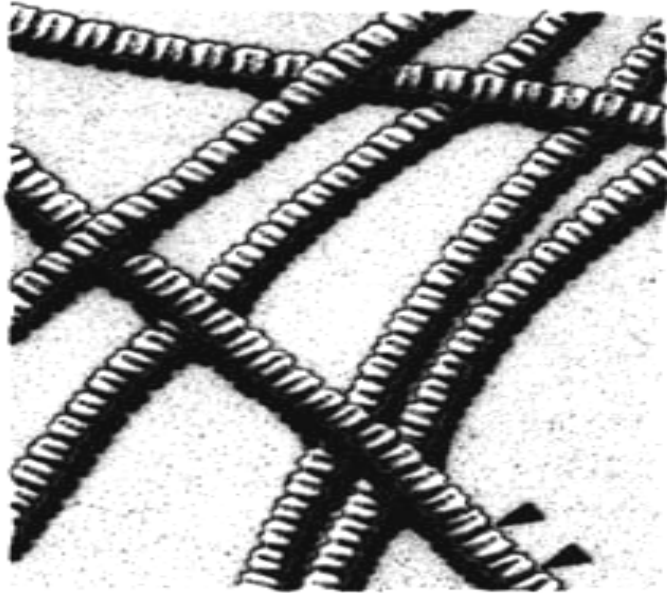
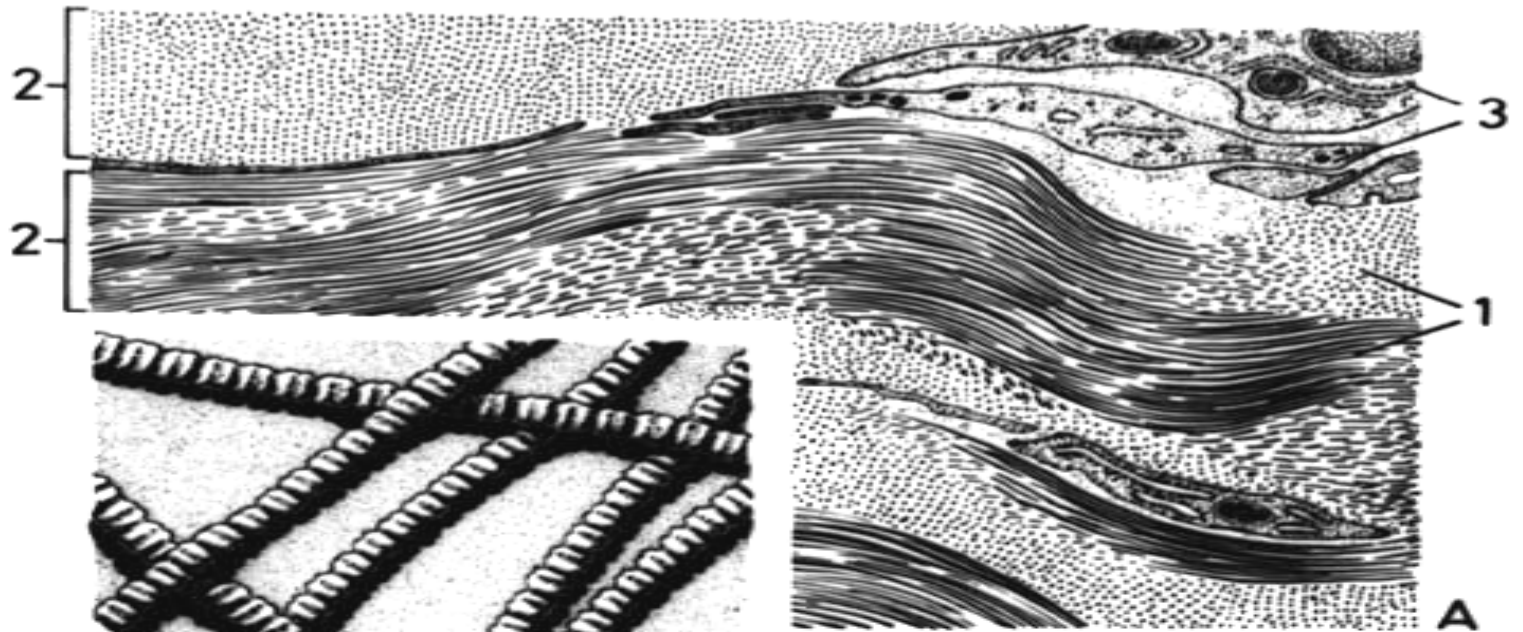

50 nm

OWLungTEM

1/7/0 REMF

Příčné žíhání kolag. vláken

Typy kolagenu

výskyt a produkující buňky

I – nejčastější – fibroblasty, osteoblasty, odontoblasty

II – v chrupavce – chondroblasty

III – retikulární vlákna – retikulární bb.

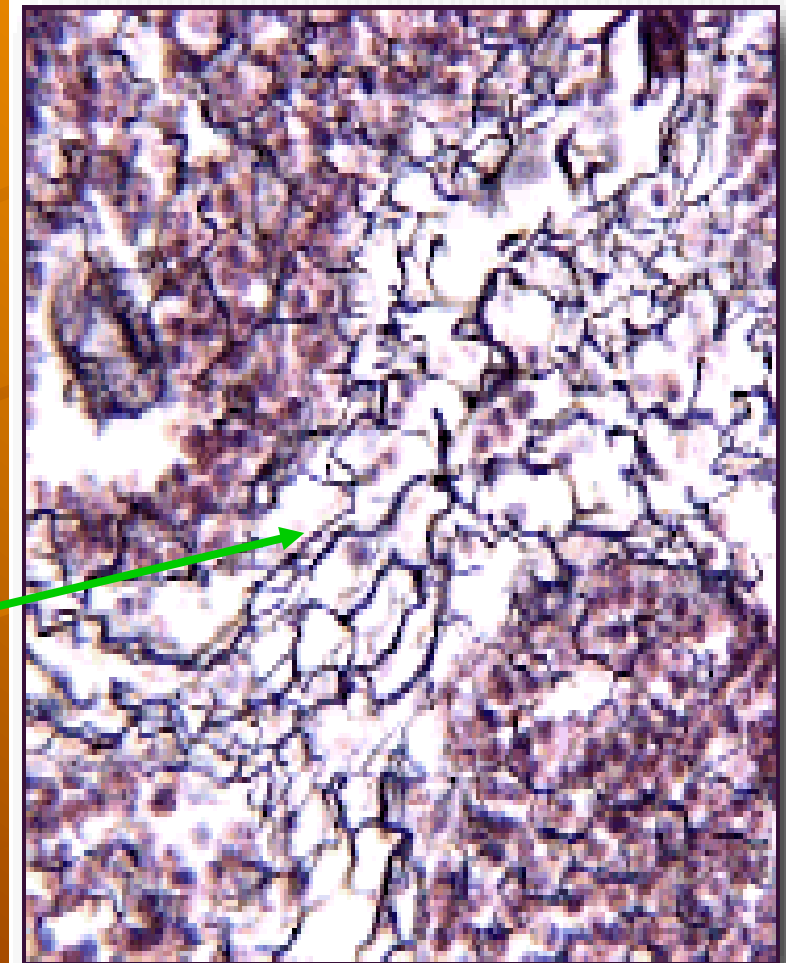
IV – „amorfní“, netvoří vlákna – epitelové bb.

Cca 40 typů kolagenu

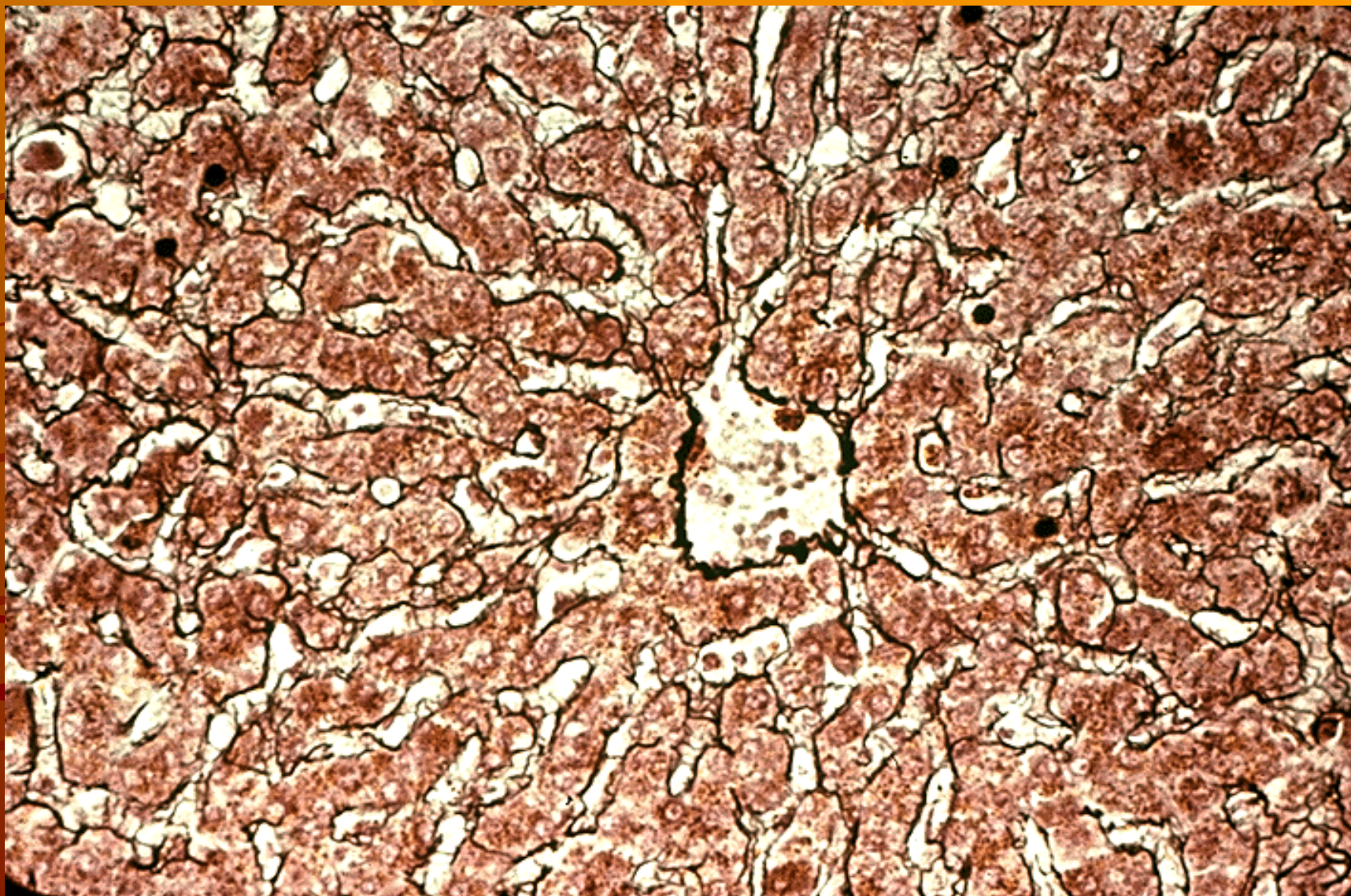

Retikulární vlákna

- kolagen III
- jemná síť (reticulum) = podpůrná složka měkkých tkání a síť pro jiné buňky (játra, kostní dřeň, lymfatické orgány)
- argyrofilie (impregnace solemi Ag)
- 0,5 – 2 μm $\varnothing$

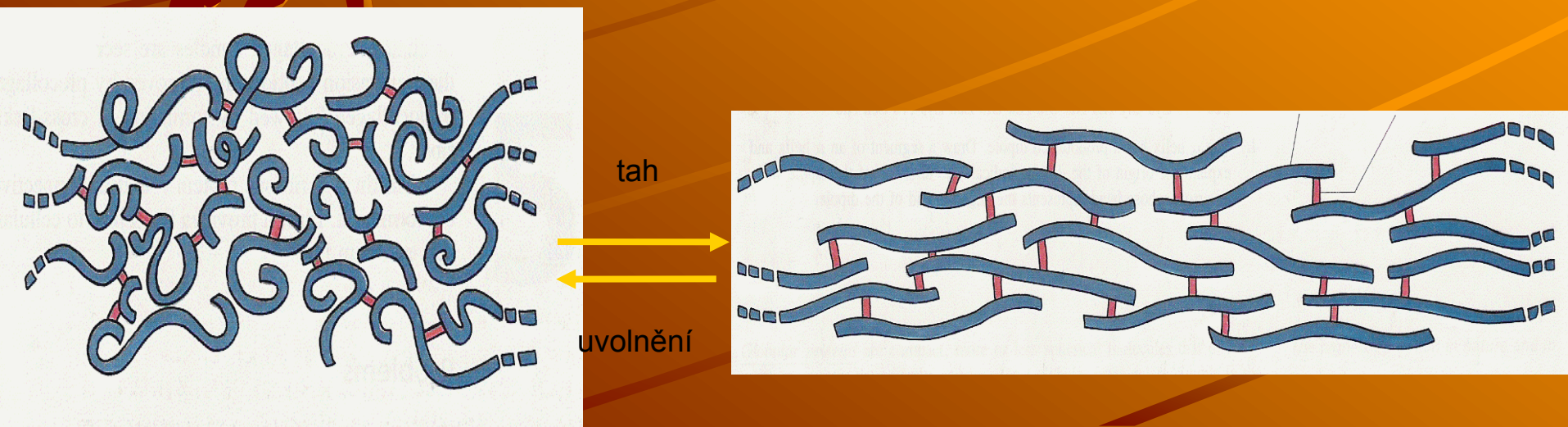

Retikulární vlákna (játra)

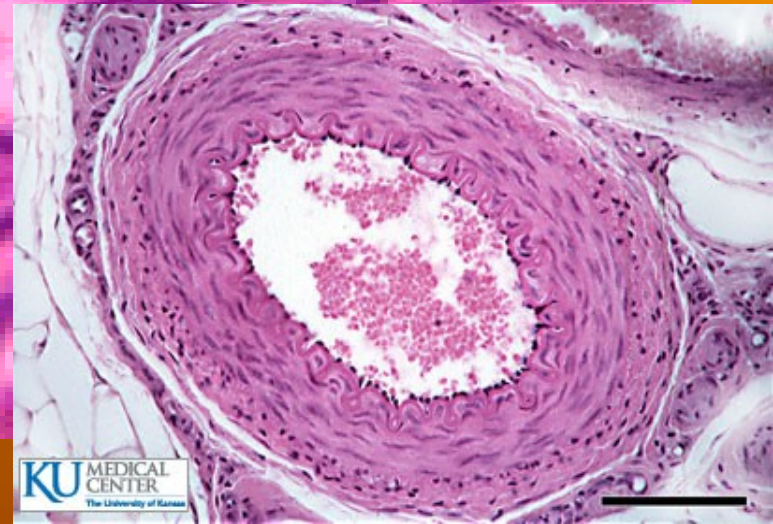
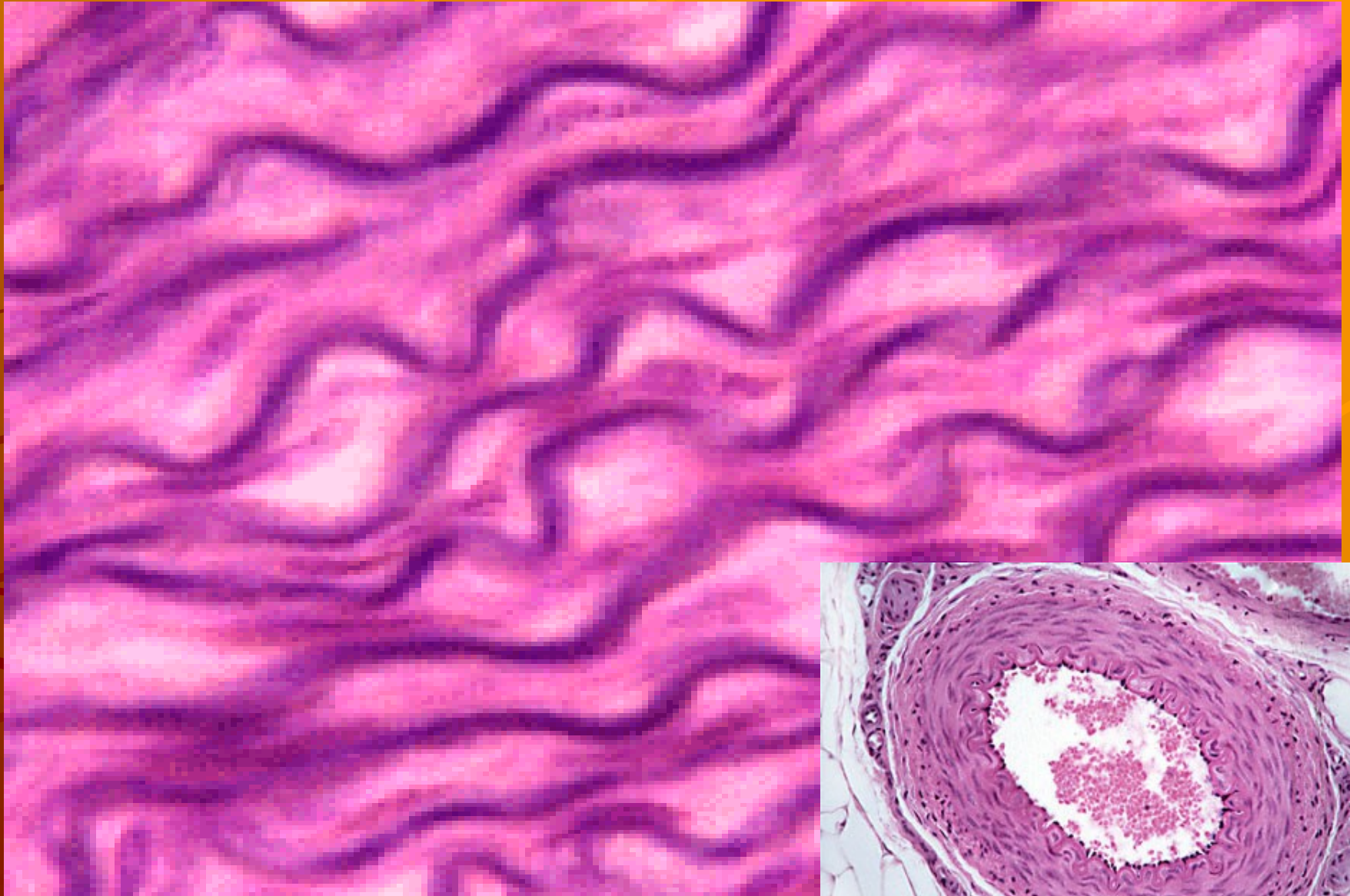

Elastická vlákna

- „žlutá“ - protein elastin - produkt fibroblastů a hladkých svalových buněk ve stěně cév
- 1-4 (12) μm $\emptyset$
- prodloužení až 1.5 x,
- elasticita
- (orcein nebo resorcin-fuchsin)

Svazky elastických vláken (stěna arterie)

Výskyt:

Vazy

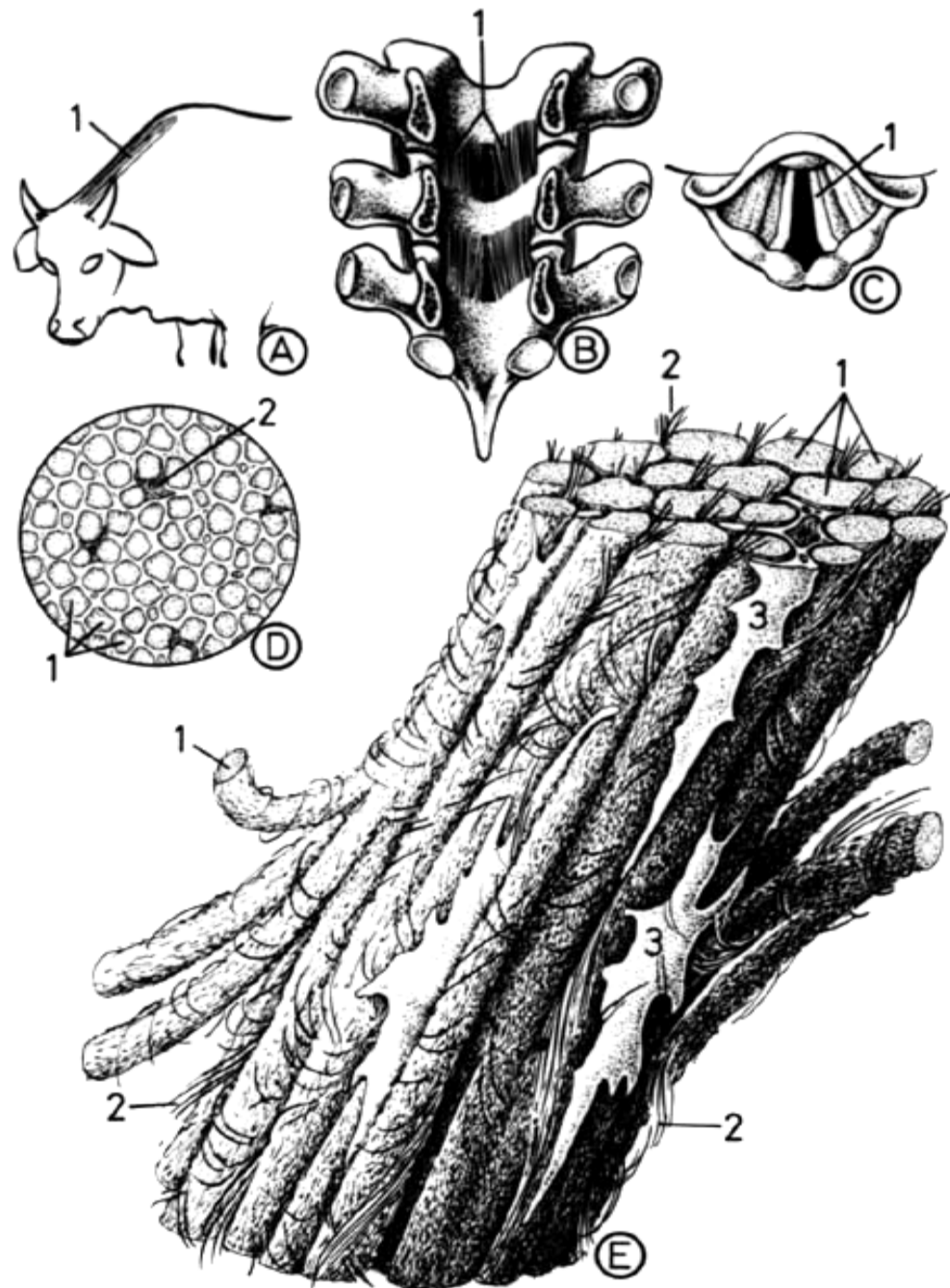
ligamenta flava

ligamenta vocalia

ligamentum nuchae

Stěna cév:

membranae fenestratae

Klasifikace vaziv

■ Závisí na poměru a uspořádání buněk, vláken a zákl. amorfní hmoty:

■ zákl. hmota $\Rightarrow$ „měkká konzistence“

■ vlákna $\Rightarrow$ „tuhá konzistence“

■ uspořádání vláken $\begin{cases} \rightarrow \text{pravidelné} \\ \rightarrow \text{nepravidelné} \end{cases}$

Typy vaziv

■ Mezenchym

■ Rosolovité v. (Whartonův rosol)

■ Kolagenní v.

→ řídké

→ husté

→ neuspořádané

→ uspořádané

■ Retikulární v.

■ Elastické v.

■ Tukové v.

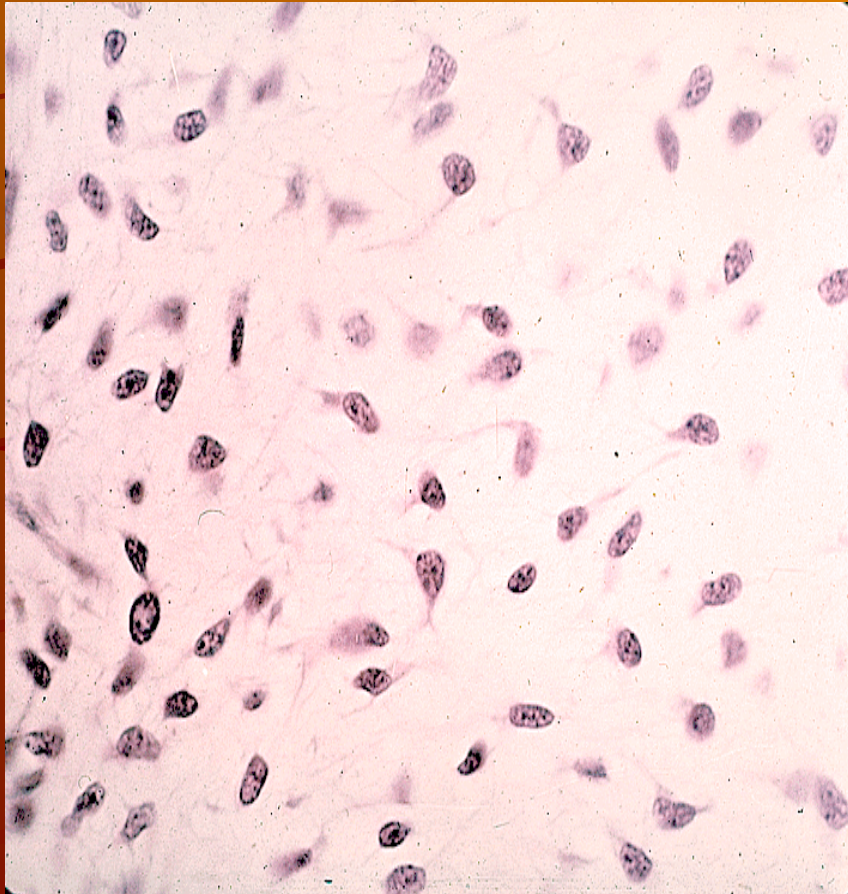
→ bílé

→ hnědé

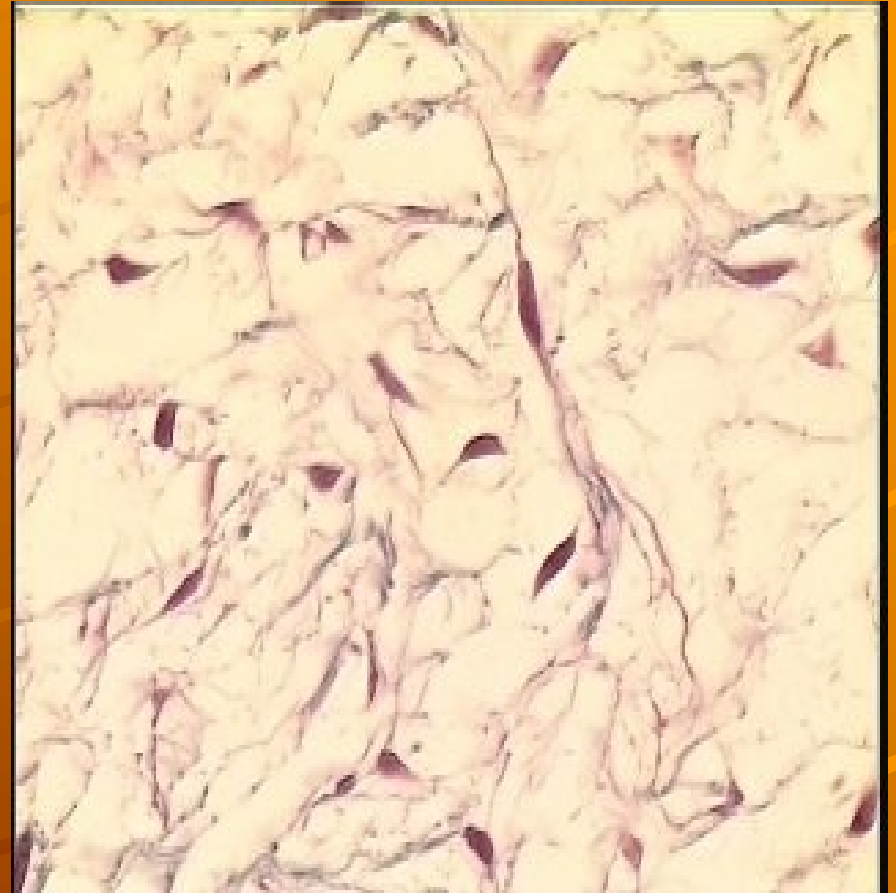
Mezenchym

embryonální vazivo

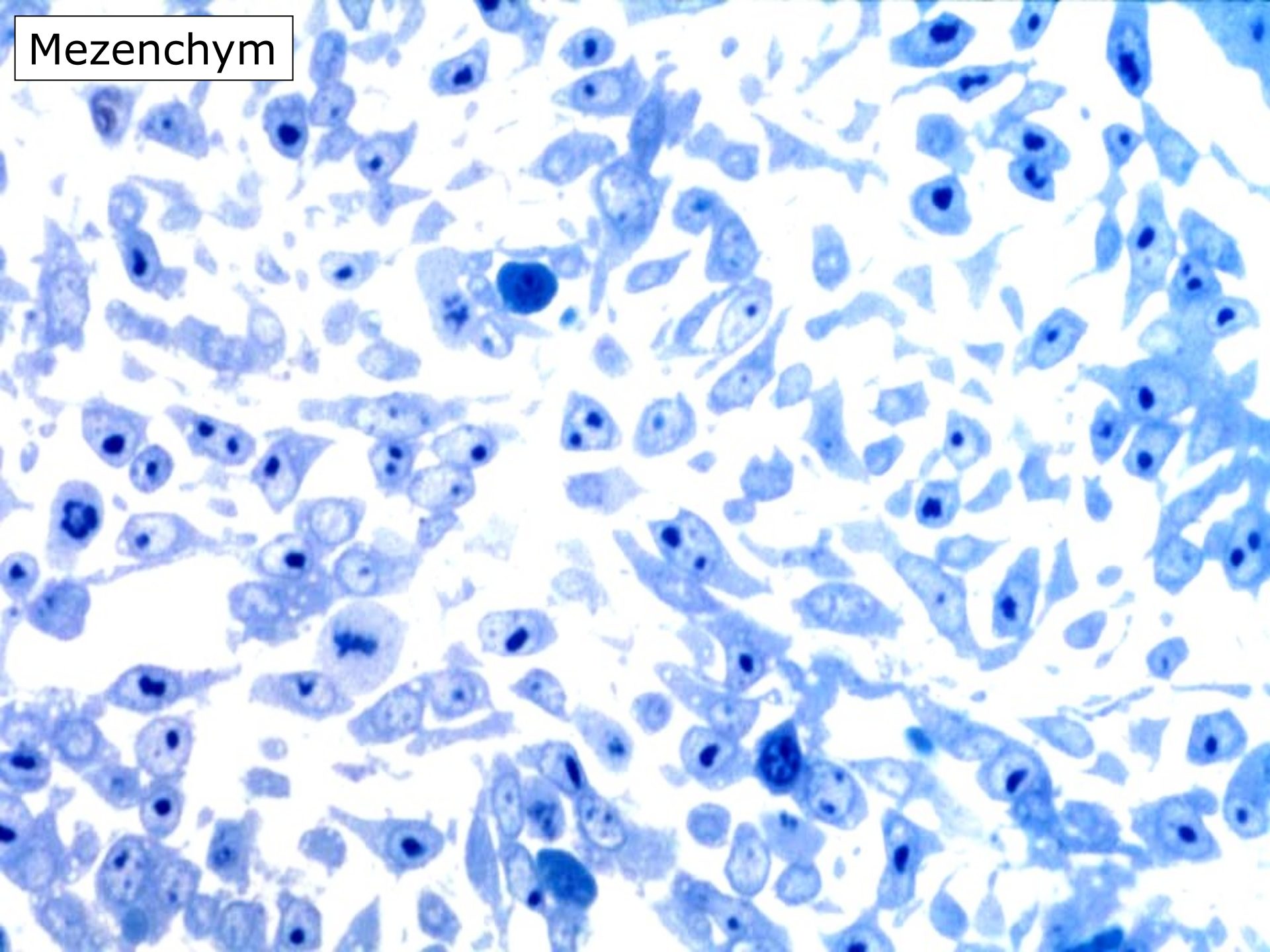

Rosolovité v.

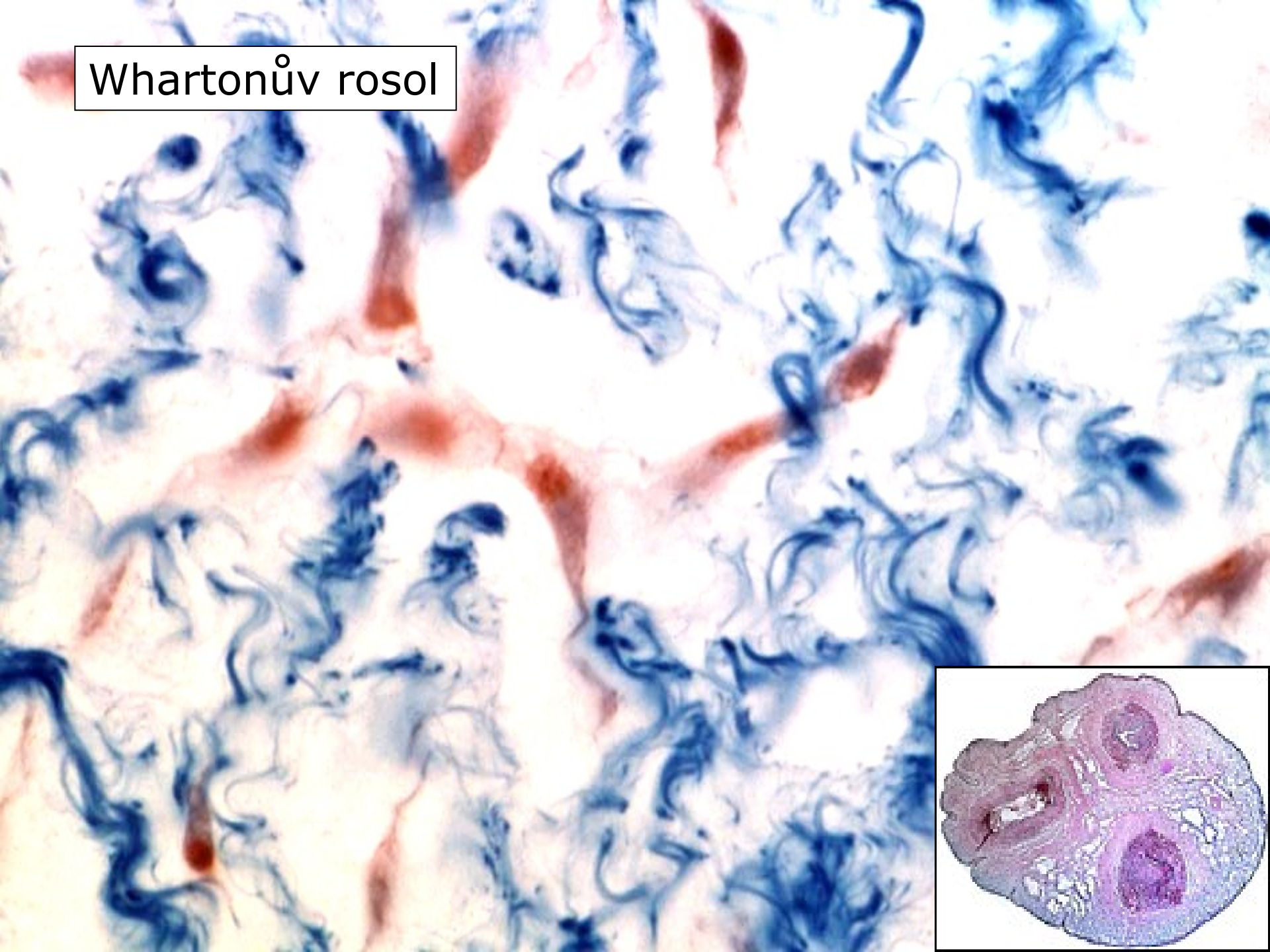
pupečník, zubní pulpa

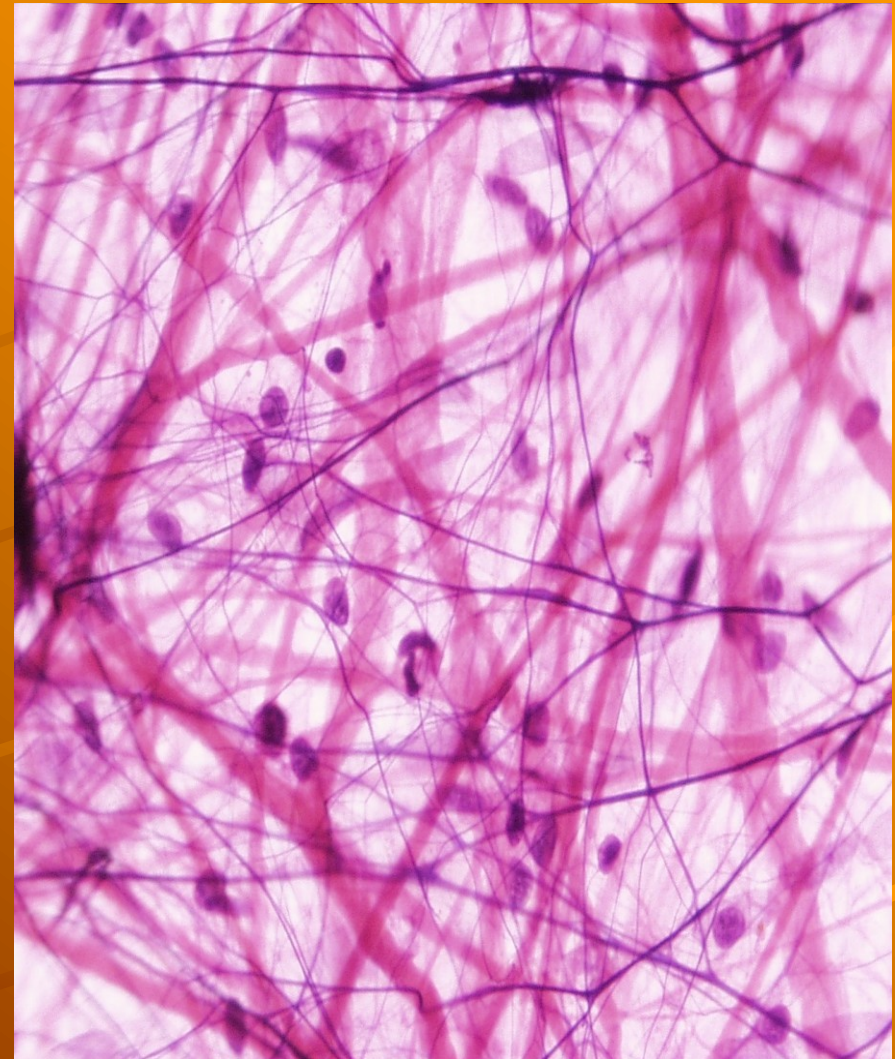
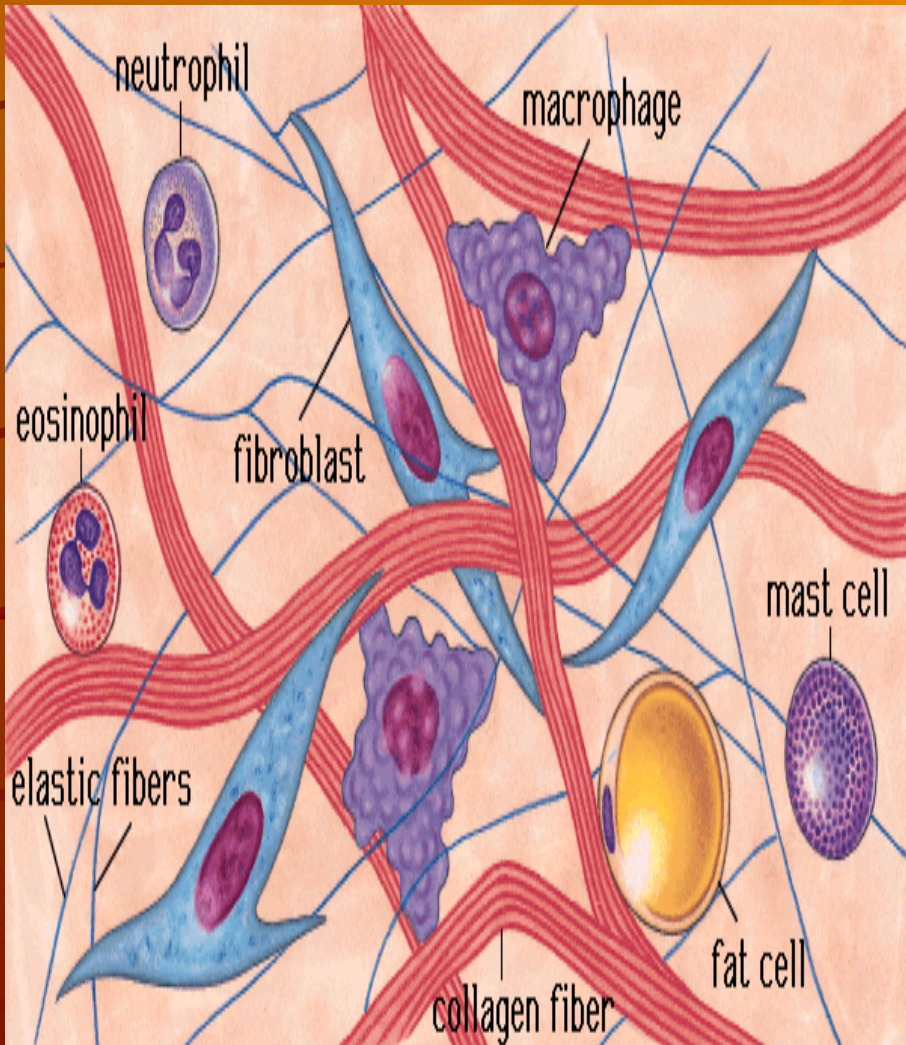
Mezenchym

Whartonův rosol

Kolagenní vazivo řídké

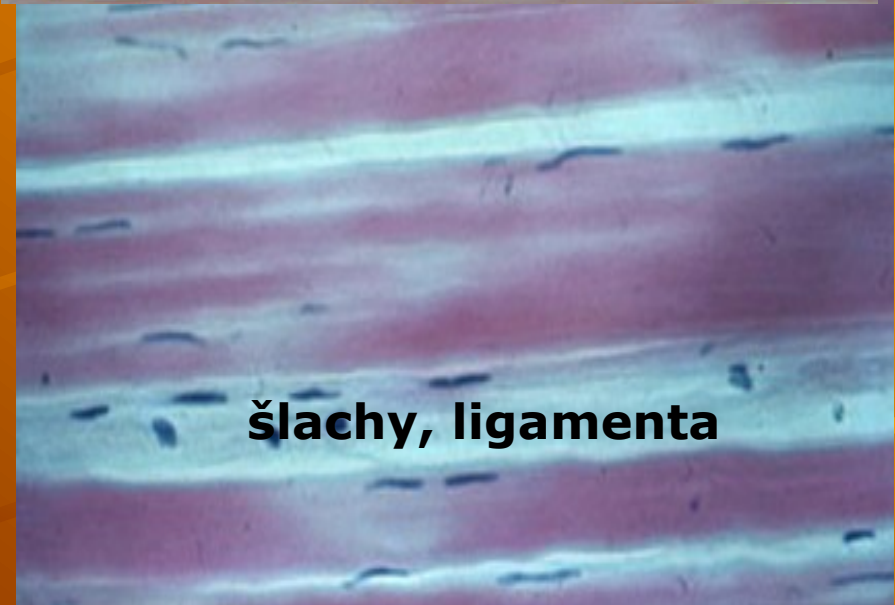
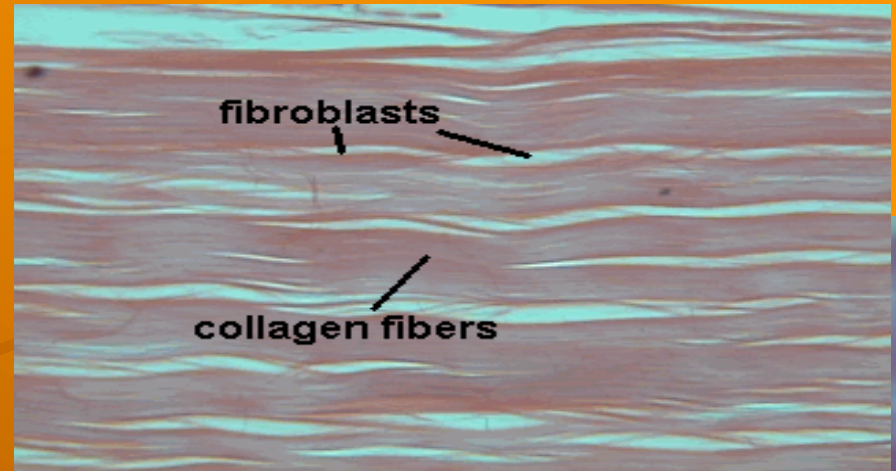
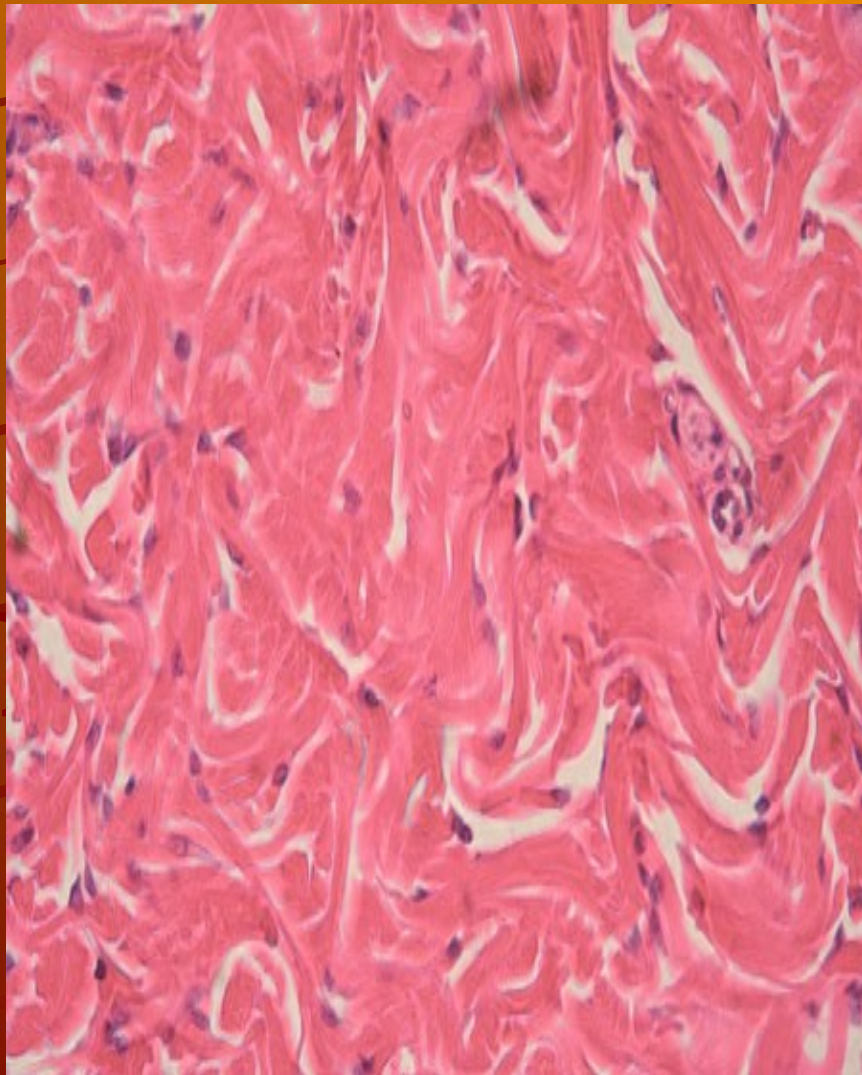
Kolagenní v. husté

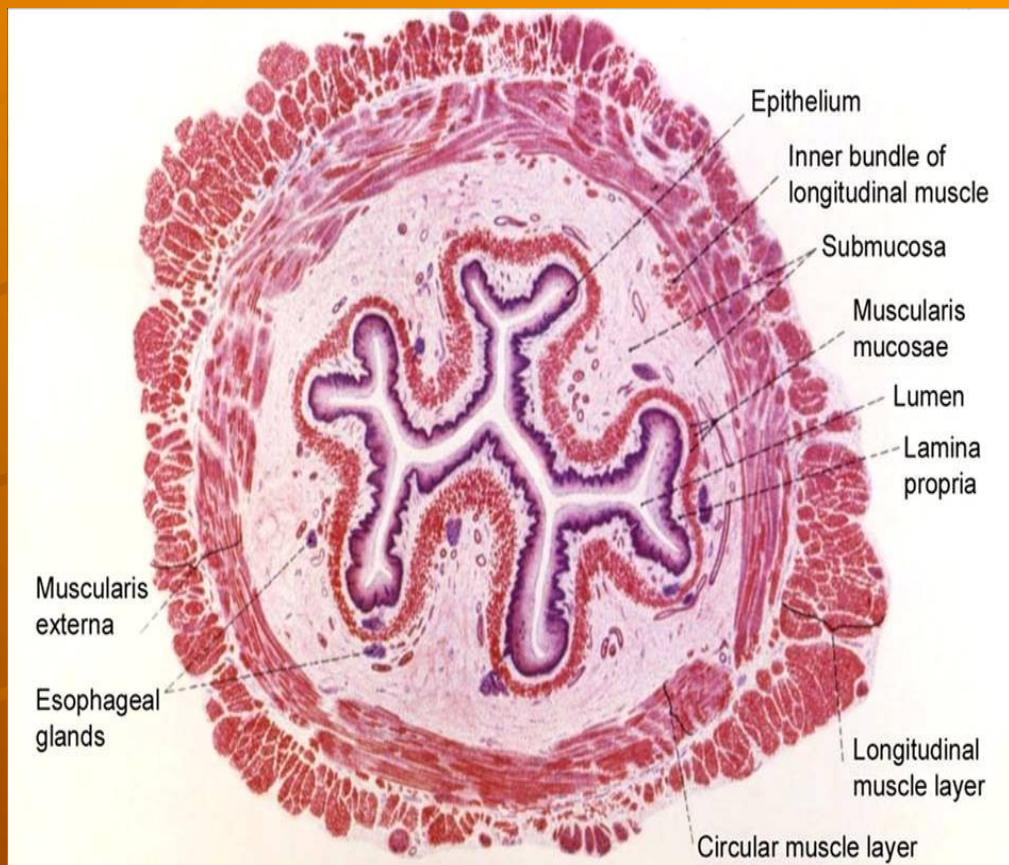
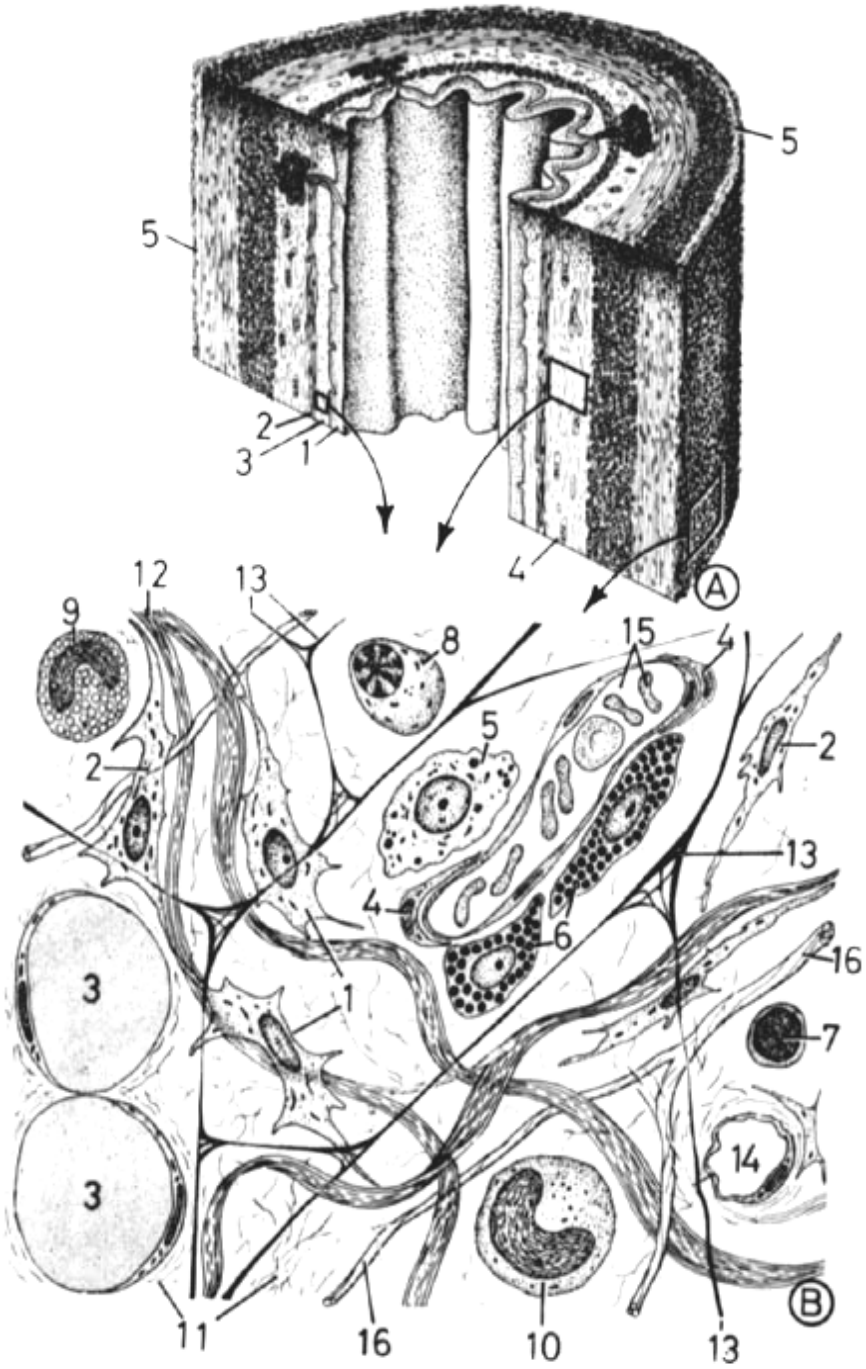
neuspořádané

uspořádané

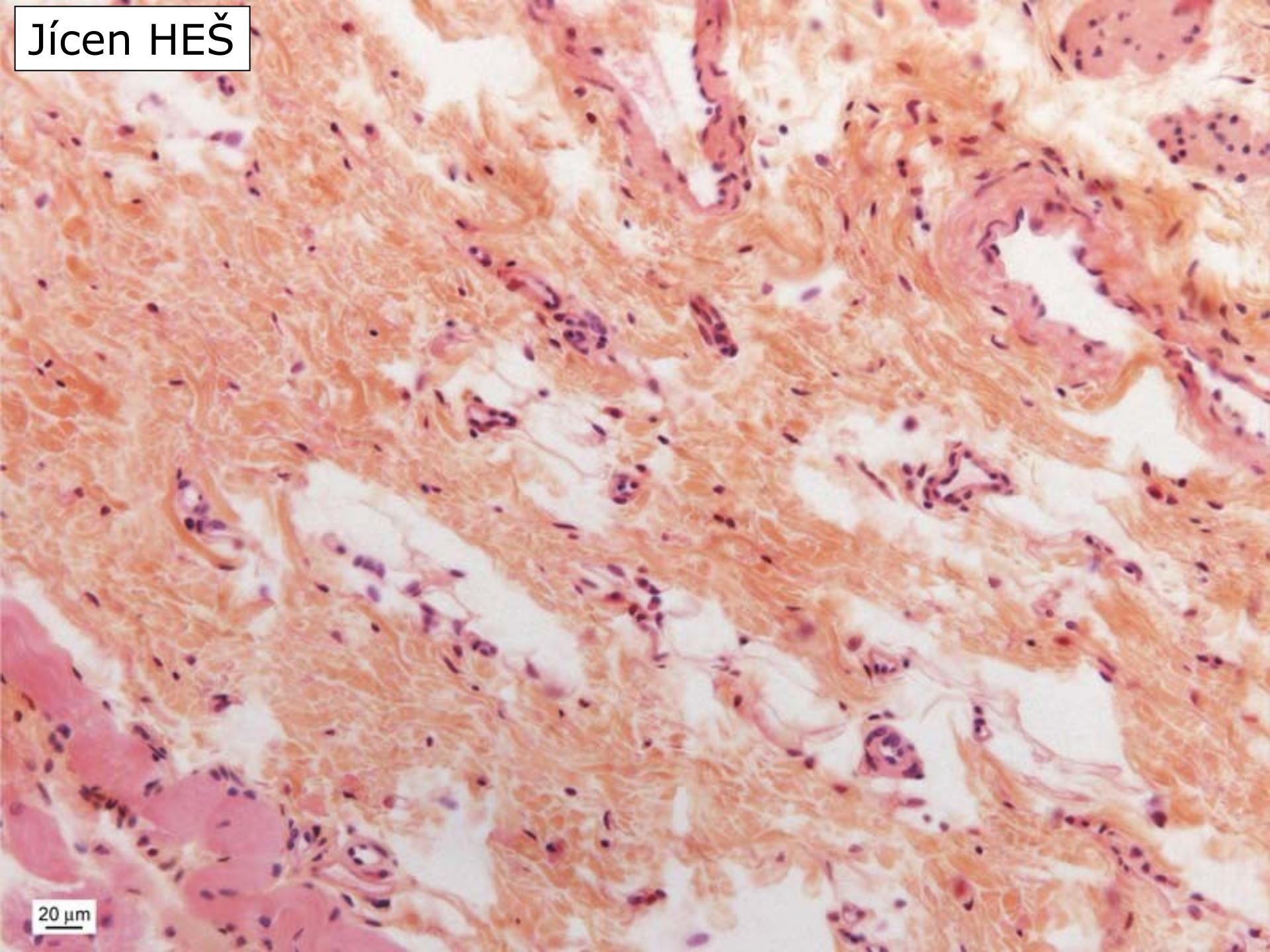

Řídké kolag. vazivo ve stěně dutého orgánu (jícen)

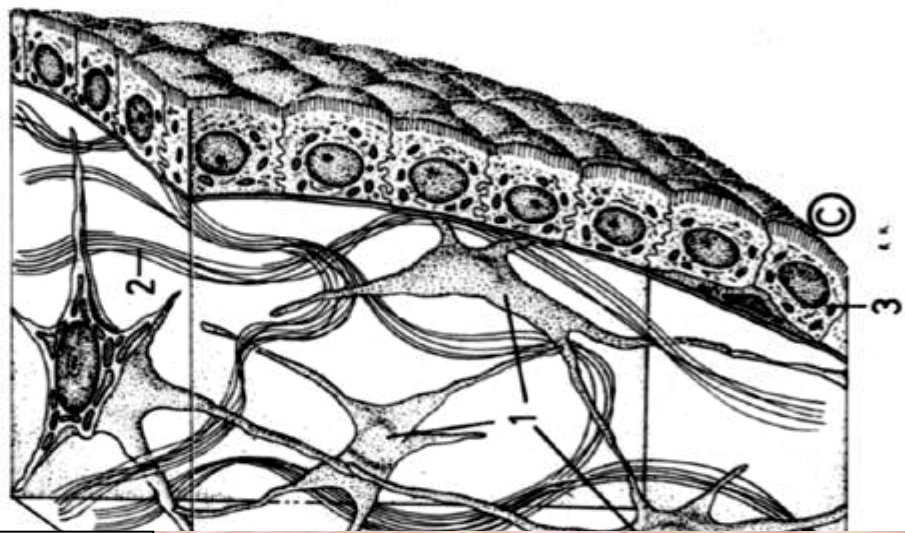

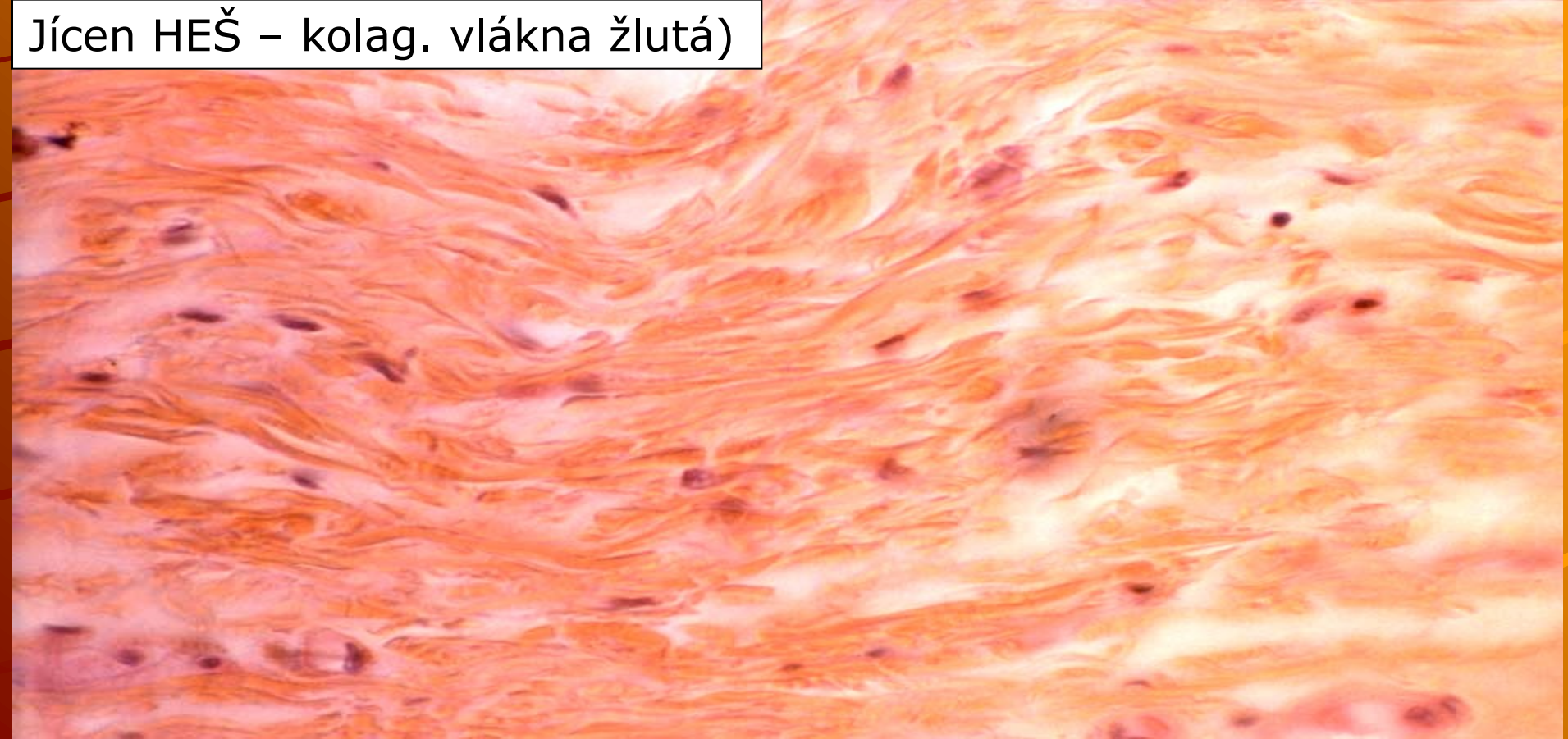
Jícen HEŠ

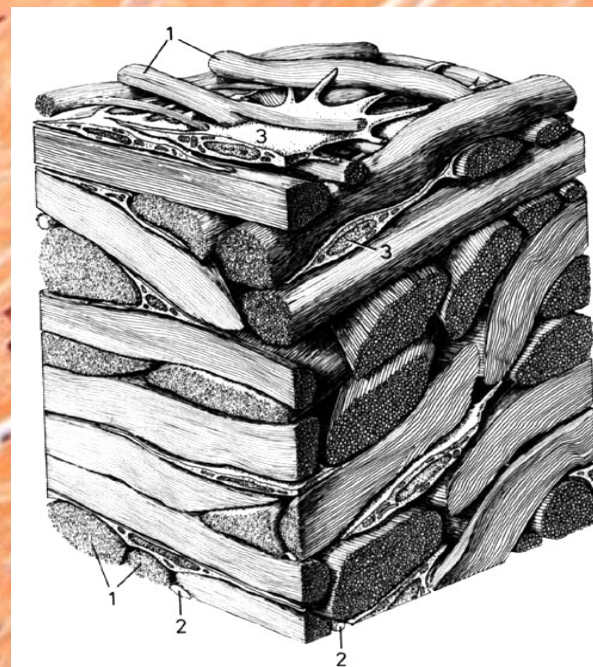
20 μ m

Jícen HEŠ – kolag. vlákna (žlutá)

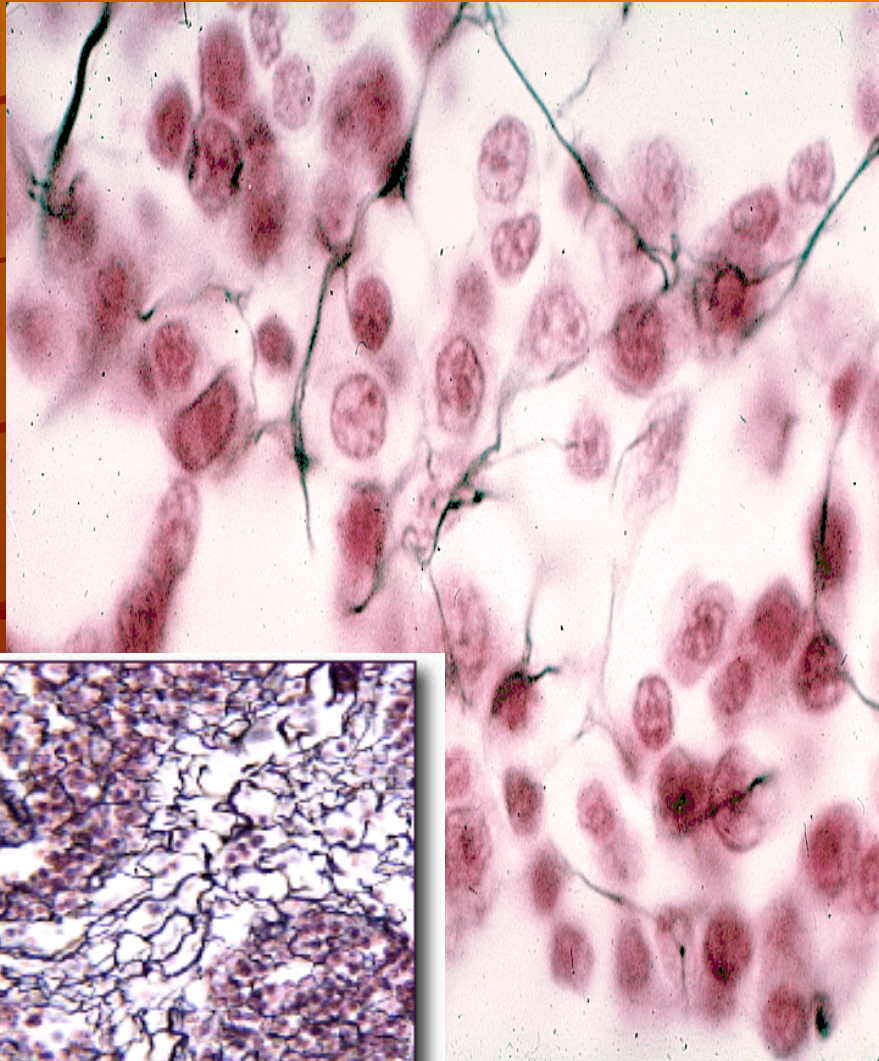
Bělima – kolagenní vazivo husté neuspořádané

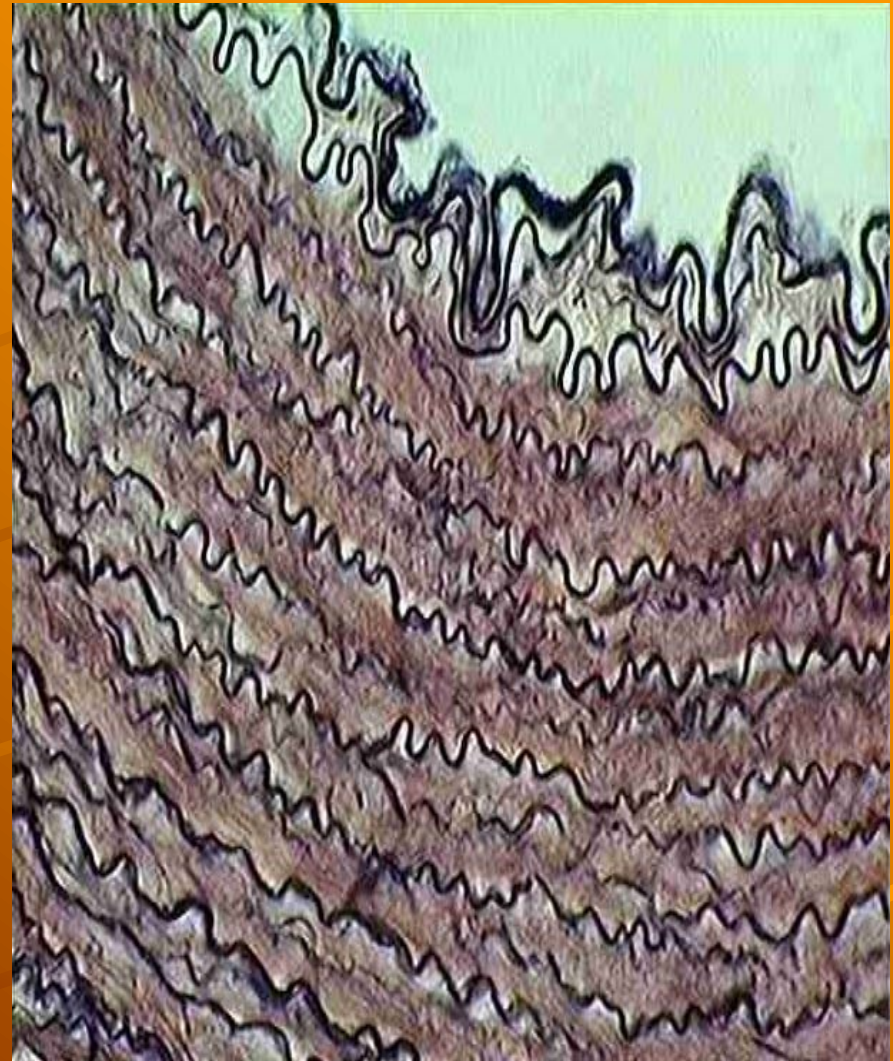
Šlacha - kolagenní vazivo husté uspořádané

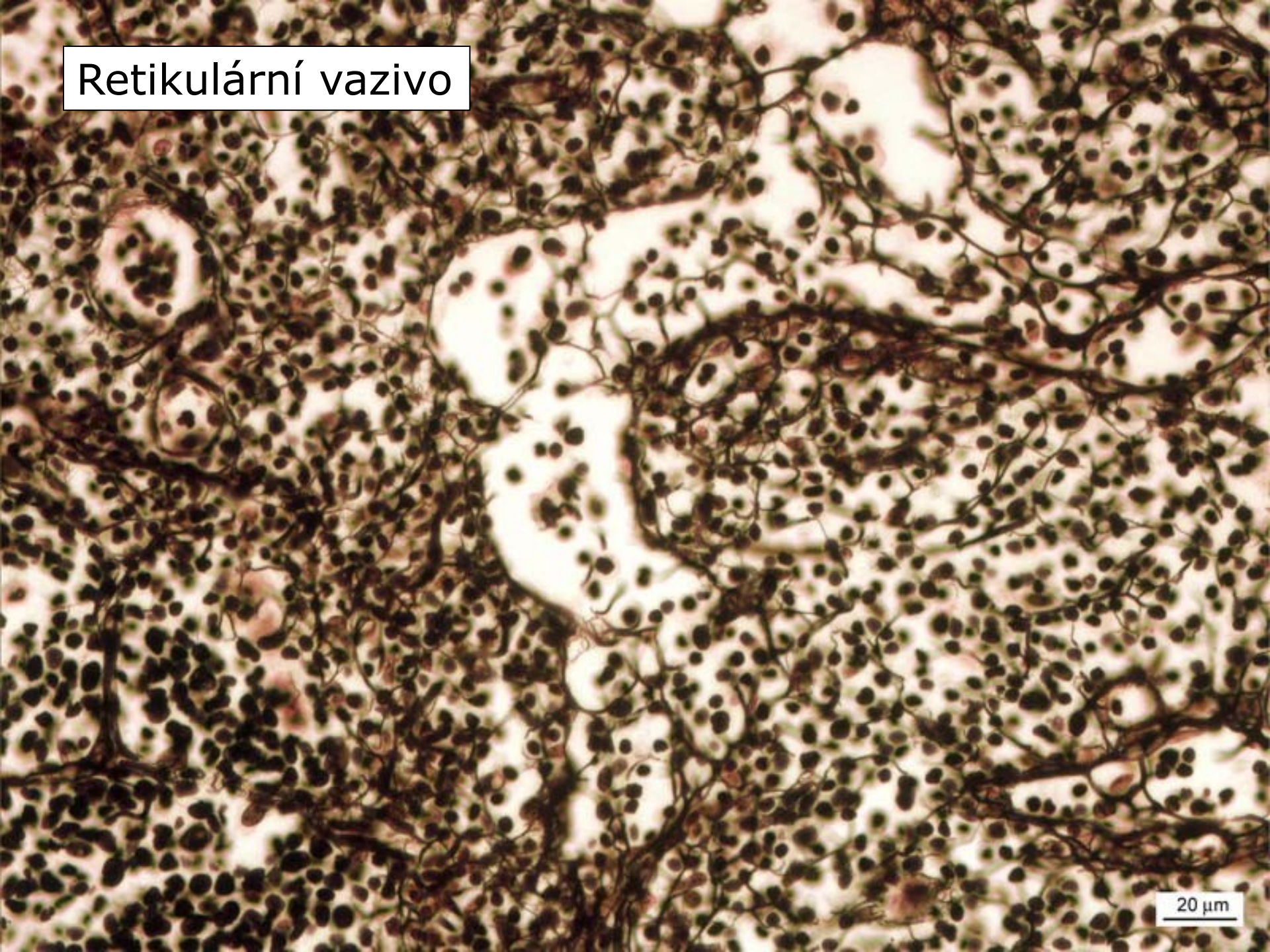
Retikulární v.

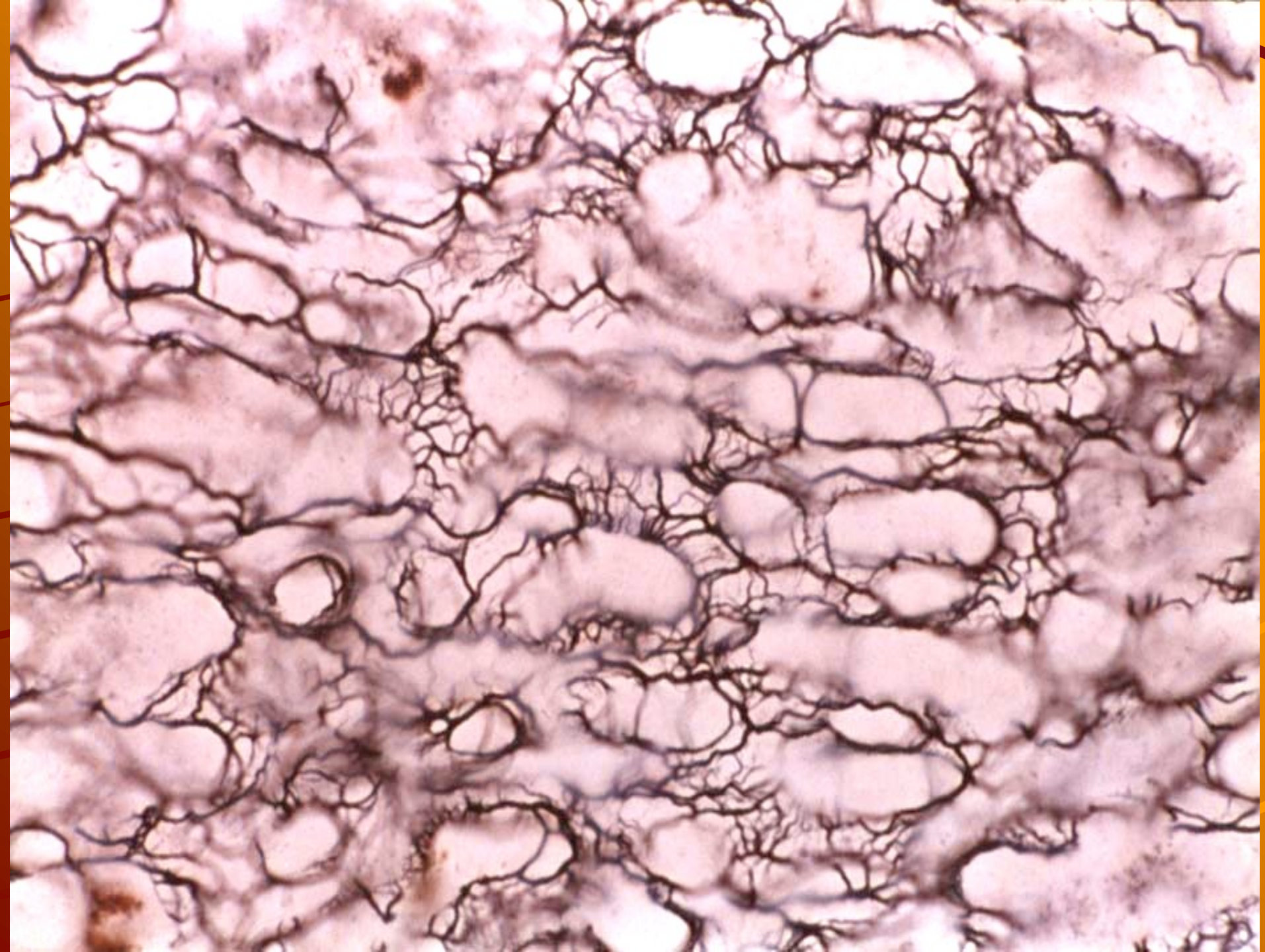
Elastické v.

Retikulární vazivo

20 μ m

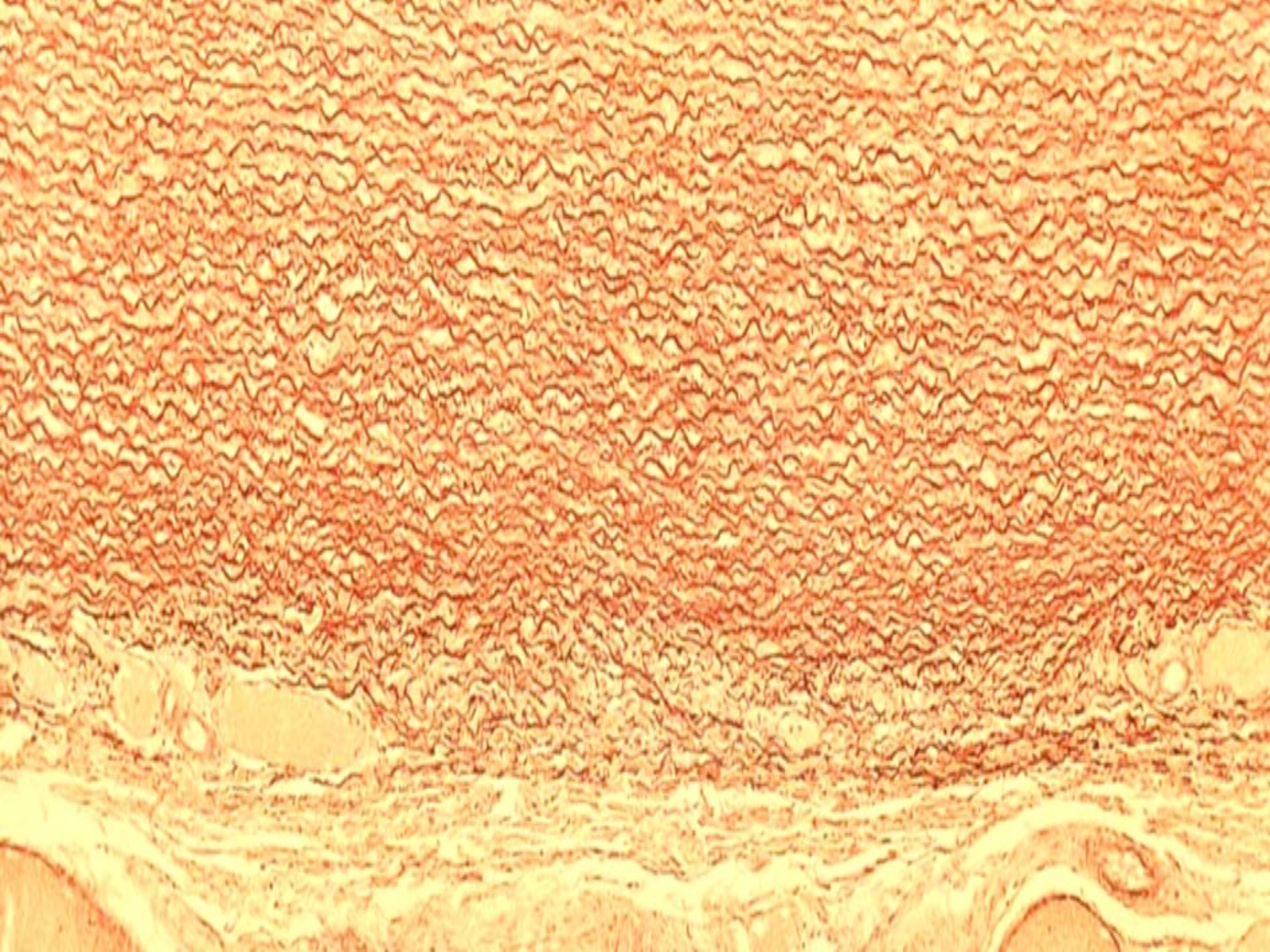

Elastická vlákna v membránách

20 μ m

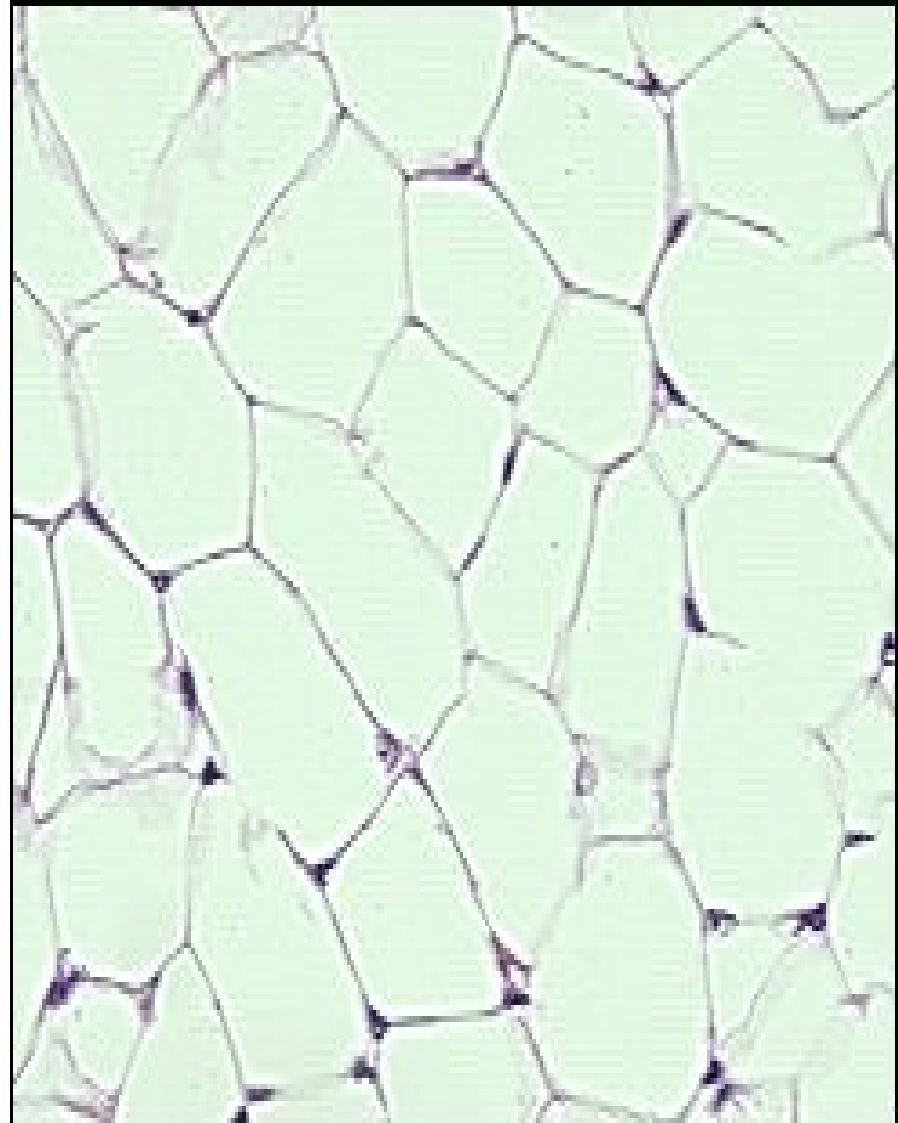
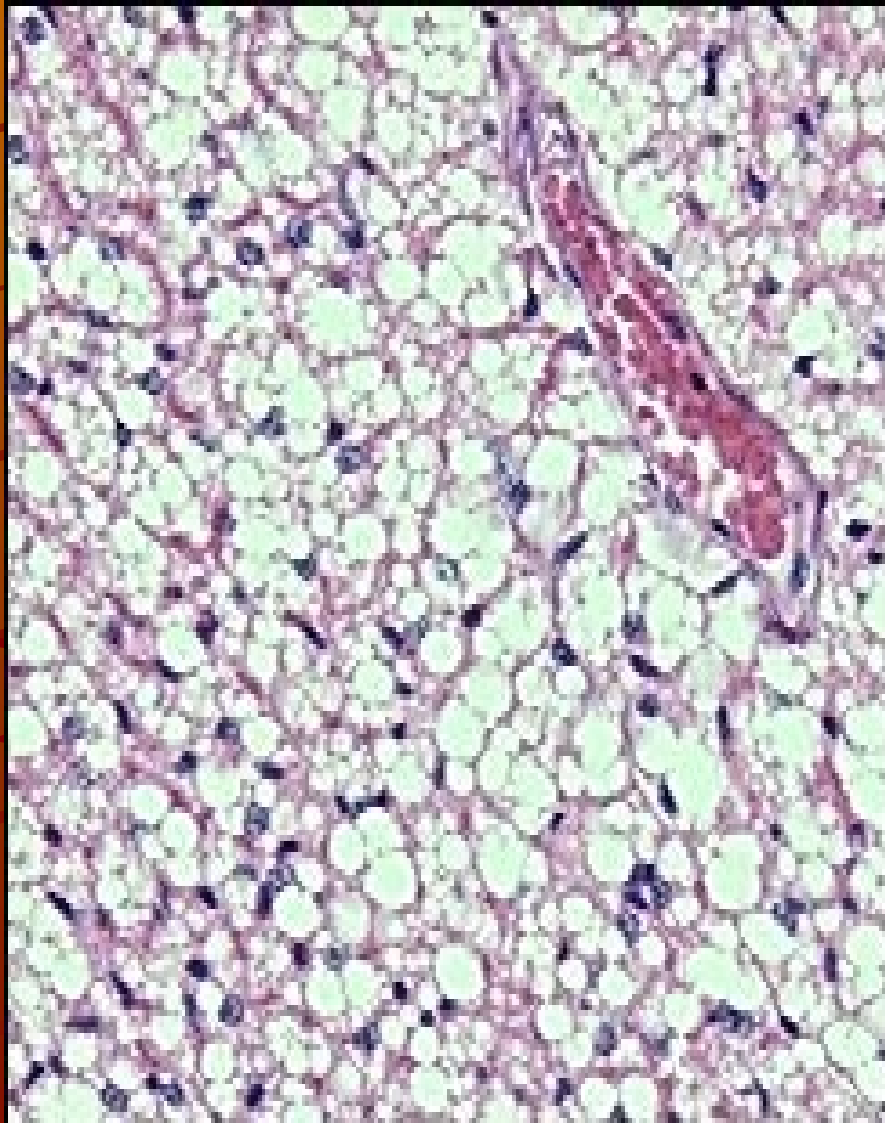

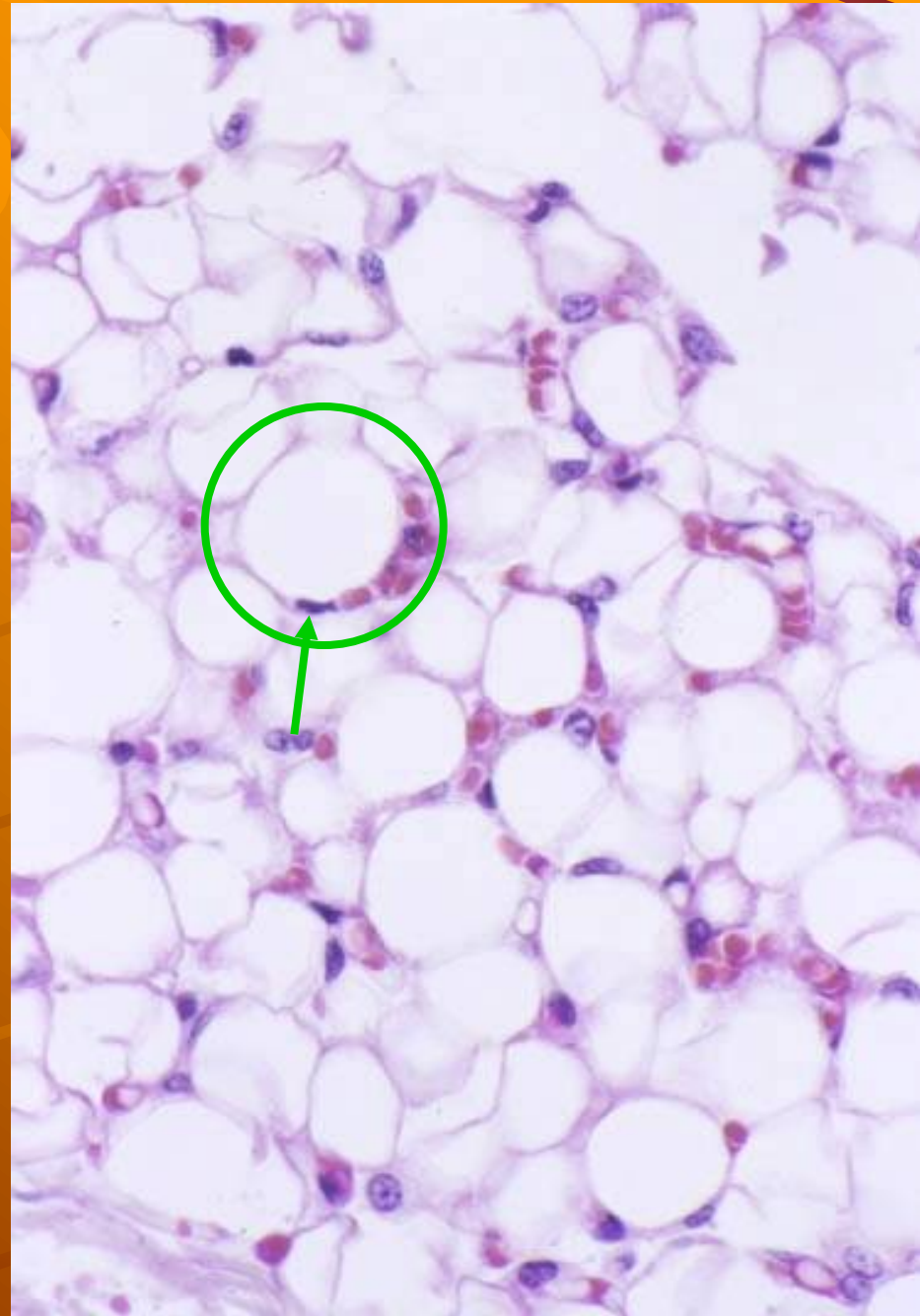
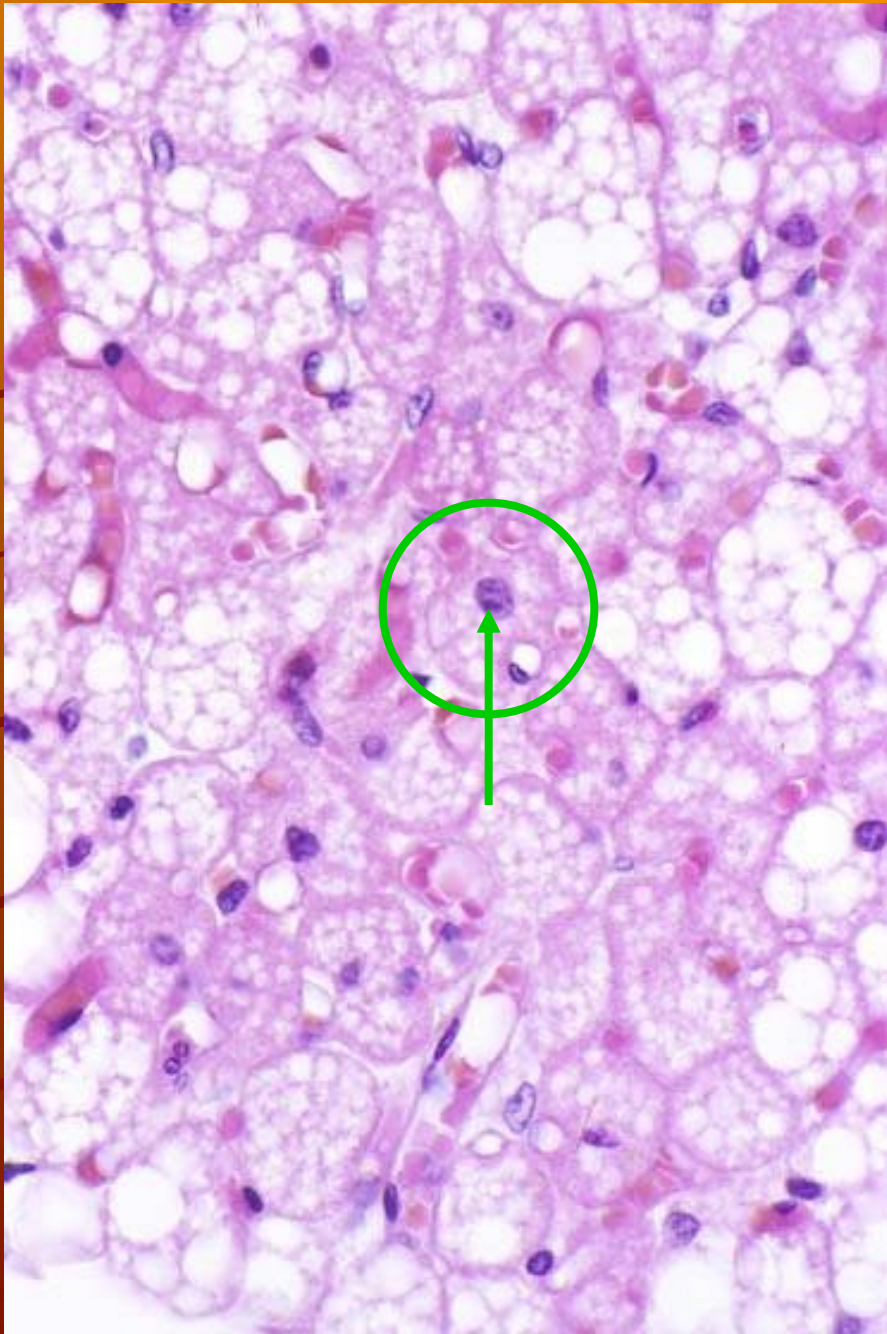

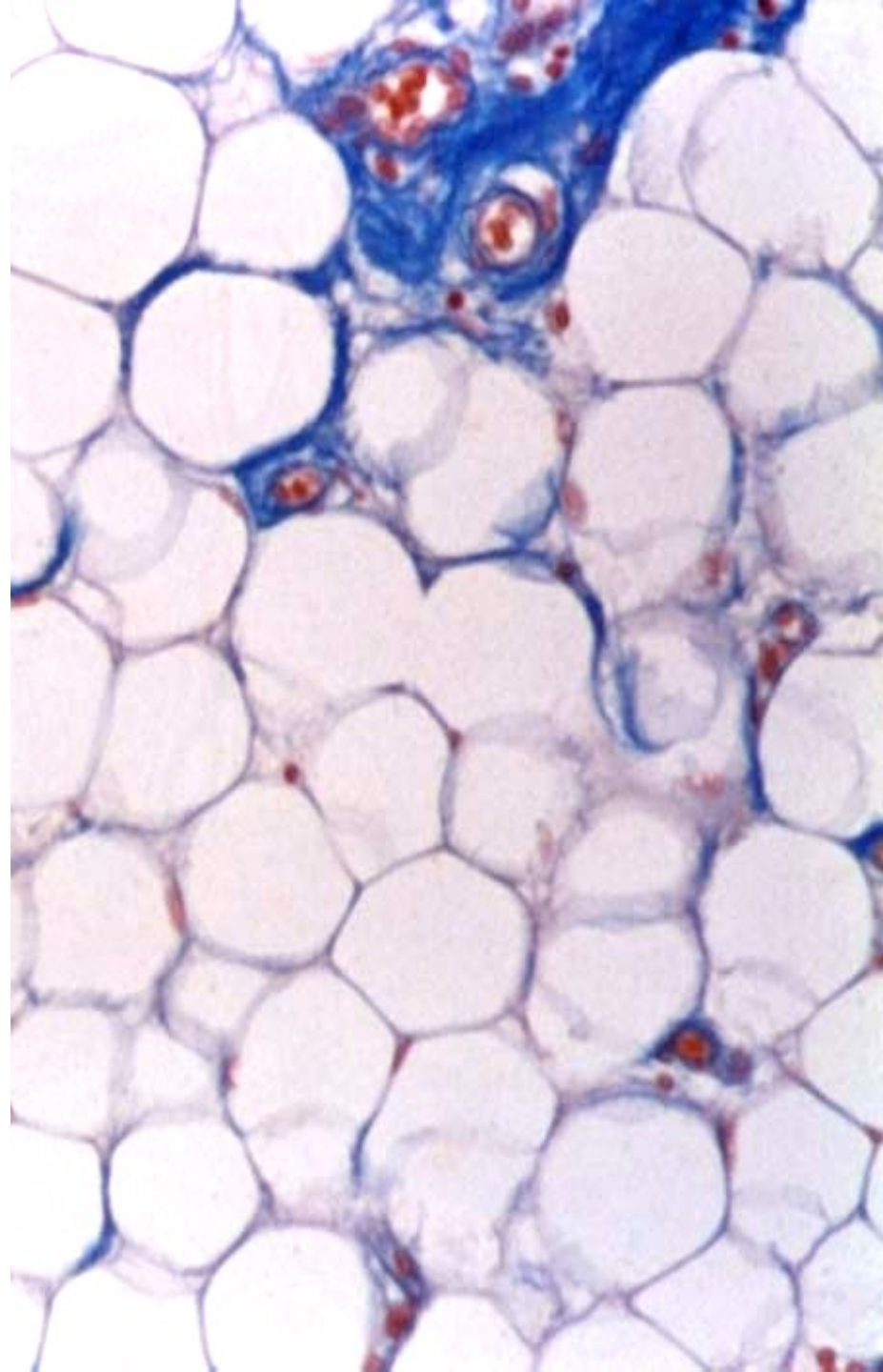
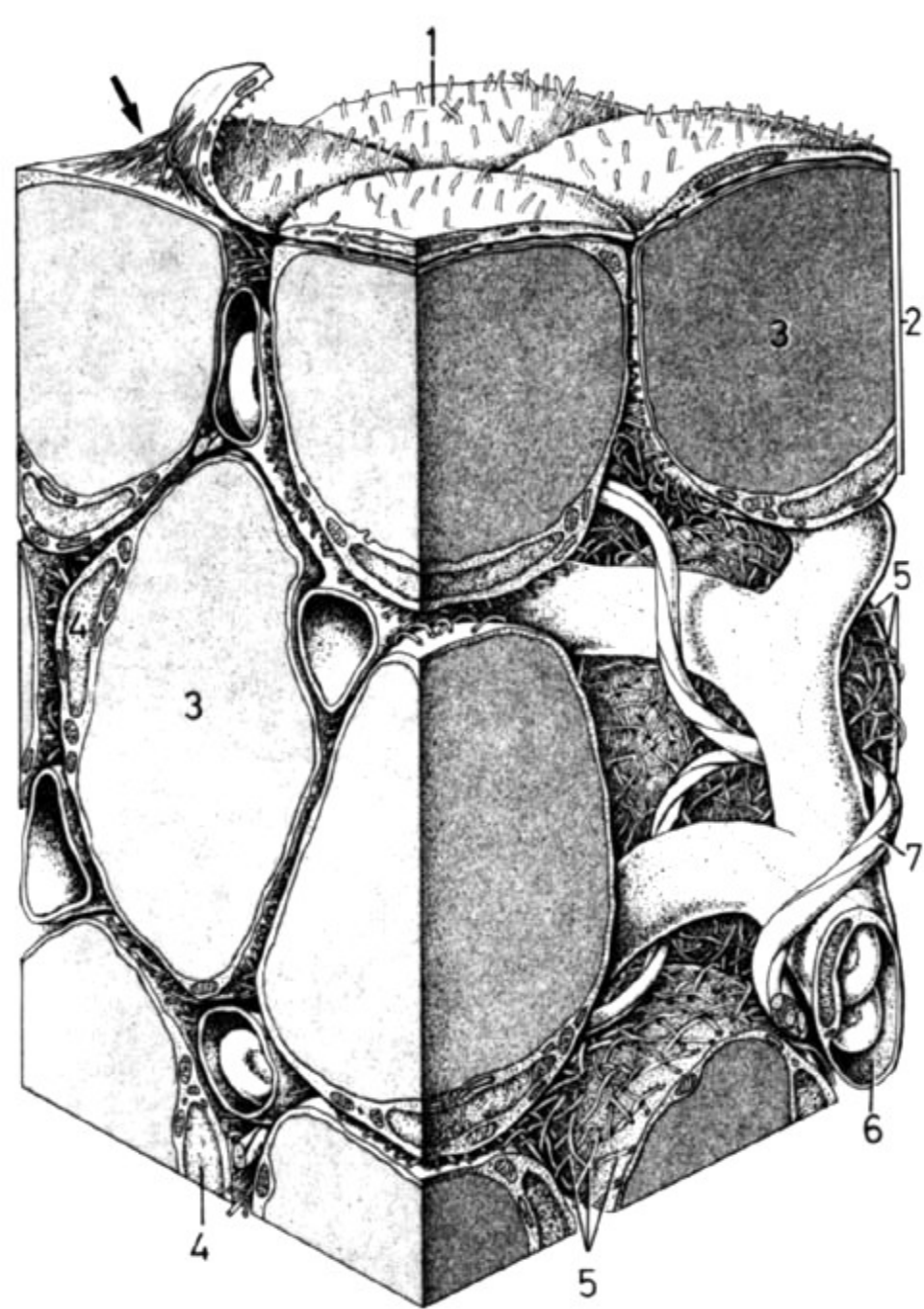
Tukové v.

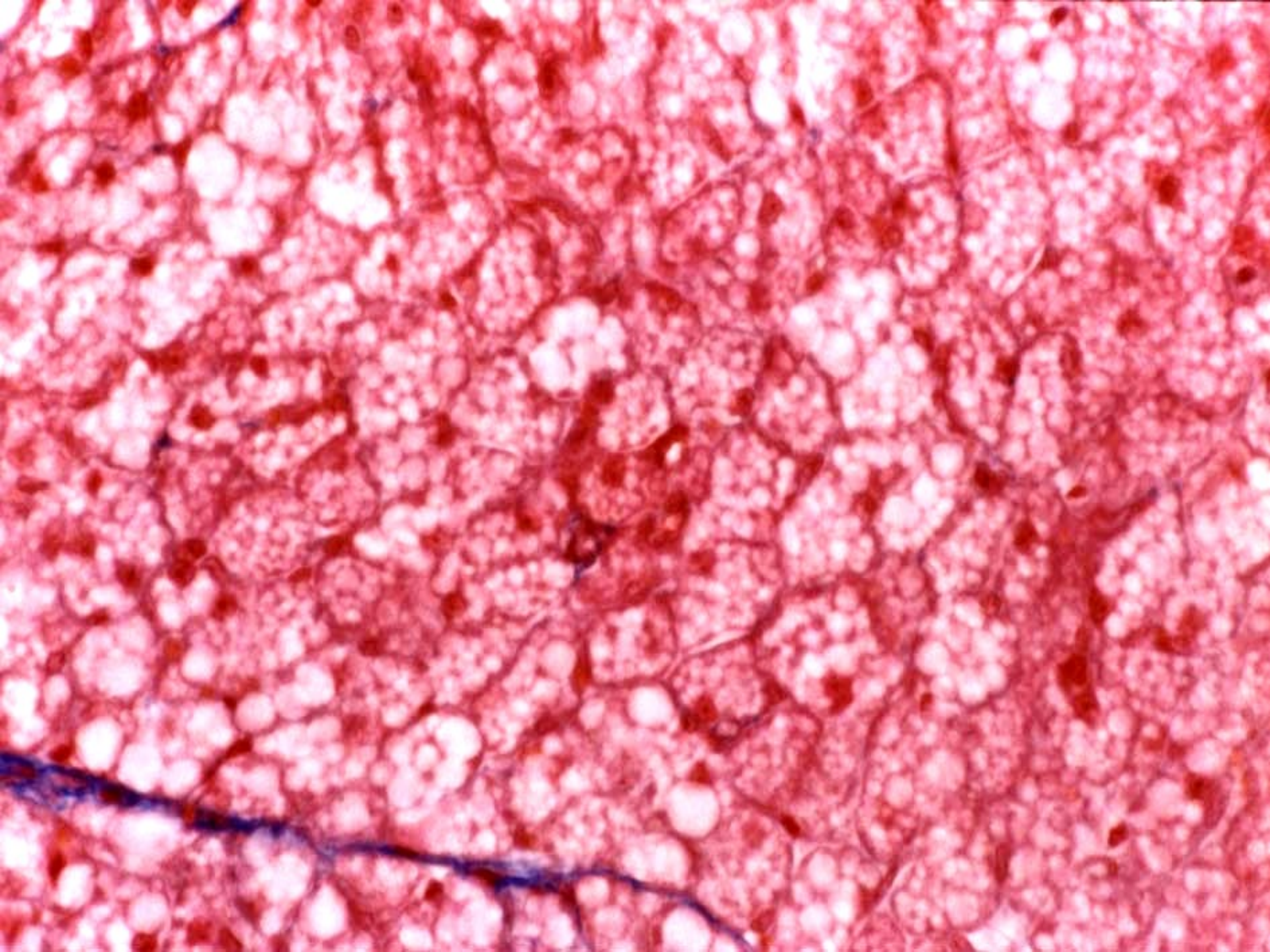
hnědé

bílé

Děkuji za pozornost

